

Sufinancirano sredstvima
programa Europske unije
Erasmus+

VET@HOME

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar

Putokaz za integraciju ishoda učenja praktične nastave na daljinu u kvalifikacije za strukovno obrazovanje

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potpora Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

Sadržajnts

Popis kratica.....	3
I. Predgovor.....	4
II. O projektu.....	4
III. Metodologija istraživanja i razvoja.....	5
IV. Digitalna transformacija u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju u europskom kontekstu.....	6
V. Izvješća zemalja s glavnim rezultatima i zaključcima	8
Bugarska	8
Španjolska	22
Portugal	30
Sjeverna Makedonija	49
Hrvatska	65
VI. Zaključci.....	72

Ovo je djelo licencirano pod međunarodnom licencom Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0.

@ Copyright 2023 Partneri u projektu VET@HOME

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potpora Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

Popis kratica

ASOO	Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih
EC	Europska komisija
EQF	Europski kvalifikacijski okvir
ESCO classification	Europska klasifikacija vještina/kompetencija, kvalifikacija i zanimanja
EU	Europska unija
JIU	Jedinice ishoda učenja
NQF (HKO)	Nacionalni kvalifikacijski okvir (Hrvatski kvalifikacijski okvir)
R&D	Istraživanje i razvoj
SOO	Strukovno obrazovanje i osposobljavanje
UTR	Učenje temeljeno na radu
VET@HOME	Projekt "Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar", projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potpora Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

I. Predgovor

Predstavljeni dokument (Putokaz za integraciju ishoda učenja praktične nastave na daljinu u strukovne kvalifikacije – „Putokaz“) razvijen je u okviru projekta **“VET@HOME - Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar”**, Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185, sufinanciran iz Erasmus+ programa, Ključna aktivnost: Suradnja za inovacije I razmjena dobrih praksi.

II. O projektu

VET@HOME projekt je osmišljen kako bi ojačao sposobnost institucija za strukovno obrazovanje i osposobljavanje (SOO) u pružanju visokokvalitetno, uključivo digitalno obrazovanje u kulinarsstvu prilagođeno post-COVID-19 operativnim standardima u prehrambenoj industriji.

Projektna ideja nastala je kao odgovor na promjene u obrazovnom procesu nametnute pandemijom u cijelom svijetu. Glavni izazov u sektoru strukovnog obrazovanja i osposobljavanja za sve pružatelje obrazovanja i osposobljavanja bio je povezan s hitnom potrebom prilagodbe osposobljavanja u prisutnosti i na nastavi na daljinu i *online* način izvođenja. U tome su mnogi zakazali zbog nedostatka učinkovitih metodologija, infrastrukture, instrumenata, komunikacijskih i koordinacijskih mehanizama, pa čak i vještina i kompetencija nastavnika i mentora za prijenos strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u digitalno okruženje.

Stoga je projekt VET@HOME zajednički razvio i implementirao konzorcij 6 organizacija iz 5 zemalja kako slijedi:

Projektni partneri:

- International College Ltd. (IC), Bugarska
- Proandi Consultores Asociados LDA (PROANDI), Portugal
- Formacion Y Asesores En Seleccion Y Empleo, SL (FASE), Španjolska
- Zdruzenie Institut Za Razvoj Na Zaednicata (CDI), Republika Sjeverna Makedonia
- Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih (ASOO), Hrvatska
- Leantick Ltd., Bugarska

Naš cilj je bio izraditi i pilotirati model standardnog **modularnog silabusa** koji se temelji na jedinicama za virtualne praktične tečajeve (praksu osposobljavanja) unutar strukovnog obrazovanja i osposobljavanja za zanimanje “Kuhar”. Fokus projekta posebno na ovom zanimanju odabran je jer, kao i kod većine zanimanja iz sektora kulinarske umjetnosti i usluživanja, kvaliteta strukovnog obrazovanja i osposobljavanja i postizanje ciljeva učenja uvelike ovise o praktičnom iskustvu i vještinama koje su polaznici stekli tijekom praktične nastave. Tijekom režima karantene koje je nametnula pandemija, ove aktivnosti osposobljavanja - koje se obično izvode u kuhinji za obuku ili u stvarnom poslu (u restoranima) - bile su poremećene ili u potpunosti otkazane i time su učenicima i polaznicima uskraćene mogućnosti da se u potpunosti i učinkovito pripremaju postati kuhari i steći kvalifikaciju. U to vrijeme nije mnogo pružatelja usluga strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, čak ni stručna tijela vlasti, bilo spremno predložiti odgovarajuće alternative – zbog iznenadne prirode događaja koji su se dogodili. Čak i ako su neki uspjeli prenijeti proces obuke u internetsko okruženje, to je bilo uglavnom za

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potporna Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

teoretske dijelove nastavnog plana i programa, a izvedba praktičnog osposobljavanja ostalo je nezadovoljavajuće.

Međutim, tijekom istraživanja i ankete među pružateljima strukovnog obrazovanja i osposobljavanja i nastavnicima/mentorima praktične nastave u kulinarstvu provedenim u okviru projekta VET@HOME, došlo se do nekih vrlo zanimljivih nekonvencionalnih rješenja za održavanje praktične nastave i aktivnosti na nastavi za zanimanje "kuhar". Svi oni uključuju aktivno korištenje informacijsko-komunikacijskih tehnologija (IKT) – za prijenos informacija i sadržaja obuke polaznicima, ali i korištenje alternativnog okruženja za obuku koje je obično bila kućna kuhinja učenika/polaznika. Dakle, iako proces nije bio vođen i/ili reguliran nikakvim postojećim sredstvima u to vrijeme, dao je neku priliku nastavnicima i učenicima da nastave proces učenja i poučavanja. Neke od ovih praksi opisane su u jednom od ključnih ishoda projekta - Protokol i Smjernice za nastavnike i mentore u tvrtkama u kulinarstvu o tome kako provoditi *online* tečajeve praktičnog osposobljavanja za SOO (O3), kojima se može pristupiti na mrežnicim stranicama VET@HOME projekta: <https://vet-at-home.eu/>.

Sve ovo pokazuje kako se jedan od glavnih izazova za *online* praktično osposobljavanje na daljinu – fizički prijelaz u digitalno okruženje – može riješiti razvojem i primjenom odgovarajućih metodologija i instrumenata. Stoga, ostaje još jedno veliko pitanje pred uspješnom akreditacijom i certifikacijom virtualnog praktičnog osposobljavanja – naime, njegovo priznavanje i integracija u formalne puteve učenja u skladu s regulatornim okvirima i državnim obrazovnim zahtjevima u različitim zemljama. Sustavi i zakonodavstvo strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, iako se temelje na zajedničkim političkim ciljevima, razlikuju se u europskim zemljama, ali u većini slučajeva digitalno osposobljavanje ili osposobljavanje na daljinu priznaje se samo za podučavanje teoretskih predmeta, ako se uopće priznaje. Štoviše, za zanimanja povezana sa prehrambenim sektorom očekuje se da strukovne škole i pružatelji usluga pruže više od 50% obrazovanja u obliku stručne prakse. Još jedna prepreka stjecanju pune stručne kvalifikacije učenjem u elektroničkom okruženju su zahtjevi postavljeni državnim propisima za organizaciju i provođenje ispitnog procesa. E-ocjenjivanje nije popularno kada se radi o vrednovanju praktičnih vještina i kompetencija, pa čak nije moguće ni za stjecanje potpune kvalifikacije prema važećim zakonima u zemljama zastupljenim u ovom projektu.

To nas vodi do trenutnog Putokaza za integraciju ishoda učenja praktične nastave na daljinu u kvalifikacije za strukovna obrazovanja, koji ocrtava moguće scenarije za integraciju znanja, vještina i kompetencija, stečenih putem *online* usmjeravanja u kućnom okruženju, u strukovne kvalifikacije i predlaže neke preporuke za male reforme politika u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju u zemljama partnera koje olakšavaju pružanje strukovnog obrazovanja i osposobljavanja na daljinu i alternativnim okruženjima za učenje.

III. Metodologija istraživanja i razvoja

Stručni tim istraživača detaljno je analizirao politike, strategije i propise strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u Bugarskoj, Španjolskoj, Portugalu, Sjevernoj Makedoniji i Hrvatskoj koji su se usredotočili na kvalifikacije za zanimanja u prehrambenoj industriji, posebno ESCO 3434 (Glavni kuhar) i ESCO 512 (kuhar) ili ekvivalent, ovisno o nacionalnoj klasifikaciji zanimanja za strukovno obrazovanje i osposobljavanje. Istraživači su imali zadatak pregledati postojeće zakonodavstvo i procijeniti mogućnosti da se virtualna praktična obuka (u slučaju zanimanja Kuhar) organizira i prizna (uključujući certificiranje) unutar sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja. Tražili su prostor u važećim

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potporna Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

propisima, npr.: akt/i koji zabranjuju da se praktično strukovno obrazovanje organizira i provodi na daljinu ili *online*; ili propisi to dopuštaju (ne zabranjuju), ali ne postoji takva praksa ili smjernice za pružatelje strukovnog obrazovanja i osposobljavanja; ili nedostatak regulacije predmeta uopće. Nakon što su shvatili prepreke, istraživači su zamoljeni da ocrtaju izlaze iz situacije razvijanjem mogućih scenarija i da predlože što treba promijeniti i učiniti kako bi virtualna praktična nastava (za kuhara) mogla rezultirati službenim priznavanjem i certificiranjem kvalifikacija (ili njezinog dijela). Konačno, predlažu se reforme manjeg opsega koje će pružateljima usluga strukovnog obrazovanja i osposobljavanja omogućiti održavanje nezamjenjivog praktičnog osposobljavanja u ekstremnim okolnostima s obzirom na kontekst specifičan za državu i trenutno važeće zakonodavstvo.

Stoga, vlasti za strukovno obrazovanje i osposobljavanje u zemljama koje su zastupljene u projektu mogu koristiti predložena rješenja za puteve integracije i prijedloge politika u ovom Putokazu kao rješenja odozdo prema gore koja dolaze od osoba koje provode politike strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u praksi i uzimaju u obzir njihov utjecaj na svakodnevnoj osnovi.

IV. Digitalna transformacija u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju u europskom kontekstu

Regulatorni sustavi za SOO u svim europskim zemljama i u zemljama u ovom projektu već su u procesu prilagodbe. Nakon potrebe da se reagira na pandemiju, europske i nacionalne vlasti usvojile su niz političkih reformi i mjera - uključujući one koje se odnose na strukovno obrazovanje i osposobljavanje - koje ublažavaju posljedice pandemije, stvaraju novi, fleksibilniji zakonodavni okvir koji omogućuje korištenje alternativnih metode učenja i okruženja, te također pomažu sustavima strukovnog obrazovanja i osposobljavanja kako bi ostali dugoročno održivi.

Ove napore podupire i potiče zajednička vizija zemalja EU-a da je došlo vrijeme za promjene i da su potrebni novi pristupi i politike. Sredinom 2020. Europska komisija iznijela je ambicioznu agendu za usmjeravanje napora oporavka od COVID-19 u područjima zapošljavanja i socijalne politike s jakim fokusom na vještine i strukovno obrazovanje i osposobljavanje. U tome je prepoznat znatan poremećaj praktične nastave, UTR-a i „lanca opskrbe“ praktičnog osposobljavanja te je predložen niz reformi koje se, između ostalog, odnose na modularizaciju programa SOO-a (uključujući mikrokreditiranje i djelomične kvalifikacije), povećanje SOO-a usmjerenog na učenika, programe i povećanje digitalne spremnosti institucija za strukovno obrazovanje i osposobljavanje, promicanjem novih okruženja za učenje, alata i pedagogija, posebno povezanih s digitalizacijom, koji se bave specifičnim i transverzalnim nastavnim planovima i programima i sadržajima.

Veliki korak u tom smjeru bilo je usvajanje Akcijskog plana za digitalno obrazovanje (2021. – 2027.) – obnovljene političke inicijative EU-a koja postavlja zajedničku viziju visokokvalitetnog, uključivog i dostupnog digitalnog obrazovanja u Europi. DEAPlan ima za cilj podržati prilagodbu sustava obrazovanja i osposobljavanja država članica digitalnom dobu. U svjetlu europskog programa vještina i DEAP-a, Strukturirani dijalog s državama članicama o digitalnom obrazovanju i vještinama započeo je u listopadu 2021., a usvajanje prijedloga Komisije za Preporuku Vijeća o ključnim čimbenicima koji omogućuju uspješno digitalno obrazovanje i osposobljavanje bilo je činjenica u travanj 2023.

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potporna Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

Još jedan pozitivan znak spremnosti europskih sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja za novi pristup obrazovanju i osposobljavanju usmjerenom na učenika bilo je usvajanje Preporuke Vijeća od 16. lipnja 2022. o individualnim računima učenja kojom se europski pristup mikro vjerodajnicama priznaje kao priliku za fleksibilno i uključivo učenje.

Sve ovo pokazuje kako su zajednički problemi s kojima se suočavaju različite zemlje donijeli poticaj i volju za promjenom na europskoj razini koju također prate nacionalne vlade i tijela.

V. Izvješća zemalja s glavnim rezultatima i zaključcima

U ovom dijelu dokumenta predstavljeni su glavni nalazi i zaključci istraživačkog rada projektnih partnera, zajedno s prijedlozima za reforme i mjere koje će olakšati izvođenje strukovne praktične nastave na daljinu i u alternativnim okruženjima za učenje.

Bugarska

1. Analiza stanja na nacionalnoj razini

1.1. Pregled nacionalnog zakonodavstva

U Bugarskoj se strukovno obrazovanje i osposobljavanje provodi u skladu s odredbama **Zakona o strukovnom obrazovanju i osposobljavanju (SOO)** (zadnji put izmijenjen u listopadu 2023). Strukovno obrazovanje i osposobljavanje pružaju samo zanimanja koja su uključena u **Popis zanimanja za strukovno obrazovanje i osposobljavanje (LPVET)**. LPVET izrađuje i ažurira **Nacionalna agencija za strukovno obrazovanje i osposobljavanje (NASOO)**, koja je nadležna institucija za njegovo održavanje u skladu s potrebama tržišta rada. Sadrži sva zanimanja za strukovno obrazovanje i osposobljavanje, a za svako zanimanje ovdje postoji barem jedna specijalnost (obično više) koja detaljno opisuje profesionalni profil diplomiranog i ukazuje na primjenjiva područja, sektore kao i razinu posla. Svaka je specijalnost, dakle, povezana s određenom razinom EQF-a koja definira vrstu svjedodžbe o diplomi (diploma ili potvrda o stručnoj osposobljenosti/stručnom osposobljavanju) koju će diplomanti dobiti nakon uspješnog završetka osposobljavanja.

Državni obrazovni standard (SES) razvijen je za svako zanimanje u LPVET-u. SES u Bugarskoj odobreni su naredbom ministra obrazovanja i znanosti. Nakon procesa usvajanja zakonodavstva EU-a u bugarskom VET sustavu, jedinica ishoda učenja (JIU) postavljena je kao jedan od glavnih elemenata SES-a. Nadalje, nastavni planovi i programi za zanimanja pripremaju se na temelju Državnih obrazovnih standarda koji prenose JIU u jedinice obuke (module ili discipline) i dodjeljuju specifično radno opterećenje i metode izvođenja za svaku jedinicu obuke.

LPVET je obvezan za sve vrste licenciranih pružatelja strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u zemlji bez obzira na njihov oblik vlasništva (javne ili privatne, državne škole - stručne gimnazije i fakulteti ili strukovni centri za obrazovanje odraslih) ili kvalifikaciju koju nude (od EQF2 do EQF5). Odnosno, nakon što je profesija i/ili specijalnost akreditirana i uključena u LPVET, bilo koji pružatelj strukovnog obrazovanja i osposobljavanja (licenciran za određenu razinu EQF-a) smije je uključiti u ponudu osposobljavanja sve dok razvija nastavni plan i program u skladu s odobrenim SES-om za struke i dobiva dopuštenje za isporuku kvalifikacije od NAVET-a.

Ovdje želimo istaknuti razliku između strukovnog obrazovanja i strukovnog osposobljavanja. Dok se obrazovanje provodi samo u strukovnim školama (za učenike), strukovno osposobljavanje se pruža u (privatnim) Centrima za strukovno osposobljavanje (centri za SOO) samo za odrasle (16+ godina).

Postoji mnogo dokumenata koji reguliraju i usmjeravaju sustav strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u Bugarskoj, ali ovdje ćemo pregledati samo one koji su povezani s glavnim ciljem ovog Putokaza, naime, uvesti virtualno praktično osposobljavanje (za zanimanje kuhar) i mogućnost za e-ocjenjivanje ishoda učenja stečenih u praksi na daljinu/*online* kao priznati oblici i načela u popisima:

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potporna Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

Zakon o strukovnom obrazovanju i osposobljavanju (SOO), na snazi od 2016., zadnja dop. izmijeniti listopada 2023¹.

Ovo je glavni zakon koji regulira način na koji se provodi strukovno obrazovanje i osposobljavanje u Bugarskoj (za učenike strukovnih škola i odrasle osobe starije od 16 godina). Zakon uređuje pružanje strukovnog obrazovanja i osposobljavanja i u strukovnim školama i u privatnim centrima za strukovno obrazovanje i osposobljavanje (gdje se obučavaju odrasli), kao i na stručnim fakultetima (koji pružaju strukovno obrazovanje na višim razinama EQF-a, npr. EQF5), i drugim akreditiranim ili licenciranim pružateljima usluga.

Prema tekstovima Zakona, oblici izobrazbe za osobe starije od 16 godina su: redovito, večernje, izvanredno, samostalno, individualno, **na daljinu** i učenje uz rad (dualni sustav osposobljavanja). Oblike izobrazbe, trajanje nastave i broj polaznika po kolegiju utvrđuje ustanova za izobrazbu. Oni se mogu dogovoriti s Podnositeljem zahtjeva za stručno osposobljavanje /čl. 17. stav (3)/.

U nacrtu izmjena i dopuna ovog zakona iz svibnja 2023. predloženo je uvođenje sljedećih novih stavaka u članak 17. koji se odnose na učenje na daljinu u elektroničkom okruženju (DLEE), vjerojatno u skladu s gore navedenim izmjenama u predškolskom i školskom obrazovanju. *Zakon o obrazovanju:*

„(4) Prema ocjeni ravnatelja ustanove, a ako je to tehnički izvedivo, za osobe u dobi od 16 i više godina može se organizirati nastava na daljinu u elektroničkom okruženju iz predmeta strukovnog obrazovanja iz teorije struke.

(5) Ako je zbog izvanrednih okolnosti obustavljeno pohađanje procesa osposobljavanja u ustanovama koje obavljaju strukovno osposobljavanje osoba navršениh 16 i više godina, po nalogu ravnatelja ustanove, izobrazba upisanih u redovnom studiju, večernja, izvanredna, individualna i dualna izobrazba, u mjeri u kojoj je to moguće, provodi se na daljinu u elektroničkom okruženju korištenjem sredstava informacijsko-komunikacijskih tehnologija.“

U posljednjem objavljenom amandmanu od 6. listopada 2023., **predloženi gornji stavci su izbrisani (nije prihvaćeno)**. Dakle, u ovom zakonu nedostaje specifikacija učenja na daljinu.

Zakon o predškolskom i školskom odgoju i obrazovanju²

Ovo je glavni zakon koji uređuje strukovno obrazovanje (primjenjuje se samo na strukovne škole). Ovdje nalazimo objašnjenje oblika **učenja na daljinu** na sljedeći način: „Učenje na daljinu provodi se sredstvima suvremenih informacijsko-komunikacijskih tehnologija i uključuje **nastavu na daljinu**, samostalno učenje, stalnu povratnu informaciju o rezultatima učenja i **prisustvovanje ispitima** za utvrđivanje znanja. polučne ili godišnje ocjene iz predmeta školskog programa. / čl. 113 (6)/.

Ovdje se pobliže uređuju uvjeti za učenje na daljinu **u školama**. Kategorično se kaže: „**Strukovno obrazovanje ne može se organizirati u nastavi na daljinu.**“ /čl. 113, stavak (3)/.

Nadalje, postoji više članaka koji se tiču učenja na daljinu u strukovnom obrazovanju:

„Obrazovanje na daljinu izvodi se prema školskom kurikulumu izrađenom na temelju odgovarajućeg okvirnog kurikuluma za obrazovanje na daljinu. / čl. 113 (4)/. ...

¹ https://www.navet.government.bg/bg/media/norms_2134673921_38.pdf

² <https://web.mon.bg/bg/57>

... Nastavu na daljinu može organizirati škola koja ima potrebne tehničko-tehnološke uvjete u skladu s državnim obrazovnim standardom za prostorni okoliš i informacijsko-knjižničnu opskrbu dječjih vrtića, škola i centara za potporu osobnom razvoju. Za učenje na daljinu učenik je dužan samostalno osigurati potrebna tehničko-tehnološka sredstva. / čl. 113 (7)/."

Izmjena Zakona iz 2020. također definira još jedan oblik **obrazovanja bez prisutnosti** nametnut pandemijskim ograničenjima COVID-19:

„Učenje na daljinu u elektroničkom okruženju uključuje nastavu učenja na daljinu, samostalno učenje, stalnu povratnu informaciju o ishodima učenja i ocjenjivanje.“ / čl. 115a (6)/.

„Učenje na daljinu u elektroničkom okruženju“ je učenje koje se odvija korištenjem informacijsko-komunikacijskih tehnologija, budući da se voditelj nastave i polaznici fizički ne nalaze na istom mjestu.“ / Dopunske odredbe, § 1, točka 17/.

I dodaje se: „Sinkrono učenje na daljinu u elektroničkom okruženju“ je učenje na daljinu u elektroničkom okruženju, gdje trener i polaznici komuniciraju u stvarnom vremenu, istovremeno, prisutni, kroz vizualni kontakt putem elektroničke platforme.“ /Dopunske odredbe, § 1, točka 23/.

Zakon također kaže da je: „Organizacija izobrazbe u redovitom, večernjem, izvanrednom, individualnom, samostalnom, **na daljinu** i kombiniranom obliku izobrazbe te **učenja na daljinu u elektroničkom okruženju** te uvjeti i postupak prelaska iz jednog oblika osposobljavanja u drugi uredit će se **Državnim obrazovnim standardom za organizaciju djelatnosti školskog odgoja i obrazovanja**, a osposobljavanje kroz rad (dualni sustav osposobljavanja) organizirat će se i provodi pod uvjetima i po postupku propisanim u Zakonu o strukovnom obrazovanju i osposobljavanju.“ 116 (1)/.

U **Državnom obrazovnom standardu** organizacije rada u **školskom obrazovanju** /Uredba broj 10 od 1. rujna 2016. o organizaciji aktivnosti u školskom obrazovanju na snazi od 01.09.2016., izmjene i dopune Narodne novine broj 19 od 28. veljače 2023./ pobliže je opisano učenje na daljinu, kao i zahtjevi prema školama za provedbu učenja na daljinu: učenje na daljinu, kao i zahtjevi prema školama za provedbu učenja na daljinu:

„- Učenje na daljinu može biti sinkrono i nesinkrono. / čl. 38 (2)/.

- U sinkronom obrazovanju na daljinu, nastava obrazovanja na daljinu uključuje sinkrone lekcije i sinkronu interakciju učitelja i učenika, kao i sinkronu stalnu povratnu informaciju o ishodima učenja. / čl. 38 (3)/.

- Nesinkrono učenje je učenje na daljinu kada nastava učenja na daljinu uključuje promatranje lekcije bez interakcije s nastavnikom i drugim učenicima. / čl. 38 (4)/.

- Ako škola s popisa iz st. 15 omogućuje obrazovanje na daljinu učenicima druge škole, obrazovanje je sinkrono. / čl. 38 (5)/."

/ Čl. 38, st. (6)/:

„1. imati potrebne tehničko-tehnološke uvjete u skladu s DOS-om za prostorno-informacijsko-knjižničko poslovanje dječjih vrtića, škola i centara za potporu osobnom razvoju;

2. osigurati web-bazirani sustav za objavu školskog kurikuluma, tjednog rasporeda sati, e-nastave, domaćih zadaća i projekata, prijave učenika i nastavnika;

3. e-nastava se objavljuje na web sustavu prema tjednom rasporedu nastave.“

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potpore Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

U daljnjim tekstovima Pravilnika o organizaciji djelatnosti školskog obrazovanja uređen je postupak određivanja škola koje izvode nastavu na daljinu:

„- Do 20. kolovoza svake godine škole podnose zahtjev područnom odjelu za obrazovanje za mogućnost izvođenja nastave na daljinu po stupnjevima i razinama. / čl. 38 (13)/.

- Pročelnik Područnog odjela za školstvo objavljuje na web stranici Područnog odjela za školstvo do 25. kolovoza svake godine podatke o školama koje izvode nastavu na daljinu. / čl. 38 (14)/.

- Obrazovanje na daljinu može provoditi škola iz st. (13) i škola koja ispunjava uvjete iz članka 113. Zakona o odgoju i obrazovanju i nalazi se na popisu koji naredbom potvrđuje ministar obrazovanja i znanosti. / čl. 38 (15)/.

- Ocjenjivanje u različitim oblicima obrazovanja provodi se pod uvjetima u skladu s Državnim obrazovnim standardom za vrednovanje rezultata učenja učenika. /Zakon o predškolskom i školskom odgoju i obrazovanju, čl. 116 (2)/”

Druga tema projekta VET@HOME je mogućnost e-ocjenjivanja ili provođenja online praktičnih ocjenjivanja i ispita koji su priznati kao prihvatljivi i postavljeni uvjeti za njih. U potrazi za takvim informacijama u postojećem zakonodavstvu o strukovnom obrazovanju i osposobljavanju nalazimo **Državni obrazovni standard za vrednovanje ishoda učenja učenika** donesen prema članku 22. stavku 2. točki 9. Zakona o predškolskom i školskom odgoju i obrazovanju:

/Čl. 1 (2)/: „Državni obrazovni standard iz st. 1 utvrđuje:

1. glavne sastavnice, vrste i oblici ocjenjivanja ishoda učenja učenika;
2. **uvjete i postupke organizacije i provođenja provjere ishoda učenja učenika;**
3. predmete, oblik, uvjete i postupke organizacije i provedbe državnog vanjskog vrednovanja;
4. uvjete i postupak organiziranja i provođenja ispita državne mature;
5. formiranje ukupne ocjene u diplomi srednjeg obrazovanja.”

/Čl. 1 (4)/: „Organiziranje i provođenje državnih ispita za stjecanje stupnja stručne spreme i ispita za stjecanje stručne osposobljenosti u dijelu zanimanja te vrjednovanja stručnih znanja, vještina i kompetencija stečenih neformalnim obrazovanjem i informalnog učenja, utvrđuju se pod uvjetima i po postupku Zakona o strukovnom obrazovanju i osposobljavanju (Zakon o strukovnom obrazovanju i osposobljavanju).”

Među detaljnim opisom kriterija i aktivnosti pod gornjim stavcima i točkama, **nema propisa/opisa** ocjenjivanja u različitim oblicima izobrazbe /dnevna (redovna), večernja, izvanredna, individualna, samostalna, na daljinu. , kombinirano; osposobljavanje kroz rad (dualni sustav osposobljavanja)/, osim u posebnim slučajevima prijelaza učenika s individualnog i udaljenog na redovno osposobljavanje, u kojemu moraju polagati ispite za utvrđivanje terminske ocjene iz predmeta ili modula /čl. 37 (1) i drugi/.

Odnosno, iz tekstova u Zakonu o predškolskom i školskom odgoju i obrazovanju, Državnom obrazovnom standardu za organizaciju aktivnosti u školskom obrazovanju, Državnom obrazovnom standardu za vrednovanje rezultata učenja učenika, unatoč danim **definicijama za daljinu i e-učenje**, ne postoji **jasna razlika između to dvoje**. Ostaje dojam da je učenje na daljinu u elektroničkom okruženju opcija u okolnostima koje onemogućuju učenje u obliku licem u lice u školama i samo kao sinkrono učenje.

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potporna Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

Brojni su podzakonski normativni dokumenti (podzakonski propisi) – pravilnici, pravilnici i upute, koji dalje dorađuju zakonske tekstove i u velikoj mjeri centraliziraju procese u školskom sustavu. Tijela upravljanja u bugarskom obrazovnom sustavu osiguravaju prilagodbu sustava novim izazovima, kao i održivi razvoj u skladu s europskim standardima i njegovu sposobnost da pruži visokokvalitetna i kompatibilna znanja i vještine.

U *Okvirnim programima inicijalnog strukovnog osposobljavanja* (Početno strukovno obrazovanje) sa stjecanjem prvog, drugog i trećeg stupnja strukovne kvalifikacije, stjecanja kvalifikacije u dijelu zanimanja i nastavka strukovnog osposobljavanja za nadogradnju i proširenje stečene kvalifikacije, mogućnosti za osobe od 16 i više godina navedeni su sljedeći oblici obuke: dnevna (redovna), večernja, na daljinu (na snazi od 2017. godine). Ponovno se navodi da oblike osposobljavanja, trajanje učenja i broj polaznika određuje ustanova za osposobljavanje, a isti se mogu dogovoriti s Podnositeljem zahtjeva za stručno osposobljavanje (npr. poslodavac).

Ovdje nalazimo sljedeću definiciju učenja na daljinu:

*„Učenje na daljinu provodi se sredstvima suvremenih informacijsko-komunikacijskih tehnologija, a uključuje nastavu učenja na daljinu, **izravnu nastavu praktične nastave**, samostalno učenje, stalnu povratnu informaciju o ishodima učenja te **izravnu provjeru znanja** za utvrđivanje ocjena iz nastavnih predmeta. Nastava na daljinu može se organizirati grupno za polaznike ili za pojedinog polaznika od strane obrazovne ustanove koja ima potrebne tehničko-tehnološke uvjete. Za učenje na daljinu vježbenik je dužan samostalno (samo)osigurati potrebna tehničko-tehnološka sredstva.“*

Očigledno je da se **praktična nastava treba pohađati izravno**, kao i ispiti za utvrđivanje ocjena iz pojedinih predmeta nastavnog plana i programa. Nadalje treba tumačiti da isto vrijedi i za **(završne) ispite za stjecanje stručne osposobljenosti** iz teorije i prakse struke i specijalnosti.

- *Zanimanje "Kuhar" u EQF-u i nacionalnom kvalifikacijskom okviru*

Trenutno je zanimanje "Kuhar" uključeno u LPVET³ i dostupno je za pružanje na razini EQF-a: EQF 3 i za njega su razvijeni državni obrazovni standard i program nacionalnog ispita. Postoji nekoliko postojećih zanimanja koja imaju sličan sadržaj obuke, ali su ili niža razina EQF-a (kao što je Pomoćnik u kuhinji, EQF 2), ili vode do stjecanja drugih zanimanja (kao što je zanimanje *Restaurateur*, s 2 specijalnosti - na EQF 4 i 5). Zanimanje "Kuhar" ima samo jednu specijalnost: Proizvodnja kulinarskih proizvoda i pića na EQF3 i može se poučavati u strukovnim školama s odgovarajućim profilom, kao i u licenciranim strukovnim centrima (za odrasle od 16+ godina) koji imaju zanimanje potvrđeni i uključeni u njihove licence. Specijalnost Proizvodnja kulinarskih proizvoda i pića jednaka je razini NQF: NQF 3 i pozicionirana je u nacionalnim okvirnim programima kao Drugi stupanj stručne sprema.

- *Kako se novi kurikulum/programi u SOO-u (početnom i kontinuirano) odobravaju u Bugarskoj*

Novi nastavni plan i program ili prijedlog novog programa (Okvirni program), kao i SES ili Nacionalni ispitni program, mogao je donijeti samo ministar obrazovanja i znanosti. Ne postoji poseban propis koji se odnosi na promjene u oblicima ili načinima pružanja strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, sve dok su oni regulirani u gore navedenim dokumentima. Odnosno, očekuje se da će se izmjena zakonodavstva provoditi istim redoslijedom kao i njegovo prvotno donošenje, odnosno postupcima koje uređuje Ministarstvo obrazovanja i znanosti.

³ Popis zanimanja u strukovnom obrazovanju (List of professions for VET)

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potporna Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

1.2. Iskustva u online nastavi za kvalifikaciju „Kuhar“

- *Prepreke identificirane tijekom istraživanja*

Iskustva s COVID-19 uglavnom su bila negativna za sve ključne aktere: pružatelje SOO-a, nastavnike/instruktoare ili mentore za praktičnu obuku, kao i za same učenike. Još uvijek su napravljene neke prilagodbe propisa kao hitan odgovor na izazove karantina glavni podzakonski propisi pokušali su objasniti i regulirati udaljenost i e-učenje, još uvijek ostaju mnoga pitanja i praznine.

Ipak, treba priznati neke pozitivne točke i napredak:

1. Jasno je da se školsko obrazovanje odvija ili u redovnom (dnevnom) obliku ili u večernjem obliku, za ostale oblike predviđeni su određeni slučajevi;
2. Opisuju se karakteristike sinkronog i nesinkronog učenja na daljinu;
3. Uređuju se zahtjevi za škole o potrebnim tehničkim i tehnološkim uvjetima za obrazovanje na daljinu, kao i postupak njihovog odobravanja;
4. Određuje se da se strukovno obrazovanje ne može organizirati na daljinu;
5. Propisuje se da su ispiti za utvrđivanje rokovne ili godišnje ocjene iz predmeta i modula nastavnog plana i programa, državne mature i državnih ispita za stjecanje stručne spreme kontrolni ispiti.

- *Prednosti i nedostaci uvođenja virtualne praktične nastave u **kulinarstvu** u zemlji*

Neke posebne **prednosti online učenja** koje bismo mogli procijeniti na temelju iskustva pružatelja strukovnog obrazovanja i osposobljavanja koje su podijelili tijekom ankete su sljedeće:

- *Omogućit će pristup obrazovanju i obuci za skupine u nepovoljnom položaju kao što su osobe koje žive u udaljenim područjima, osobe s invaliditetom itd.;*
- *Omogućuje veću fleksibilnost isporuke u pogledu uštede vremena za nastavnike i pripravnike/studente;*
- *Privlačan je za nove generacije učenika koji su odrasli u doba Interneta;*
- *Olakšava nastavne skele koje odražavaju potrebe svakog pojedinog učenika;*
- *Omogućuje učeniku da slobodno griješi i ne uspijeva, što smanjuje tjeskobu;*
- *Povećava zadržavanje znanja povećavajući angažman i autonomiju učenika;*
- *Može jamčiti usklađenost sa sigurnosnim standardima u razdoblju pandemije na troškovno učinkovit način i za trenere i za polaznike.*

U isto vrijeme postoje neki nedostaci, ili vjerojatno više kao nedostaci, koji će pratiti isporuku na daljinu na online praktičnoj obuci:

- *Nametnut će dodatne troškove za učenike – opremanje kuhinje kod kuće, kupnja proizvoda itd.;*
- *U slučaju kulinarskog obrazovanja posebno neki ključni elementi i kriteriji ocjenjivanja i uspješnosti učenika (kao što je mogućnost ocjenjivanja okusa kuhanog jela što je bitan dio ocjenjivanja i pokazatelj uspješnog završetka tečaja) još uvijek neće biti moguće provjeriti u virtualnom načinu itd.*

2. Prijedlozi izmjena kojima se omogućuje provedba virtualnih tečajeva za zanimanje "Kuhar"

2.1. Identifikacija dionika

Kao što je gore objašnjeno, institucije uključene u proces uvođenja promjena bit će uglavnom Ministarstvo obrazovanja i znanosti (MES) i Nacionalna agencija za strukovno obrazovanje i osposobljavanje (NAVOO). Ostale zainteresirane strane u procesu reforme sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja koje će biti pogođene potencijalno uvedenim promjenama su:

- pružatelji strukovnog obrazovanja i osposobljavanja (sve strukovne škole, fakulteti i centri za strukovno osposobljavanje);
- polaznici (učenici strukovnih škola, pripravnici u strukovnim centrima, kao i svi potencijalni budući učenici koji mogu iskoristiti fleksibilnije mogućnosti osposobljavanja ako se e-učenje uvede za praktični dio zanimanja);
- učitelji u školama, treneri i instruktori, učitelji i dr.

2.2. Koraci koje treba poduzeti za službeno priznavanje virtualnog praktičnog SOO-a

Provesti nacionalno istraživanje među ustanovama za strukovno obrazovanje i osposobljavanjem i svim dionicima (poslodavcima, potencijalnim i sadašnjim učenicima, stručnjacima) o proširenju mogućnosti primjenjivosti učenja na daljinu i obrazovanja na daljinu u elektroničkom okruženju, odnosno procijeniti koji će biti zahtjevi za tehničku podršku, (nacionalno priznata) platforma za obuku, definirati pravila za različite načine pružanja obuke i ispita, definirati mehanizme za praćenje, izvješćivanje i kontrolu. Mogao bi ga provoditi NAVET (također financiran od strane nacionalnih ili EU mehanizama potpore), a prijedlozi se trebaju dostaviti Ministarstvu obrazovanja i znanosti za izmjene relevantnih normativnih dokumenata, odnosno izradu dodatnih propisa/uputa.

Sljedeći korak trebao bi biti da Ministarstvo obrazovanja i znanosti i/ili Nacionalna agencija za strukovno obrazovanje odobre jednu ili više platformi za e-učenje koje će biti dostupne svim ustanovama za strukovno obrazovanje i osposobljavanje.

MES i NAVOO trebaju poduprijeti ustanove za strukovno obrazovanje i osposobljavanje u provedbi učenja na daljinu i e-učenja razvojem i pružanjem metodoloških smjernica, resursa za obuku: video materijala, materijala za ispite itd.

2.3. Prijedlozi za promjene

Kako bi se stvari mogle promijeniti:

Prvo, definicije učenja na daljinu i e-učenja potrebno je uvesti i detaljno objasniti u pravilniku o strukovnom obrazovanju i osposobljavanju. Dodatni pojmovi i taksonomija kao što su sinkrona/asinkrona *online* obuka, e-ocjenjivanje itd., moraju se raspraviti i usvojiti prema potrebi.

Detaljno urediti zahtjeve za učenje na daljinu i e-učenje ustanovama za osposobljavanje u smislu tehničke ponude, korištenja platforme za osposobljavanje (s opisanim minimalnim funkcionalnostima i parametrima), načina osposobljavanja i ispita, mehanizama za praćenje, izvješćivanje i kontrolu, prihvatljive obrasce i pravila za provođenje ispita, odnosno za priznavanje stečenih kvalifikacija. /u Zakonu o strukovnom obrazovanju, uredba o organizaciji ispita za stjecanje stručnih kvalifikacija, uputa/.

Navesti za koja se zanimanja i specijalnosti primjenjuje učenje na daljinu i obrazovanje na daljinu u elektroničkom okruženju u cjelovitim/djelomičnim, teorijskim/praktičnim i teorijskim/praktičnim ispitima.

Bilo bi vrlo korisno kada bi MES i/ili NAVOO preporučili opcije za platforme za e-učenje koje zadovoljavaju uvjete, ili još bolje - organizirali razvoj istih i učinili ih dostupnima za korištenje ustanovama za osposobljavanje u sustavu strukovnog obrazovanja i osposobljavanja ili integriranim u postojeći strukovni informacijski sustav NAVET-a.

U normativnim dokumentima koji se odnose na sadržaj, organizaciju i provođenje obrazovanja i osposobljavanja u Republici Bugarskoj, odnosno strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, definirani su sljedeći oblici osposobljavanja: redovno, večernje, izvanredno, individualno, samostalno, **na daljinu**, kombinirano; osposobljavanje kroz rad (dualni sustav osposobljavanja). / čl. 106 (1). Oblici obrazovanja, Zakon o predškolskom i školskom odgoju i obrazovanju; Umjetnost. 17, st. (3). Oblici osposobljavanja osoba od 16 i više godina, Zakon o strukovnom obrazovanju/.

Odnosno, oblik učenja na daljinu već je priznat, ali nije primjenjiv za praktično strukovno obrazovanje. U ovom slučaju nema potrebe za većim izmjenama zakona i podzakonskih akata, samo dodavanjem nekih tekstova glavnim regulativnim dokumentima omogućit će se pružanje i priznavanje virtualne praktične nastave.

Dobar trenutak je da se, nakon što su državni obrazovni standardi i programi državnog ispita razvijeni za svaku struku i specijalnost posebno, tekstovi koji omogućuju pružanje i priznavanje online praktične nastave na daljinu mogu biti uvedeni samo za ona stručna polja i područja, za koja matična (ili drugo alternativno učenje) okruženje je prihvatljivo, sigurno i učinkovito za samoučenje, vođeno ili polu-vođeno učenje. Primjerice, najviše zanimanja iz područja 811: Hoteli, restorani i ugostiteljstvo, područja 345 Administracija i upravljanje, 213 Audio-vizualne umjetnosti i tehnike; proizvodnja medijskih proizvoda, 322 Bibliotekarstvo i informatika i arhivistika itd. mogu biti odobrena za praktično e-učenje, dok postoje zanimanja poput: 582 Graditeljstvo, 725 Medicinska dijagnostika i tehnologije liječenja, 840 Prometne usluge itd. koja prelaze na online praktična nastava ne bi bila prihvatljiva i razumna.

Stoga postoji potreba za promjenom pravnog okvira kako bi se stvorile mogućnosti učenja na daljinu praktičnog strukovnog osposobljavanja, teorijskih i praktičnih ispita te priznavanja oblika učenja na daljinu i rezultata ispita. Dokumenti koje treba promijeniti su:

- državni obrazovni standardi (SES – po zanimanjima);
 - kvirni programi;
 - programi državnog ispita (po zanimanjima)
 - ishoda učenja učenika⁴
- ⁵.

2.4. Ocrtavanje putova za prepoznavanje ishoda praktične obuke na daljinu

U ovoj fazi postoje dvije moguće prilike za integraciju relevantnih ishoda učenja u SOO okvire u Bugarskoj:

- Izmijeniti predmetne podzakonske akte i unijeti izmjene koje će omogućiti isporuku i/ili priznavanje ishoda učenja stečenih online učenjem na daljinu za praktični dio zanimanja (ako se to učini, bit će jednako primjenjivo na sva zanimanja i specijaliteti)

⁴ <https://www.navet.government.bg/bg/media/DOS-otsenyavane.pdf>

⁵ <https://lex.bg/laws/ldoc/2135466179>

- Implementirati praktične tečajeve e-učenja za kuhara kao dio neformalnog strukovnog obrazovanja i osposobljavanja i trajno priznavanje ishoda učenja kroz validaciju postupka prethodnog učenja (bez kršenja važećeg zakonodavstva).

3. Akcijski plan za provedbu izmjena zakonodavstva (kurikuluma/programa) u strukovnom obrazovanju i obrazovanju odraslih (IVET i CVET).

Aktivnosti	Odgovorne institucije	Predviđeno razdoblje provedbe	Očekivani ishodi
Stvaranje uvjeta za priznavanje virtualne praktične nastave i izradu dokumentacije			
Konzultacije s nacionalno priznatim poslodavačkim organizacijama i poziv za podršku inicijativi izmjene zakonodavstva	Bugarski partneri u VET@HOME	Listopad-prosinac 2023	Nacionalno priznate organizacije poslodavaca da pristanu podržati prijedlog BG partnera za podnošenje prijedloga nadležnim institucijama za promjenu zakonodavstva
Konzultacije s NAVET-om u vezi s postupcima i mogućnostima pilotiranja pristupa VET@HOME unutar formalnog sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja	Bugarski partneri u VET@HOME	Do 6 mjeseci	Pozitivno mišljenje NAVET-a i mogućnost provedbe (pilot projekta/inicijative) u formalnom sustavu strukovnog obrazovanja i osposobljavanja
Analiza rezultata zajedničke pilot inicijative i priprema prijedloga izmjena propisa	NAVET, uz podršku bugarskih partnera u VET@HOME	Nije primjenjivo	Rezultati koji dokazuju izvedivost pristupa i prijedlozi promjena koje treba pripremiti
Konzultacije s MES-om o predloženim izmjenama	NAVET, uz podršku bugarskih partnera u VET@HOME	Nije primjenjivo	MES da prijedloge izmjena ocijeni prihvatljivima i ishodi političku odluku za njihovo usvajanje

4. Očekivani učinak provedenih promjena

Opcija 1 "Predložene reforme/promjene su odobrene"

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potpora Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

- Pozitivan učinak

Postoji nedvojbeno pozitivna strana predloženih promjena za sve dionike:

- Donijet će raznolikost perspektiva i za pružatelje usluga veterinarstva i za učenike;
- omogućit će prilagodbu praktičnog osposobljavanja u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju poučavanju i učenju na daljinu/mješovitom načinu;
- ojačat će sposobnost održavanja kvalitete SOO-a na daljinu i SOO-a u alternativnom okruženju učenja;
- poboljšat će sposobnost pružatelja usluga da koriste i valoriziraju digitalne resurse u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju, a posebno za praktičnu obuku
- učinit će ponudu strukovnog obrazovanja i osposobljavanja prilagođenijom potrebama mlađe generacije koja živi u digitalnom svijetu i lako apsorbira digitalne inovacije
- pružit će mogućnosti za praktično obrazovanje i osposobljavanje učenicima s manje mogućnosti i/ili posebnim potrebama koji mogu prilagoditi osposobljavanje svojim potrebama i tempu učenja;
- omogućit će pružanje neprekidnih programa strukovnog obrazovanja i osposobljavanja što je ključno za zadržavanje učenika strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u obuci i za sprječavanje napuštanja školovanja itd.

- Potencijalni rizici:

Naravno, kao i svaka nova radnja, prijelaz praktične nastave u digitalno okruženje i alternativne mogućnosti učenja (kuća) mogao bi ometati neke od sudionika u procesu. Na primjer, tehničko osiguranje bilo je glavno pitanje koje su spomenule sve intervjuirane skupine dionika, što znači da će prijenos, ako se izvrši bez odgovarajuće pripreme, donijeti više stresa i neće biti tako učinkovit kao što je planirano. Dodatno, troškovi i odgovornosti za organizaciju i provedbu online učenja na daljinu trebaju biti raspodijeljeni između pružatelja i korisnika strukovnog obrazovanja i osposobljavanja na recipročan i pravedan način, a da nitko od njih ne mora snositi cijeli financijski i/ili administrativni teret.

Opcija 2 "Predložene reforme/promjene ne dobivaju podršku i nisu odobrene"

- Negativan učinak: praktična obuka ostat će nedostupna u načinu rada na daljinu i u sličnim okolnostima kao ove tijekom režima zaključavanja zbog pandemije COVID-19, sustav će i dalje biti nespreman za potpuni prelazak na digitalno obrazovanje i ometat će proces treninga još jednom. Osim toga, praktično osposobljavanje u profesiji kuhar i dalje će biti teško za učenike u nepovoljnom položaju koji fizički ne mogu pohađati nastavu ili doći do prostorija za osposobljavanje kod pružatelja strukovnog obrazovanja i osposobljavanja (kao što su fizički nedostaci ili žive u udaljenom području).
- Korektivne mjere: Ipak, mogu se identificirati i primijeniti druge opcije ako je samo dio predloženih izmjena neprihvatljiv, te se prijedlozi mogu prilagoditi zahtjevima propisa i ponovno podnijeti.

- Moguća rješenja:

VET@HOME platformu za e-učenje, razvijeni nastavni program i materijale za obuku centri za strukovno obrazovanje i dalje mogu ponuditi kao dio obuke za zanimanje kuhar, ali samo kao učenje na daljinu za teorijski dio kvalifikacije i pomoćne materijale za in-prisutnost praktični dio nastave. Nema problema da strukovne škole koriste platformu i
Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potpora Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

kao sredstvo za samostalnu pripremu učenika kod kuće, samo bez zakonskih promjena funkcija e-ocjenjivanja ne bi bila prihvatljiva.

Odabrane jedinice (moduli) iz VET@HOME nastavnog plana i programa mogu se prilagoditi i prilagoditi potrebama učenika i izvoditi kao kratki stručni tečajevi (obično se takvi tečajevi provode na zahtjev poslodavaca) od strane centara za strukovno obrazovanje i osposobljavanje odraslih i certificirati kao djelomična kvalifikacija (dio zanimanja kuhar) u pogledu postignutih ishoda učenja koji odgovaraju SES-u za zanimanje.

Drugo moguće rješenje je uključivanje odabranih nastavnih jedinica/modula razvijenog nastavnog plana i materijala u postojeće nastavne planove i programe koje provode centri za strukovno obrazovanje za ostala srodna zanimanja u stručnim područjima 811: Hotelijerstvo, restorani i ugostiteljstvo ili 541: Tehnologije industrije hrane i pića kao dio izborne strukovne pripreme (posebno radno opterećenje posvećeno je izbornim modulima osposobljavanja ili disciplinama koje centri za strukovno obrazovanje mogu ponuditi prema vlastitom izboru, uz obveznu strukovnu pripremu koju propisuje SES za različita zanimanja).

Konačno, priznavanje vještina stečenih izvan formalnog sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u Bugarskoj je u središtu Strategije zapošljavanja i Nacionalnog akcijskog plana 2013.-2020. i Nacionalne strategije za kontinuirano obrazovanje i osposobljavanje 2015.-2020. Regulirano je Pravilnikom br. 2 o vrednovanju stručnih vještina, osposobljenosti i stručnosti koji donosi ministar obrazovanja i znanosti. Ocjenjivanje i vrjednovanje koje provodi nadležno tijelo rezultiraju stjecanjem (dijela) stručne kvalifikacije i imaju oblik dokumenata kao što su svjedodžbe ili diplome. Ti dokumenti potvrđuju da je pojedinac postigao ishode učenja prema zadanom standardu. Cilj vrjednovanja je olakšati pristup daljnjem strukovnom obrazovanju ili osposobljavanju ili mogućnostima na tržištu rada. Institucije kojima je dopušteno vrjednovanje vještina i kompetencija unutar bugarskog VET sustava su:

1) stručne i opće škole, umjetničke škole, sportske škole; 2) stručne škole i 3) centri za strukovno osposobljavanje (VET centri). Dakle, svi oni mogu organizirati validaciju postupka prethodnog učenja/iskustva i nakon odgovarajućih ispita, prepoznati i potvrditi ishode učenja stečene u načinu e-učenja putem pristupa i platforme VET@HOME.

5. Potencijalne primjene VET@HOME pristupa u državi

Pandemija COVID-19 aktualizirala je mnoge teme i probleme o kojima se ionako trebalo raspravljati u javnom prostoru i natjerala odgovorne kreatore politike i vlasti na ubrzano donošenje mjera i odluka, s obzirom na hitnost situacije. Ali proces reformiranja i modernizacije bugarskog sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja započeo je puno prije toga. Nacionalna strategija cjeloživotnog učenja (2014.-2020.) usvojena je Uredbom Vijeća ministara br. 12 od 10. siječnja 2014. Njome se utvrđuje strateški okvir vladine politike obrazovanja i osposobljavanja za razdoblje 2014.-2020. Glavni cilj je doprinijeti ostvarenju europskog cilja za pametan, održiv i uključiv rast.

Godine 2021. usvojen je Strateški okvir za razvoj obrazovanja, osposobljavanja i učenja u Republici Bugarskoj (2021. – 2030.). Strateški okvir izrađen je usklađen s aktualnim strateškim dokumentima na globalnoj i europskoj razini, koji ocrtavaju viziju visokokvalitetnog, uključivog, vrijednosnog i cjeloživotnog učenja, obrazovanja i osposobljavanja. Postavlja ciljeve za uključivanje u svakoj fazi obrazovanja, uključujući (između ostalog):

- Korištenje obrazovnih platformi i dijeljenje učinkovitih modela za podršku visokokvalitetnom i inkluzivnom obrazovanju i cjeloživotnom učenju;

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potporna Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

- Stvaranje integriranog sustava za profesionalno usmjeravanje i profesionalno obrazovanje i osposobljavanje učenika i odraslih.

Također u 2021. godini potpisan je Ugovor o dodjeli bespovratnih sredstava za projekt br. BG05M2OP001-5.001-0001 „Jednak pristup školskom obrazovanju u vrijeme krize“ koji provodi MES u okviru Operativnog programa „Znanost i obrazovanje za pametan rast“ 2014.-2020. -financira Europska unija kroz europske strukturne i investicijske fondove. Više od 30 tisuća učenika iz obrazovnog sustava uključeno je u osposobljavanje za stjecanje vještina za učenje na daljinu u elektroničkom okruženju (DLEE) i rad s obrazovnim platformama. Time je započelo rješavanje jednog od problema izazvanih pandemijom, a to je nespremnost i pripremljenost učenika (uključujući i strukovno obrazovanje) za e-učenje na daljinu. Provedene su i kratkoročne obuke kako bi se poboljšale nastavne vještine pedagoških stručnjaka na DLEE kako bi se osigurala kvalitetna i besprijekorna obuka. Stoga odrasli (u svojoj kvaliteti veterinarskih pripravnika), kao i mnogi drugi učenici u strukovnim školama nisu bili zabrinuti ovom mjerom. Projekt je usmjeren kako na podršku tehničkom osiguranju obrazovnog sustava tako i na osiguravanje uvjeta za provođenje DLEE: isporučeno je više od 80 tisuća prijenosnih tehničkih uređaja za učenike i nastavnike.

U 2022. Nacionalni program strukovnog obrazovanja i osposobljavanja usklađen je sa strateškim prioritetima Republike Bugarske za razdoblje 2021. – 2030. iu skladu je s Akcijskim planom za funkcionalnu analizu politike strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, 2020. razvijen je u skladu s Prioritetnim područjem 7 "Ostvarenje u profesijama sadašnjosti i budućnosti" Strateškog okvira za razvoj obrazovanja, osposobljavanja i učenja u Republici Bugarskoj (2021. - 2030.). Cilj mu je osigurati materijalne uvjete u skladu sa suvremenim zahtjevima tržišta rada, omogućiti kvalitetno strukovno osposobljavanje u stvarnim uvjetima rada i olakšati njihovu realizaciju na tržištu rada, modernizirati programe strukovnog obrazovanja i osposobljavanja na nacionalnoj i sektorskoj razini, te izraditi i ažurirati nacionalne ispitne programe za obveznu državnu maturu za stjecanje stručne spreme.

I u 2022. godini utvrđen je niz državnih obrazovnih standarda za stjecanje kvalifikacija u zanimanjima, prema Popisu zanimanja za strukovno obrazovanje i osposobljavanje Zakona o strukovnom obrazovanju. To omogućuje prijenos, priznavanje i akumulaciju pojedinačnih ishoda učenja u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju postignutih u formalnom, neformalnom i informalnom kontekstu.

Nacionalni plan oporavka i otpornosti Bugarske, usvojen u svibnju 2022., predviđa daljnju modernizaciju regulatornog okvira u području strukovnog obrazovanja i osposobljavanja. Proces modernizacije je u tijeku, a *Zakonom o strukovnom obrazovanju* uvest će se **izmjene u Popis strukovnih zanimanja**; osposobljavanje u manjem broju zanimanja, ali šireg spektra s ciljem stvaranja uvjeta za zapošljavanje u sličnim zanimanjima, uključujući prolaz u slične sektore; priprema, usmjeravanje i motiviranje za ulazak u strukovno osposobljavanje, uključujući pružanje strukovnog obrazovanja i osposobljavanja za one koji su ispali iz sustava; definiranje i provedba **fleksibilnih putova i oblika** za doseganje i osposobljavanje različitih skupina učenika, uklj. **ponuda online učenja i učenja na daljinu**; reforma sadržaja i ažuriranje državnih obrazovnih standarda te planova i programa za uključivanje i nadogradnju zahtjeva znanja i vještina za zanimanja 21. stoljeća: digitalne, zelene, prenosive, ključne kompetencije.

Nacionalni plan kroz "Ulaganje 3" predviđa pružanje obuke **digitalnih vještina** i stvaranje **platforme za učenje odraslih**. Projekt ima za cilj povećati pristup i kvalitetne mogućnosti osposobljavanja za odrasle (osobe starije od 16 godina) iskorištavanjem potencijala digitalnih tehnologija za **online osposobljavanje** s jedne strane i povećanjem ukupnih digitalnih vještina i kompetencija radne snage kako bi se poboljšala zapošljivost i

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potporna Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

sudjelovanje u online obuka s druge strane. Projekt će se provoditi u dvije komponente, uključujući razvoj i implementaciju **nacionalne virtualne platforme za online učenje odraslih** (još nije pokrenuta) i pružanje obuke za radnu snagu za stjecanje osnovnih i srednjih digitalnih vještina i kompetencija.

Reforme i naponi usmjereni na modernizaciju strukovnog obrazovanja i osposobljavanja nastavljani su 2023. godine kada je Vijeće ministara Odlukom protokola usvojilo Akcijski plan do 2024. za Strateški okvir za razvoj obrazovanja, osposobljavanja i učenja u Republici Bugarskoj (2021. – 2030.). br. 13.1 od 22. ožujka 2023. Usvajanjem ovog dokumenta ispunjena je obveza zemlje u okviru Komponente 1 – „Obrazovanje i vještine” Nacionalnog plana oporavka i održivosti.

Akcijski plan trebao bi dovesti do poboljšane kvalitete i relevantnosti obrazovanja, do sveobuhvatne reforme obrazovanja, do jačanja i izgradnje vještina i ključnih kompetencija kod djece i učenika. Također se želi povećati interes i motivacija za učenje, uključenost svih u obrazovni proces, razina stečenih vještina, prilagodljivost okruženju i tržištu rada te ubrzati uključivanje svakog djeteta i učenika u obrazovni proces. Planom su utvrđene aktivnosti za različita prioritetna područja Strateškog okvira, rokovi za njihovu provedbu, izvori financiranja, kao i indikatori za praćenje i analizu provedbe. Ovim aktivnostima provodit će se ciljevi i mjere utvrđeni Strateškim okvirom, koji pokrivaju sve glavne izazove u sustavu obrazovanja i osposobljavanja, uključujući: uvođenje **obrazovnih inovacija, digitalnu transformaciju** i održivi razvoj, ostvarivanje u profesijama sadašnjosti i budućnost, **cjeloživotno učenje**, učinkovito upravljanje.

U 2023. Nacionalni program „Strukovno obrazovanje i osposobljavanje” broj 14 u okviru 21 Nacionalnog programa razvoja obrazovanja osmišljen je u skladu s Prioritetnim područjem 7 „Ostvarenje u profesijama sadašnjosti i budućnosti” Strateškog okvira za razvoj obrazovanja, osposobljavanja i učenja u Republici Bugarskoj (2021.-2030.). Cilj mu je osigurati sadržaje u skladu s aktualnim zahtjevima tržišta rada, omogućiti **kvalitetno strukovno osposobljavanje** u stvarnim radnim uvjetima i olakšati njihovu realizaciju na tržištu rada, **osuvremeniti sadržaj kurikuluma za strukovno obrazovanje i osposobljavanje** na nacionalnoj i sektorskoj razini, kao i kao što je izrada i ažuriranje nacionalnih ispitnih programa za obvezni državni ispit za stjecanje strukovnih kvalifikacija. Programom su predviđena dva modula u provedbi: Modul 1 „Modernizacija prostorno-materijalne baze” i Modul 2 „Modernizacija nastavnih i ispitnih sadržaja”.

Još jedan korak u pozitivnom smjeru učinjen je 2023. godine, kada je utvrđen niz državnih obrazovnih standarda za stjecanje kvalifikacija u zanimanjima prema **Listi zanimanja za strukovno obrazovanje i osposobljavanje**. To omogućuje prijenos, priznavanje i akumulaciju pojedinačnih ishoda učenja u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju postignutih u formalnom, neformalnom i informalnom kontekstu.

Modernizacija strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u Bugarskoj je u tijeku i također je podržana od strane Ministarstva obrazovanja i znanosti (MES) koje trenutno provodi projekt od strateške važnosti, a usmjeren je na modernizaciju strukovnog obrazovanja i osposobljavanja kako bi se pripremilo kvalificirano i održivo radna snaga spremna za izazove povezane s prijelazom na digitalno i zeleno gospodarstvo. Inicijativa je financirana postupkom dodjele bespovratnih sredstava BG05SFPR001-3.001 "Modernizacija strukovnog obrazovanja i osposobljavanja" unutar Prioriteta 3 "Povezivanje obrazovanja s tržištem rada" Programa obrazovanja i predviđa provedbu aktivnosti za:

- izrada i provedba novog **Popisa zanimanja u strukovnom obrazovanju** i novog nastavnog plana i programa;
- uvođenje i provedba fleksibilnih putova, mikrokvalifikacija i bodova u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju;

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potpoma Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

- unapređenje vještina i kompetencija strukovnih nastavnika i učenika;
- razvoj i uvođenje obrazovnih resursa s inovativnim digitalnim sadržajem za učenje;
- provođenje studentske prakse u stvarnom radnom okruženju i povećanje atraktivnosti strukovnog obrazovanja i osposobljavanja među učenicima i roditeljima.

Još jedna vrlo obećavajuća inicijativa započeta 2023. je procedura BG-RRP-1.014 „Uspostava centara izvrsnosti u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju“ koja je otvorena za ulaganja u okviru Mehanizma za oporavak i održivost. Postupak je u provedbi politike Ministarstva prosvjete i obrazovanja u području obrazovanja i financiran je iz Komponente 1 „Obrazovanje i vještine“, Ulaganje 2 (C1.I2) „Modernizacija obrazovne infrastrukture“ Nacionalnog plana oporavka i održivosti. Glavni cilj postupka je osiguranje modernih i visokotehnoloških objekata u strukovnim školama s ciljem njihove transformacije u centre izvrsnosti u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju ("CoE VET"), koji će pružiti priliku za moderno strukovno osposobljavanje učenika unutar školskog obrazovanja, odgovarajući na društvene transformacije u 21. stoljeću i promjenjive zahtjeve tržišta rada. Određeno je 28 srednjih strukovnih škola koje će dobiti status CoE VET.

Slijedeći sve ovo, čvrsto vjerujemo da je sustav SOO-a u Bugarskoj krenuo u pravom smjeru stalne reforme, modernizacije i poboljšanja. Dakle, u slučaju da prijedlozi izmjena budu prihvaćeni, sustav će biti spreman za sljedeći izazov, bilo da se on odnosi na nemogućnost provođenja praktične nastave u načinu rada licem u lice u prisutnosti, bilo da je proizveden od strane globalni trend prema digitalizaciji i pomak prema fleksibilnijim oblicima obuke koji su usmjereni na učenika.

Španjolska

1. Analiza nacionalne situacije

1.1. Pregled nacionalnog zakonodavstva

Španjolska regulativa koja se odnosi na SOO opisana je u Organskom zakonu 5/2002 od 19. lipnja 2002. Nakon toga, Kraljevskim dekretom 34/2008 i 1147/2011 uspostavljena je opća organizacija strukovnog osposobljavanja u obrazovnom sustavu. Zakon 30/2015 od 9. rujna 2015., kojim se uređuje sustav strukovnog osposobljavanja za zapošljavanje, pokrenuo je sveobuhvatnu reformu ovog sustava. Ali što se tiče uključivanja novih specijalnosti osposobljavanja, to je Naredba TMS/283/2019 od 12. ožujka, koja uređuje Katalog specijalnosti osposobljavanja u okviru sustava strukovnog osposobljavanja za zapošljavanje u području rada.

Što se tiče učenja na daljinu, Naredba ESS/1897/2013 i Naredba ESS/722/2016, kojima se provodi Kraljevski dekret 34/2008, detaljno navode uvjete za učenje na daljinu za VET obuku koji se mogu definirati na sljedeći način: „*Za U svrhe navedene u ovoj naredbi, teleobuka se podrazumijeva kao provedba aktivnosti osposobljavanja putem informacijskih i komunikacijskih tehnologija, omogućavajući interaktivnost polaznika, mentora-trenera i resursa koji se nalaze na različitim mjestima*”.

Obavezni aspekti su sljedeći: „*Obuka za stjecanje certifikata putem teleobuke bit će ista kao u modalitetu licem u lice s obzirom na modularnu strukturu, trajanje modula osposobljavanja i, ako je primjenjivo, osposobljavanje jedinice, kapacitete, kriterije ocjenjivanja i sadržaje, kako je utvrđeno u svakom od dodataka Kraljevskih dekreta o izdavanju potvrda o stručnosti*”.

Štoviše, virtualna platforma trebala bi predložiti sistematizirani proces učenja i „*biti u skladu sa zahtjevima pristupačnosti i dizajna koje je uspostavila Državna javna služba za zapošljavanje, a koji će nužno biti dopunjeni pomoći u podučavanju*.”

Ali, „*obuka koja se odnosi na potvrde o stručnosti koja se može isporučiti e-učenjem može se ponuditi u cijelosti, za cijelu svjedodžbu ili djelomično, za određene module ili jedinice obuke, ipak, najvažnije je da „ni u kojem slučaju može li se modul praktičnog osposobljavanja u radnim centrima podučavati putem teleobuke*”.

Što se tiče evaluacija, obvezno je da se „*u svim radnjama obuke, za svaki modul, primjenjuje završni test evaluacije licem u lice, koji će se razviti u centrima koje je akreditirala uprava rada u odgovarajućoj potvrdi. profesionalnosti i čije će trajanje biti uključeno u ukupnu satnicu modula*”. (Službeni državni glasnik, 17/10/2023 koji je objavio Naredbu ESS/1897/2013, od 10. listopada, čl.4)⁶.

- *Zanimanje "Kuhar" u EQF-u i nacionalnom kvalifikacijskom okviru*

Kraljevska uredba 1376/2008, od 1. kolovoza 2008., izmijenjena RD 619/2013, od 2. kolovoza 2013., uspostavlja i ažurira, među ostalim, potvrdu o stručnosti razine 1 HOTR0108 Osnovne kuhinjske operacije (BOE br. 216, od 6. rujna 2018. i BOE br. 220 od 13.09.2013.), prema kojima su maksimalni broj sati online obuke sljedeći, ovisno o Jedinicama za obuku:

⁶ <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2013-10861>

MODUL 1: Kulinarska opskrba, prethodna obrada i konzerviranje.			
	Ukupno sati	Maksimalno vrijeme online obuke	Sati nastave licem u lice
Nastavne jedinice	120	50	
Primjena higijenskih, sanitarnih standarda i uvjeta u ugostiteljstvu	30	20	
Nabava repromaterijala u kuhinji	30	20	3
Kulinarska predobrada i konzerviranje	60	10	6
MODUL 2: Osnovna kulinarska priprema			
Nastavne jedinice	180	90	
Primjena higijenskih, sanitarnih standarda i uvjeta u ugostiteljstvu	30	20	
Izvođenje osnovnih i elementarnih kuhinjskih priprema i pomoć u kulinarskoj razradi	90	30	9
Priprema miješanih jela i predjela	60	40	6
MODUL 3: Praktična praksa u osnovnim kuhinjskim poslovima			
	80	0	

Dakle, za ovaj specifični Certifikat o stručnosti razine 1 u osnovnim kuhinjskim poslovima, od 300 sati jedinica za obuku (ne računajući 80 sati prakse u tvrtki), 140 se može provesti u modalitetu učenja na daljinu, tj. 46,6%.

- *Kako se novi kurikulumi/programi u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju (početno i kontinuirano) odobravaju u Španjolskoj*

U Naredbi TSM/283/2019 koja uređuje Katalog specijalnosti osposobljavanja u okviru sustava strukovnog osposobljavanja za zapošljavanje u području rada, u svom članku 6. odjeljku 1., Upravljanje katalogom, navodi se da „*upravljanje procese registracije, izmjene, poništenja i ponovnog aktiviranja specijalnosti, uključujući itinerere osposobljavanja, provodit će javne službe za zapošljavanje, kako na razini države tako i na razini autonomne zajednice, pomoću računalnog sustava za upravljanje Katalogom specijalnosti koje će Državna javna služba u tu svrhu osnovati i staviti na raspolaganje autonomnim zajednicama*”.

1.2. Iskustva u online nastavi za kvalifikaciju “Kuhar”.

- *Prepreke identificirane tijekom istraživanja*

Zbog situacije s COVID-19 mnoge su škole morale biti zatvorene tijekom nekoliko kritičnih tjedana, ali nakon otvaranja odlučile su implementirati mješoviti sustav koji jamči poštivanje maksimalnog broja zdravstvenih i higijenskih sigurnosnih mjera kako bi se izbjegli problemi koji bi mogli spriječiti praktična nastava od odvijanja. Dakle, prepreke su se odnosile na održavanje ravnoteže između poštivanja mjera uvedenih zbog COVID-19 i

⁷ <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2019-3642>

pokušaja da se ponudi mješovita nastava: uglavnom online i licem u lice kada je to moguće.

Na nacionalnoj i regionalnoj razini mjere za sprječavanje zaraze COVID-19 bile su drastične i nametnule su takva ograničenja koja su otežala održavanje tečajeva kuhanja kao prije. Bez obzira na to, **online tečajevi su bili dopušteni**, ali **samo djelomično** i pod **posebnim okolnostima**: dokazivanje da su svi učenici bili povezani u isto vrijeme kao i nastavnik (sinkrono), koliko je vremena trajala veza, kako bi se pratila i osigurala stvarno kvalitetna *online* obuka.

Nisu svi centri za osposobljavanje bili u mogućnosti implementirati takve platforme za e-učenje kako bi se osiguralo prijenos i praćenje u stvarnom vremenu, a neki su radije zatvorili jer nisu imali sredstva za organiziranje *online* kvalitetnog osposobljavanja koje bi prihvatila Nacionalna javna agencija za zapošljavanje.

Budući da nisu svi centri za obuku bili u mogućnosti stvoriti internetsku platformu za online tečajeve, zatvorili su ili podijelili polaznike u onoliko grupa kako bi se uklopili u ograničenja po razredu, što je značilo više sati nastave za trenere i poteškoće u organizaciji tečajeva pomnoženo s 2-3 u različitim kuhinjama.

- *Prednosti i nedostaci uvođenja virtualne praktične nastave u kulinarstvu u državi*

Uvođenje *online* obuke omogućilo je prisustvo većeg broja polaznika jer tijekom COVID-19 studenti nisu imali nastavu; neki roditelji (odrasli učenici) nisu mogli ići ni na izravnu nastavu jer su se morali brinuti o svojoj djeci kod kuće. Budući da nisu mogli imati *online* obuku "Kuhar", to bi značilo da su izgubili obuku započetu prije COVID-19. S druge strane, fleksibilnost za *online* tečajeve pokazala se vrlo korisnom ravnotežom između obitelji/posla/tečaja.

Negativni aspekti odnosili su se na dimenziju kućne kuhinje budući da je svaki polaznik u svojoj kuhinji morao imati osnovno posuđe i sirovine kako bi mogao kuhati s učiteljem.

Što se tiče općih prednosti online obuke, možemo spomenuti sljedeće:

- Moguće je masificirati procese poučavanja i učenja;
- Moguće je poštovati tempo svakog učenika, bez odlaganja nekih ili ubrzavanja drugih;
- Nisu potrebne razine infrastrukture formalnih sustava, uz posljedično smanjenje troškova (vremena i novca);
- Potiče individualnu inicijativu i dovodi do bolje selekcije;
- Omogućuje aktivno sudjelovanje svih učenika;
- Osigurava kontinuirani nadzor mentora;
- Omogućuje prakticiranje računalnih, informacijskih i komunikacijskih tehnika;
- Ima mogućnost koncentriranja izravnih lekcija, kako u pogledu sadržaja tako i vremena učenja;
- Daje mogućnost nadziranja velikog broja geografski odvojenih učenika;
- Tečajevi su osmišljeni na temelju učenika;
- To je način podučavanja okrenut budućnosti.

Što se tiče općih nedostataka online obuke, možemo navesti neke:

- Potreba za računalnom opremom podrazumijeva ekonomska i obrazovna ulaganja u nove vještine za samostalno rukovanje sustavom (i za nastavnika i za učenika);
- Smanjenje ili gubitak procesa socijalizacije u razredu i grupi;
- Nedostatak neposrednog odgovora na pitanja koja se javljaju kod učenika;
- Činjenica da se često održavaju stilovi i obrasci obrazovanja u učionici koji su nefunkcionalni za obrazovanje na daljinu;

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potporna Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

- e. Relativna oskudica didaktičkih alata osmišljenih za prijedlog i prikladnih za njega.

2. Prijedlozi izmjena kojima se omogućuje provedba virtualnih tečajeva za zanimanje "Kuhar"

2.1. Identifikacija dionika

Kako bi se kvalifikacija akreditirala na nacionalnoj razini u Španjolskoj, postoje 2 mogućnosti:

1. Državna uprava jedina je nadležna za objavu novih uvjerenja o stručnosti, tako da regije ili zajednice ne mogu objavljivati vlastite uvjerenja.

Državnom javnom službom za zapošljavanje upravlja Ministarstvo rada i socijalnog gospodarstva. Ova služba djeluje u skladu s Nacionalnim katalogom stručnih kvalifikacija i smjernicama Europske unije, u suradnji s nacionalnim referentnim centrima priprema i ažurira potvrde o stručnosti koje moraju biti odobrene Kraljevskim dekretom i objavljene u Službeni državni list.

Kraljevski dekret 34/2008 od 18. siječnja 2008. regulira potvrde o stručnosti koje su službene i važeće na cijelom nacionalnom teritoriju i ne predstavljaju propis o profesionalnoj praksi.

2. Svi agenti ili centri za strukovno osposobljavanje imaju mogućnost registracije ili objave nove specijalnosti. No, prije toga, njezino prihvaćanje i uključivanje moraju predložiti za to nadležna javna tijela:

- Državna javna služba za zapošljavanje /SEPE/;
- Ministarstvo rada;
- Autonomne regije;
- Tijela za stručno osposobljavanje regionalnih uprava.

Sljedeća tijela mogu predložiti nove specijalnosti:

- Nacionalni referentni centri za strukovno osposobljavanje (CRN);
- Sektorske zajedničke strukture društvenih agenata kroz FUNDAE Državnu zakladu za osposobljavanje za zapošljavanje (Fundación Estatal para la Formación en el Empleo);
- Ostale uprave;
- Akreditirani centri i subjekti za obuku;
- Tvrtke;
- Drugi.

2.2. Koraci koje treba poduzeti za službeno priznavanje virtualnog praktičnog SOO-a

Sljedeći gore opisane prilike i procedure, jasno je da, s obzirom na trenutnu situaciju u Španjolskoj, FASE (kao pružatelj SOO-a i licencirani centar za obuku odraslih) može predložiti da se program kvalifikacije i obuke "Kuhar" u načinu isporuke na daljinu razvije za VET@HOME projekt, koji će se u potpunosti ili djelomično integrirati u okvir osposobljavanja za zapošljavanje unutar SEPE-ovog Kataloga specijalnosti osposobljavanja.

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potporna Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

Drugi mogući postupak je predložiti online kvalifikaciju i program osposobljavanja "Kuhar" da bude dio postojeće ponude osposobljavanja kao nadopuna certifikatu profesionalizma H0TR0108 "Osnovne kuhinjske operacije". Trenutačna potvrda o profesionalnosti "Osnovnih kuhinjskih operacija" među svojim modulima obuke ne uključuje specifične međunarodne recepte koji bi mogli biti zanimljivi svim budućim "Kuharima" i dio je VET@HOME *online* obuke, kao i druge aspekte vezano uz online obuku koja može imati koristi.

2.3. Prijedlozi izmjena

Kao što je gore prikazano, u skladu sa španjolskim zakonodavstvom, dio specijalnosti osposobljavanja "Kuhar" može se obaviti online: od 300 sati jedinica za osposobljavanje (ne računajući 80 sati pripravnštva u tvrtki), 140 se može obaviti u modalitetu učenja na daljinu, tj. 46,6%. Ali budući da se obuka VET@HOME može u potpunosti provoditi online, FASE (kao i bilo koji drugi SOO centar) mogao bi predložiti da se uključi kao posebna obuka "Kuhar" *online* bilo u potpunosti ili u većem postotku nego što je sada slučaj. Unatoč tome, budući da su za ovu obuku obavezna posebna predavanja licem u lice (ukupno 24 sata), prijedlog bi trebao uključivati najmanje 24 sata podučavanja licem u lice. S druge strane, budući da se evaluacija također treba provoditi licem u lice, prijedlog bi također trebao uključiti kao obveznu.

2.4. Ocrtavanje putova za prepoznavanje ishoda praktične obuke na daljinu

Ministarstvo rada i socijalnog gospodarstva i njegov odjel Nacionalne službe za zapošljavanje objavili su postupak u Naredbi TSM/283/2019 za predlaganje stručnog usavršavanja. Prvo, ustanova koja želi predložiti novu specijalnost osposobljavanja treba ispuniti Obrazloženje prijedloga specijalnosti koje uključuje 2 glavna odjeljka: opravdanje i kompetencije.

OBRAZLOŽENJE PRIJEDLOGA SPECIJALNOSTI treba sadržavati jedan od glavnih razloga u nastavku:

- Teritorijalne potrebe
- Sektorske potrebe
- Međusektorske potrebe
- Potrebe koje su otkrile javne službe za zapošljavanje
- Specifične potrebe osoba s posebnim poteškoćama u zapošljavanju:
 - Mladi ljudi
 - Žene
 - Dugotrajno nezaposleni
 - Preko 45 godina
 - Ljudi s poteškoćama
 - Osobe u riziku od socijalne isključenosti
 - Imigranti
 - Ostali
- Posvećenost zapošljavanju
- Dopunsko osposobljavanje u ugovorima o osposobljavanju i naukovanju
- Tehničko usavršavanje trenera i tutora-trenera
- Ostali. Koji?

ADRESIRANE KOMPETENCIJE trebale bi biti među sljedećim:

- Tehničke/specifične strukovne kompetencije
- Transverzalne kompetencije (može se označiti samo jedna, najreprezentativnija za specijalnost)

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potporna Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

- Ključne kompetencije
- Digitalno/ uredska automatizacija/ ICT
- Jezici/ lingvistički
- Osobne i društvene vještine
- Organizacijske/metodološke sposobnosti
- Prevencija opasnosti na radu i zdravlje na radu
- Orijentacija
- Poduzetništvo
- Okoliš
- Ekološka tranzicija
- Sigurnost hrane
- Promicanje jednakosti
- Ostalo. Koje?

Obrazloženje prijedloga specijalnosti također treba uključivati identifikaciju specijalnosti šifrom (koju dodjeljuje Državna javna služba za zapošljavanje), naziv i razinu stručne kvalifikacije, zajedno s vrstom obuke (formalno, neformalno), kompetencije kojima se bavi (tehničke/specifične stručne kompetencije: Profesionalna obitelj/ Stručno područje).

Također treba sadržavati Tehničko-pedagoške specifikacije koje povezuju specijalnost iz Potvrde o stručnim osposobljenostima s trajanjem pripadajućeg osposobljavanja, modulima i jedinicama osposobljavanja, kao i minimalne uvjete za prostor, objekte i opremu za provedbu trening. Broj trenera, propisi za trenere i tutore, kao i ishodi učenja i evaluacija, također moraju biti navedeni.

Drugi uvjet, osim Obrazloženja prijedloga specijalnosti, je pisanje Izvješća kojim se obrazlaže prijedlog specijalnosti, posebice motivacija za to i kratka naznaka dodane vrijednosti koju donosi katalogu, u području obitelji/profesije ili u odgovarajućim transverzalnim kompetencijama. Uz navedeno potrebno je dodati i program osposobljavanja za navedenu specijalnost.

3. Akcijski plan za provedbu izmjena zakonodavstva (kurikuluma/programa) u strukovnom obrazovanju I obrazovanju odraslih (IVET i CVET).

- *Koraci za priznavanje virtualne praktične nastave za "Kuhar"*

Aktivnosti	Odgovorne institucije	Predviđeno razdoblje provedbe	Očekivani ishodi
Stvaranje uvjeta za priznavanje virtualne praktične nastave i izradu dokumentacije			
Proučavanje formalnih načina podnošenja prijedloga nadležnim tijelima	FASE SL (partner projekta VET@HOME)	01/04/2023-30/09/2023	Analizirajte moguće obrasce i odaberite odgovarajući postupak za predstavljanje prijedloga kvalifikacije
Podnošenje prijedloga SEPE-u	FASE SL	02/10/2023	Pregled prijedloga kvalifikacije

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potporna Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

			osposobljavanja i očekuje se pozitivna odluka
Kvalifikacija koja se integrira u okvir osposobljavanja za zapošljavanje u Katalogu osposobljavanja Nacionalne javne službe za zapošljavanje	SEPE - Nacionalna javna služba za zapošljavanje	Nakon pozitivne ocjene prijedloga	Kvalifikacija koja će biti navedena u Katalogu specijalnosti Nacionalne javne službe za zapošljavanje

4. Očekivani učinak provedenih promjena

Slijedom predloženih radnji mogu se očekivati 2 moguća scenarija:

Opcija 1 "Predložene reforme/promjene su odobrene"

- Pozitivan učinak:

Ako je kvalifikaciju osposobljavanja odobrila Nacionalna javna služba za zapošljavanje, tada se za tečaj mogu prijaviti javni i privatni centri za osposobljavanje koji sudjeluju u pozivima za prijavu koje otvaraju javne uprave koje upravljaju strukovnim osposobljavanjem u Španjolskoj:

- SEPE (Nacionalna javna služba za zapošljavanje) i FUNDAE (Državna zaklada za osposobljavanje za zapošljavanje);
- Javne službe za zapošljavanje španjolskih regija, kao što je INAEM u regiji Aragon.

Što se tiče pozitivnog utjecaja polaznika tečajeva, oni mogu dobiti diplomu kojom se potvrđuje da su iskoristili osposobljavanje prema kvalifikaciji što će uvelike pomoći u mobilnosti na tržištu rada ili pronalasku novog posla u Španjolskoj ili u Europi.

Za akreditirane centre za strukovno osposobljavanje, pozitivan učinak je to što će imati novu specijalnost osposobljavanja koju mogu ponuditi svojim učenicima/pripravnici.

- Potencijalni rizici:

Učinak na administrativno opterećenje za pravne osobe u pripremi prijave ili nedovoljan interes pojedinaca za potpunu online obuku i obuku na daljinu ako preferiraju način rada u prisutnosti. Stoga će ostati izvodljiva alternativa za primjenu u ekstremnim okolnostima ili za učenike u nepovoljnom položaju koji ne mogu fizički pristupiti prostorijama za obuku.

Opcija 2 "Predložene reforme/promjene ne dobivaju podršku i nisu odobrene"

- Negativan učinak: ako kvalifikacija nije odobrena, FASE (ili drugi pružatelji strukovnog obrazovanja i osposobljavanja koji se za nju prijave) neće je moći uključiti među svoje odobrene tečajeve osposobljavanja za potvrdu o profesionalizmu;
- Korektivne mjere: Nacionalna javna služba za zapošljavanje može zahtijevati od FASE kao podnositelja zahtjeva da izvrši odgovarajuće ispravke koje će osigurati kasnije odobrenje kvalifikacije;

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potporna Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

- Moguća rješenja: FASE (i drugi centri za strukovno obrazovanje i osposobljavanje) mogu prenijeti obuku kao neformalno učenje i naknadni postupak vrjednovanja može se pokrenuti za priznavanje ishoda učenja, što nakon uspješnog završetka može dovesti do certifikacije (dijela) kvalifikacija.

5. Potencijalne primjene VET@HOME pristupa za državu

Kao što je gore prikazano, čak i prije COVID-19, Španjolska je već imala propise koji se tiču učenja na daljinu, Naredba ESS/1897/2013 i Naredba ESS/722/2016, kojima se provodi Kraljevska uredba 34/2008, detaljno opisuju uvjete za učenje na daljinu strukovnog osposobljavanja.

Ali zbog COVID-19, ti su uvjeti morali biti implementirani u tako vrlo kratkom vremenu da su centri za obuku koji ih prije nisu imali, naišli na poteškoće u organiziranju online nastave u streamingu ili barem praćenju, kako bi nacionalna javnost Zavod za zapošljavanje koji je dodijelio subvenciju za te tečajeve, kako bi mogli provjeriti realnost i dobru provedbu.

Unatoč tome, COVID-19 nas je naučio da moramo biti spremni na takve situacije, pa su mnogi centri za obuku od tada implementirali *online* obuku. U tom smislu, VET@HOME *online* obuka mnogima će koristiti, budući da je još dug put do pružanja visokokvalitetne *online* praktične obuke za "Kuhar" u Španjolskoj.

Portugal

1. Analiza nacionalne situacije

Nacionalni kvalifikacijski sustavu u Portugalu

Sustav obrazovanja i osposobljavanja u Portugalu strukturiran je u skladu s Osnovnim zakonom o obrazovnom sustavu (Zakon br. 46/86 od 14. listopada, naknadno izmijenjen, u nekim svojim člancima, Zakonom br. 115/97 od 19. rujna, i zakon br. 49/2005 od 30. kolovoza) i dekret-zakon br. 396/2007 od 31. prosinca, koji uređuje nacionalne kvalifikacije. Temeljni zakon organizira sustav obrazovanja u predškolskom odgoju, školskom obrazovanju (koji se dijeli na osnovno obrazovanje, srednje obrazovanje i visoko obrazovanje) i izvanškolskom obrazovanju. Uredba-zakon br. 396/2007 od 31. prosinca stvara Nacionalni sustav kvalifikacija i definira okvir za reguliranje osnovnog, srednjeg i višeg obrazovanja i osposobljavanja za mlade i odrasle.

Sustav obrazovanja i osposobljavanja nedavno je prošao niz značajnih reformi, bitnih za stvaranje Nacionalnog sustava kvalifikacija.

Proces reforme portugalskog sustava obrazovanja i osposobljavanja započeo je 2007. s takozvanom „Reformskom agendom za strukovno osposobljavanje“. Proces reforme pojavljuje se kao način pronalaženja inovativnih rješenja za podizanje razine kvalifikacija mladih i odraslih.

Proces reforme temelji se na stvaranju Nacionalnog sustava kvalifikacija 2007. (Uredba-zakon br. 396/2007, od 31. prosinca), čiji je cilj povezivanje obrazovanja, strukovnog osposobljavanja i zapošljavanja, stvaranje novih instrumenata i modernizacija regulatornih struktura.

Prvo, Nacionalni kvalifikacijski sustav pretpostavlja, kao politički cilj, promicanje generalizacije sekundarne razine kao minimalne kvalifikacije stanovništva. Europska unija (EU) jasno preuzima važnost ove generalizacije. Postoje i prijedlozi OECD-a za jačanje školstva kao sredstva povećanja produktivnosti radne snage.

U skladu s ciljem postavljenim u kontekstu stvaranja nacionalnog kvalifikacijskog sustava i preporuka politike na razini EU-a i OECD-a, Portugal je 2009. potpisao zakon 85/2009 od 27. kolovoza, obvezno školovanje do 18 godina.

Kao način povećanja razine kvalifikacija u Portugalu, razvijena je strategija koja se temelji i na povećanju stopa završetka sekundarnog obrazovanja kod mladih ljudi i na obnavljanju razina kvalifikacija kod odraslih.

1.1. Pregled nacionalnog zakonodavstva

Strukovno obrazovanje i osposobljavanje dio je obrazovnog sustava kojeg promiče Ministarstvo obrazovanja i na tržištu rada kada ga provodi (ili nadzire) Ministarstvo rada i solidarnosti, druga resorna ministarstva i drugi subjekti.

Jedna od karakteristika strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u Portugalu nalazi se stoga u ekspresivnoj sektorskoj ponudi osposobljavanja (koju nadziru javne službe) koja je, na temelju konkretnih potreba koje se osjećaju u sektorima aktivnosti, konstituirana kao odgovarajuća za njih i, u mnogim slučajevima, kao alternativa velikim nacionalnim sustavima.

SOO je zakonski uokviren u Osnovnom zakonu obrazovnog sustava (LBSE) iu DL 401/91 i 405/91. Ove diplome razlikuju se stručno osposobljavanje uključeno u obrazovni sustav od stručnog osposobljavanja uključenog na tržište rada. Oba se razlikuju po institucionalnoj potpori i pretežito tutorstvu, odnosno Ministarstvu obrazovanja (ME) i

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potporna Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

Ministarstvu rada i solidarnosti (MTS), ali i po namjeni, tipologiji ponude obuke, ciljnoj publici i razinama prioritetne obuke, pedagoškoj procjeni i certificiranju.

Svaki od sustava se iznutra razlikuje u podsustavima, jednako s različitim karakteristikama.

Posebno u "osposobljavanju na tržištu rada" djeluje veliki broj subjekata, s javnim ili privatnim statusom, sufinanciranih iz različitih programa potpore. Postojanje vrlo raznolike i diferencirane ponude obuke, zbog svojih karakteristika i vlastitog upravljanja, sve više postavlja problem unutarnje i vanjske artikulacije pojedinih sustava i podsustava.

Početno osposobljavanje uključeno u obrazovni sustav obuhvaća tečajeve koje su razvile srednjoškolske ustanove. To su posebice tehnološki tečajevi, tečajevi u stručnim školama, tečajevi obrazovanja i osposobljavanja te tečajevi ponavljanja (s komponentom strukovnog ili strukovnog osposobljavanja).

Iako imaju zajedničku horizontalnu perspektivu i višesektorsku perspektivu, strukture i aktivnosti obuke pod pokroviteljstvom područja rada (MTS) predstavljaju, u svojoj genezi, pretpostavke koje ih razlikuju od obrazovnih struktura. Zavod za zapošljavanje i stručno osposobljavanje (IEFP) javna je ustanova odgovorna za provedbu politika zapošljavanja i strukovnog obrazovanja i osposobljavanja koje definira Vlada. Strukovno obrazovanje i osposobljavanje koje provodi IEFP usvaja intenzivniji akcijski model, kao takav kraćeg trajanja od modela ME i bliži stvarnim radnim uvjetima, koji uključuje naukovanje ili izmjenični sustav osposobljavanja, predstavlja program usmjeren na stručno osposobljavanje mladih ljudi.

Tijelo nadležno za certificiranje privatnih subjekata, po područjima strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, u okviru Stručnog osposobljavanja je Glavna uprava za zapošljavanje i radne odnose (DGERT). Subjekti osposobljavanja mogu pružiti osposobljavanje samo u područjima obrazovanja i osposobljavanja koje je certificirao DGERT, međutim postoje regulirane profesije, podložne posebnim propisima, čija nadležna tijela odobravaju odobrenje kvalifikacija, kao što je, između ostalog, početno pedagoško osposobljavanje instruktora. Kada nema posebnih propisa, subjekti pribjegavaju pravilima certifikacijskog tijela, a to je DGERT.

Učenje na daljinu trenutno je jedan od najčešće korištenih modaliteta, s obzirom na pandemiju i pojavu platformi za suradnju koje omogućuju izvođenje tečajeva u režimu e-učenja i b-učenja. Ova vrsta obuke je priznata i slijedi propise i osiguranje kvalitete različitih tijela koja su odgovorna za certifikaciju i odobravanje tečajeva.

Trenutno je u Portugalu moguće primijetiti zabrinutost u vezi s korištenjem sustava za učenje podržanih najnovijim tehnologijama. To se odnosi na obogaćivanje učionica/prostora za obuku korištenjem tehnologije, opciju za hibridni sustav ili čak potpuno *online* sustav. Ovi trendovi zahtijevaju procese validacije i akreditacije, uglavnom zbog potrebe da se jamči kvaliteta i pouzdanost tih okruženja.

Na makrorazini, sve do nedavno nije postojala jasna politika dosljednog ulaganja ili regulacije koja bi prošla kroz portugalsko društvo, a koja je bila transparentna i učinkovita za ova okruženja. Čini se da je postojeće područje regulacije e-učenja u Portugalu tek na početku ili nedostatan u usporedbi s drugim zemljama Europske unije.

U nastavku je dat pregled propisa koje je potrebno uzeti u obzir za provedbu virtualnih vježbi:

Naredba br. 17 035 / 2001, od 14. kolovoza (Despacho br.º 17 035 / 2001, de 14 de Agosto)⁸ utvrđuje poseban režim potpore stručnom usavršavanju na daljinu. U ovoj Naredbi, u poglavlju II - Organizacija izobrazbe, u članku 3 - Kontinuirano osposobljavanje aktivnih radnika, opisano je:

“1 - U kontinuiranom osposobljavanju aktivnih radnika, razina 2 osposobljavanja smatrat će se minimalnom razinom pristupa.

2 - Kontinuirano osposobljavanje djelatnika mora imati nastavu licem u lice, gdje se, naime, može zadati praktičan rad, rješavanje problema i vrednovanje stečenog znanja i usmjeravanja.

3 - Sesije licem u lice ne mogu premašiti 25% ukupnog radnog opterećenja niti imati maksimalno dnevno trajanje dulje od šest sati.

4 - Godišnje radno opterećenje ne može biti veće od pet stotina sati.

5 - Obuka bi po mogućnosti trebala biti organizirana u modularnim jedinicama s radnim opterećenjem koje nikad ne prelazi sto sati.

6 - Kada posebne okolnosti to opravdavaju, obuka na daljinu može se iznimno prihvatiti za ciljnu publiku s nižim kvalifikacijama od onih navedenih u stavku 1.

Članak 4. - Obuka druge publike glasi:

1 - U obuci druge publike, osim aktivnih zaposlenika, mora se koristiti metodologija obuke na daljinu, kao specifična i djelomična komponenta puta obuke.

2 - Radno opterećenje komponente učenja na daljinu, sinkrone i asinkrone, ne smije premašiti 25% ukupnog trajanja predviđenog za tečaj i ne smije, ni pod kojim okolnostima, premašiti dvjesto sati.

3 - Osposobljavanje na daljinu uključeno u druge smjerove osposobljavanja mora poštivati odredbe u stavicima 2, 3 i 5 članka 3.”

Zakon br. 9/2009 od 4. ožujka (Lei nº 9/2009, de 4 de março)⁹, kojim se uspostavlja nacionalni kvalifikacijski okvir, predviđa da se strukovno obrazovanje i osposobljavanje (SOO) može pružati licem u lice, kombinirano ili na daljinu. **Režim udaljenosti** može se provesti putem informacijskih i komunikacijskih tehnologija (ICT), ali mora osigurati da pripravnici imaju pristup odgovarajućim sredstvima i resursima za svoj uspjeh.

Uredba-zakon br. 10-A/2020 od 13. ožujka 2020. (Decreto-Lei n.º 10-A/2020, de 13 de março)¹⁰ utvrđuje izvanredne i privremene mjere vezane uz epidemiološku situaciju novog koronavirusa – COVID 19, a koje su sadržane u POGLAVLJU IV. - Obustava nastavnih i nenastavnih aktivnosti, članak 9. - Obustava nastavnih i nenastavnih i nenastavnih aktivnosti, u točki 6. — U obveznom ili certificiranom stručnom osposobljavanju, odnosno onom koje se odnosi na profesionalni pristup i praksu, **osposobljavanje licem u lice može se iznimno zamijeniti osposobljavanjem na daljinu**, ako je to moguće i postoje uvjeti za tu svrhu, uz potrebne prilagodbe i fleksibilnost odgovarajućih zahtjeva, ovisno o odobrenju nadležnog tijela.

Od ožujka 2020., obavezna pandemija, na prisilan i žalostan način, do širokog usvajanja metodologija učenja na daljinu. Glavna uprava za zapošljavanje i radne odnose (DGERT) izdaje mišljenje o obuci na daljinu i stručnom osposobljavanju, ono ne može potvrditi da

⁸ https://elearning.iefp.pt/pluginfile.php/47236/mod_scorm/content/0/ons01/03ons01d.htm

⁹ <https://www.dgert.gov.pt/regime-de-acesso-e-exercicio-de-profissoes-e-de-atividades-profissionais>

¹⁰ <https://diariodarepublica.pt/dr/detalhe/decreto-lei/10-a-2020-130243053>

je strategija prelaska s obuke licem u lice na obuku putem e-učenja odgovarajuća oklada, uzimajući u obzir obustavu obrazovnih aktivnosti i nastave licem u lice, Dekretom-zakonom br. 10-A / 2020. od 13. ožujka. Međutim, DGERT je upozorio da ovu obvezu treba pratiti stroga usklađenost sa zahtjevima DGERT certifikata za obuku e-učenja, u slučaju subjekata koje je certificirao DGERT.

Stoga, **nacionalni zakoni ne zabranjuju online nastavu/obuku** u početnom ili kontinuiranom strukovnom obrazovanju i osposobljavanju u Portugalu. Međutim, oni nameću neke uvjete da bi se ova nastava/obuka smatrali valjanom, naime pristup odgovarajućim sredstvima i resursima za polaznike.

Subjekti za osposobljavanje ne trebaju ovlaštenje DGERT-a ili posebnu certifikaciju za razvoj osposobljavanja u obliku organizacije na daljinu, ali moraju "*jamčiti razinu kvalitete za ove intervencije identičnu onoj koja karakterizira osposobljavanje licem u lice.*" To znači da nije dovoljno koristiti videokonferencijske sustave ili dati priručnike za čitanje. To znači mnogo više od toga: uključuje platformu za e-učenje, odgovarajući pedagoški model, sustav podučavanja i ocjenjivanja prikladan za obuku putem e-učenja.

To također znači imati ljudske resurse s odgovarajućom obukom. Također je istaknuo, u tom kontekstu, da kada se odluče za ovaj novi način organiziranja obuke, subjekti moraju ažurirati svoju dokumentaciju koja se odnosi na DGERT certifikat, odnosno preformulirati i dodati dokumentaciju koja se odnosi na komponentu e-učenja, kako bi bila dostupna za kasnija revizija DGERT-a.

Ovo priopćenje također dijeli mišljenje Nacionalne agencije za kvalifikacije i stručno obrazovanje (ANQEP) u pogledu razvoja obuke na daljinu, u okviru Nacionalnog kataloga kvalifikacija. Ako subjekt odluči provoditi svoju aktivnost osposobljavanja na strukturiran i redovit način u ovom formatu, mora ispuniti **posebne zahtjeve navedene u Okviru kvalitete certifikacije za osposobljavanje na daljinu**, što je bitno za osiguranje razine kvalitete ovih intervencija identične onoj koja karakterizira trening presencijal. Bitni zahtjevi su ljudski resursi, procesi u razvoju obuke, pedagoški model, sustav podučavanja i ocjenjivanja te Pravilnik o radu obuke. Predmeti praktične prirode i u obuci u kontekstu rada, naime zato što zahtijevaju korištenje posebnih prostora, instrumenata i opreme, ne mogu se odvijati kroz učenje na daljinu ili simuliranu praksu kako bi se zajamčila usklađenost. Sve ostale discipline nastavljaju raditi na daljinu.

Certifikacija je priznanje koje se dodjeljuje po područjima obrazovanja i osposobljavanja, a za ovaj oblik organizacije ne postoji dodatni proces validacije.

Uredba br. 70/2022, od 2. veljače (Portaria n.º 70/2022, de 2 de fevereiro), Uređuje tečajevu učenja predviđene stavkom b) stavka 1. članka 9. Uredbe-zakona br. 396/2007, od 31. prosinca.

- *Zanimanje "Kuhar" koje se spominje na EQF i nacionalnom kvalifikacijskom okviru*

U Portugalu je zanimanje "Kuhar" dostupno u 3 razine NQF/EQF, odnosno razine 2, 4 i 5.

- a. **Razina NQF/EQF – 2, Šifra – 811177, Područje obrazovanja i osposobljavanja: 811 – Ugostiteljstvo i restorani, u sljedećim kvalifikacijama/modalitetima obrazovanja i osposobljavanja¹¹:**

Tečajevi obrazovanja i osposobljavanja (CEF) – za mlade

- Referenca za školsko osposobljavanje - tečajevi obrazovanja i osposobljavanja 811177 Kuhar, područje obrazovanja i osposobljavanja: 811 - Ugostiteljstvo i

¹¹ <https://catalogo.anqep.gov.pt/qualificacoesDetalhe/7327>

restorani, razina NQF/EQF: Razina 2; Ukupni kreditni bodovi: 50, Uvjeti pristupa: manje od 6. razreda;

- Osposobljavanje u kontekstu rada (FCT) - Referencija za osposobljavanje u kontekstu rada (FCT) - Tečajevi obrazovanja i osposobljavanja, 811177 Kuhar, Područje obrazovanja i osposobljavanja: 811 - Ugostiteljstvo i restorani, NQF/EQF: Razina 2 Ukupni kreditni bodovi: 10;
- PROFESIONALNE VJEŠTINE, Referenca za tehnološko osposobljavanje - 811177 Kuhar, Obrazovanje i osposobljavanje Područje: 811 - Ugostiteljstvo i restorani, Razina: Razina 2 | Ukupni kreditni bodovi: 84,25;
- Referenca za obuku s dvostrukom certifikacijom - tečajevi obrazovanja i obuke, 811177 Kuhar, područje obrazovanja i obuke: 811 - Ugostiteljstvo i restorani, razina QNQ/QEQ: razina 2; Ukupni kreditni bodovi: 134,25.

EFA tečajevi/modularni trening (EFA) – za odrasle

- Referenca za školsko osposobljavanje - Tečajevi za obrazovanje odraslih i osposobljavanje, 811177 Kuhar, Područje obrazovanja i osposobljavanja: 811 - Ugostiteljstvo i restorani, Razina QNQ/QEQ: Razina 2; Ukupni kreditni bodovi: 50;
 - Osposobljavanje u kontekstu rada (FCT) - Tečajevi za obrazovanje odraslih i osposobljavanje, 811177 Kuhar, područje obrazovanja i osposobljavanja: 811 - Ugostiteljstvo i restorani, razina NQF/EQF: Razina 2; Ukupni kreditni bodovi: 134,25;
- Referentna vrijednost školskih vještina - priznavanje, vrednovanje i potvrda vještina, 811177 Kuhar, područje obrazovanja i osposobljavanja: 811 - Ugostiteljstvo i restorani, razina NQF/EQF: Razina 2 | Ukupni kreditni bodovi: 50;
- Referenca za dvostruku certifikaciju osposobljavanja - Prepoznavanje, vrednovanje i potvrda vještina, 811177 Kuhar, Područje obrazovanja i osposobljavanja: 811 - Ugostiteljstvo i restorani, NQF/EQF Razina: Razina 2; Ukupni kreditni bodovi: 134,25;
- Referenca za priznavanje, vrednovanje i certifikaciju kompetencija (RVCC) - Stručne vještine - 811177 Kuhar, Područje obrazovanja i osposobljavanja: 811 - Ugostiteljstvo i restorani, razina NQF/EQF: Razina 2;

b) Razina QNQ/QEQ – 4, Šifra – 811183, PODRUČJE OBRAZOVANJA I OSPOSOBLJAVANJA: 811 - Ugostiteljstvo i restorani, u sljedećim kvalifikacijama¹²:

Stručni tečajevi (CP) – za mlade

- Referenca za školsko osposobljavanje - Stručni tečajevi, 811183 Kuhinjski/slastičarski tehničar, Uredba-zakon 55/2018, Područje obrazovanja i osposobljavanja: 811 - Ugostiteljstvo i restorani, razina NQF/EQF: razina 4; Ukupni kreditni bodovi: 70;
 - Workplace Training Framework (FCT) - Stručni tečajevi, 811183 Kuhinjski/slastičarski tehničar, Uredba-zakon 55/2018, Područje obrazovanja i osposobljavanja: 811 - Ugostiteljstvo i restorani, razina NQF/EQF: razina 4; Ukupni kreditni bodovi: 20;

¹² <https://catalogo.anqep.gov.pt/qualificacoesDetalhe/7332>

- Referenca za osposobljavanje s dvostrukom certifikacijom - Stručni tečajevi, 811183 Kuhinjski/slastičarski tehničar, Uredba-zakon 55/2018, Područje obrazovanja i osposobljavanja: 811 - Ugostiteljstvo i restorani, razina NQF/EQF: razina 4; Ukupni kreditni bodovi: 198;
- Stručne vještine, Referenca za tehnološko osposobljavanje -811183 Kuhinjski/slastičarski tehničar, područje obrazovanja i osposobljavanja: 811 - Ugostiteljstvo i restorani, razina NQF/EQF: razina 4; Ukupni kreditni bodovi: 128.

Tečajevi za naučnika – za mlade I odrasle do 29 godina

- Referenca za školsku obuku - Tečajevi učenja, 811183 Kuhinjski/slastičarski tehničar, Područje obrazovanja i obuke: 811 - Hotelijerstvo i restoranska industrija, QNQ/QEQ Razina: Razina 4 | Ukupni kreditni bodovi: 70;
 - Workplace Training Framework (FCT) - tečajevi, 811183 Kuhinjski/slastičarski tehničar, područje obrazovanja i osposobljavanja: 811 - Hotelijerstvo i restoranska industrija, razina NQF/EQF: razina 4; Ukupni kreditni bodovi: 20;
- Referenca za osposobljavanje s dvostrukom certifikacijom - tečajevi naukovanja, 811183 Kuhinjski/slastičarski tehničar, područje obrazovanja i osposobljavanja: 811 - Hotelijerstvo i restoranska industrija, razina NQF/EQF: razina 4; Ukupni kreditni bodovi: 198;
- Referenca za tehnološko osposobljavanje -811183 Kuhinjski/slastičarski tehničar, područje obrazovanja i osposobljavanja: 811 - Hotelijerstvo i ugostiteljstvo, razina NQF/EQF: razina 4; Ukupni kreditni bodovi: 128.

Tečajevi obrazovanja i osposobljavanja (CEF) - mladi

- Referenca za školsko osposobljavanje - tečajevi obrazovanja i osposobljavanja, 811183 Kuhinjski/slastičarski tehničar, područje obrazovanja i osposobljavanja: 811 - Hotelijerstvo i restoranska industrija, razina NQF/EQF: Razina 4 | Ukupni kreditni bodovi: 70;
 - Referenca za osposobljavanje u kontekstu rada (FCT) - tečajevi obrazovanja i osposobljavanja, 811183 Kuhinjski/slastičarski tehničar, područje obrazovanja i osposobljavanja: 811 - Hotelijerstvo i restoranska industrija, razina NQF/EQF: Razina 4; Ukupni kreditni bodovi: 20;
- Referenca za osposobljavanje s dvostrukom certifikacijom - tečajevi obrazovanja i osposobljavanja, 811183 Kuhinjski/slastičarski tehničar, područje obrazovanja i osposobljavanja: 811 - Ugostiteljstvo i restorani, razina NQF/EQF: Razina 4; Ukupni kreditni bodovi: 198;
- Referenca za tehnološko osposobljavanje -811183 Kuhinjski/slastičarski tehničar, područje obrazovanja i osposobljavanja: 811 - Hotelijerstvo i ugostiteljstvo, razina NQF/EQF: razina 4; Ukupni kreditni bodovi: 128;

EFA tečajevi/modularni trening (EFA) – za odrasle

- Referenca za školsko osposobljavanje - Tečajevi za obrazovanje odraslih i osposobljavanje, 811183 Kuhinjski/slastičarski tehničar, Područje obrazovanja i osposobljavanja: 811 - Hotelijerstvo i restoranska industrija, Razina NQF/EQF: Razina 4; Ukupni kreditni bodovi: 70;
 - Referenca za osposobljavanje na radnom mjestu (FCT) - Tečajevi za obrazovanje odraslih i osposobljavanje, 811183 Kuhinjski/slastičarski tehničar, područje obrazovanja i osposobljavanja: 811 - Hotelijerstvo i

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potpore Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

restoranska industrija, razina NQF/EQF: Razina 4; Ukupni kreditni bodovi: 20;

- Referenca za osposobljavanje s dvostrukom certifikacijom - tečajevi za obrazovanje odraslih i osposobljavanje, 811183 Kuhinjski/slastičarski tehničar, područje obrazovanja i osposobljavanja: 811 - Hotelijerstvo i restoranska industrija, razina NQF/EQF: Razina 4; Ukupni kreditni bodovi: 198;
- Referenca za tehnološko osposobljavanje - 811183 Kuhinjski/slastičarski tehničar, područje obrazovanja i osposobljavanja: 811 - Hotelijerstvo i ugostiteljstvo, razina NQF/EQF: razina 4; Ukupni kreditni bodovi: 128;
- Temeljne kompetencije za obrazovanje i osposobljavanje odraslih – sekundarna razina;
- Referenca za RVCC - Stručne vještine - 811183 Kuhinjski/slastičarski tehničar, Područje obrazovanja i osposobljavanja: 811 - Hotelijerstvo i restoranska industrija, NQF/EQF razina: razina 4;
- Referenca za osposobljavanje za dvostruku certifikaciju - prepoznavanje, vrednovanje i certificiranje vještina, 811183 Kuhinjski/slastičarski tehničar, područje obrazovanja i osposobljavanja: 811 - Ugostiteljstvo i restorani, razina NQF/EQF: razina 4; Ukupni kreditni bodovi: 198.

c) Razina NQF/EQF – 5, Šifra – 811183, PODRUČJE OBRAZOVANJA I OSPOSOBLJAVANJA: 811 - Ugostiteljstvo i restorani, u sljedećim kvalifikacijama¹³:

Tečaj tehnološke specijalizacije (CET)

- Referenca za školsko osposobljavanje 811287 Tehničar specijalist za upravljanje i kuhinjsku proizvodnju, područje obrazovanja i osposobljavanja: 811 - Ugostiteljstvo i restorani, razina NQF/EQF: Razina 5; Ukupni kreditni bodovi: 15;
- Referenca za tehnološko osposobljavanje, 811287 Tehničar specijalist menadžmenta i kuhinjske proizvodnje, Obrazovno područje: 811 - Ugostiteljstvo i restorani, razina NQF/EQF: Razina 5; Ukupni kreditni bodovi: 91,5;
- Referenca za osposobljavanje na radnom mjestu (FCT) - tečajevi tehnološke specijalizacije, 811287 Tehničar specijalist za upravljanje kuhinjom i proizvodnju, područje obrazovanja i osposobljavanja: 811 - Ugostiteljstvo i restorani, razina NQF/EQF: razina 5; Ukupni kreditni bodovi: 15;

Naučnik +

- Referenca za školsko osposobljavanje 811287 Tehničar specijalist za upravljanje i kuhinjsku proizvodnju, područje obrazovanja i osposobljavanja: 811 - Ugostiteljstvo i restorani, razina NQF/EQF: Razina 5; Ukupni kreditni bodovi: 15;
 - Okvir za osposobljavanje na radnom mjestu (FCT) - Aprendizagem+, 811287 Tehničar specijalist za upravljanje kuhinjom i proizvodnju, Područje obrazovanja i osposobljavanja: 811 - Ugostiteljstvo i restorani, razina NQF/EQF: Razina 5; Ukupni kreditni bodovi: 15.
- Referenca osposobljavanja za dvostruku certifikaciju - Aprendizagem+, 811287 Tehničar specijalist za upravljanje kuhinjom i proizvodnju, područje obrazovanja i

¹³ <https://catalogo.anqep.gov.pt/qualificacoesDetalhe/1662>

osposobljavanja: 811 - Ugostiteljstvo i restorani, razina NQF/EQF: Razina 5;
Ukupni kreditni bodovi: 106,5;

Modularna obuka

- Referenca obuke za dvostruku certifikaciju - Modularna obuka, 811287 Tehničar specijalist za upravljanje kuhinjom i proizvodnju, Područje obrazovanja i obuke: 811 - Hotelijerstvo i restoranska industrija, NQF/EQF Razina: Razina 5 | Ukupni kreditni bodovi: 106,5.
- Referenca o obuci u kontekstu rada (FCT) - Modularne formacije, 811287 Tehničar specijalist za upravljanje kuhinjom i proizvodnju, Područje obrazovanja i osposobljavanja: 811 - Ugostiteljstvo i restorani, razina NQF/EQF: razina 5.

1.2. Iskustva u *online* nastavi za kvalifikaciju "Kuhar"

U Portugalu su poduzete značajne mjere na nacionalnoj razini u području obrazovanja i osposobljavanja u kontekstu pandemije COVID-19, što je rezultiralo nizom akata koji reguliraju procese kako slijedi:

- Uredba-zakon br. 22-D/2021 od 22. ožujka – utvrđuje iznimne i privremene mjere u vezi s pandemijom bolesti COVID-19 u području obrazovanja;
- Uredba-zakon br. 22/2020 od 16. svibnja – mijenja iznimne i privremene mjere u vezi s pandemijom COVID-19;
- Dekret-zakon br. 20-H/2020 od 14. svibnja – utvrđuje izvanredne mjere za organizaciju i provedbu obrazovnih aktivnosti i aktivnosti osposobljavanja, u okviru pandemije COVID-19;
- Uredba-zakon br. 14-G/2020 od 13. travnja – utvrđuje iznimne i privremene mjere u području obrazovanja, u okviru pandemije bolesti COVID-19;
- Uredba-zakon br. 10-A/2020 od 13. ožujka - utvrđuje iznimne i privremene mjere u vezi s epidemiološkom situacijom novog koronavirusa – COVID 19
- Rezolucija Vijeća ministara br. 10-A/2020 od 13. ožujka - odobrava set mjera u vezi s epidemiološkom situacijom novog koronavirusa – COVID 19.

Posljednjih godina doneseni su i drugi zakoni. ne samo kao odgovor na izazove s kojima se suočio sektor strukovnog obrazovanja i osposobljavanja tijekom pandemije, već i u nastojanju da se olakša digitalna transformacija sektora obrazovanja i osposobljavanja:

- Pravilnik br. 246/2022 od 27. rujna – stvara drugu fazu Programa «Zapošljavanje + Digital 2025», programa stručnog osposobljavanja u digitalnom području;
- Pravilnik br. 62/2022 od 31. siječnja – uređuje osnivanje, organizaciju i funkcioniranje centara specijaliziranih za kvalifikacije odraslih;
- Pravilnik br. 194/2021 od 17. rujna – definira modele diploma i svjedodžbi u elektroničkom obliku za ponude obrazovanja i osposobljavanja u osnovnom i srednjem obrazovanju;
- Portugalska povelja o ljudskim pravima u digitalnom dobu (Lei nº 27/2021, de 16 de maio);
- Uredba-zakon br. 23/2021 od 22. ožujka – utvrđuje prestanak važenja uredbi-zakona objavljenih između 1986. i 1991.;
- Normativna naredba br. 10-A/2021 od 22. ožujka – utvrđuje odobrenje Pravilnika o testovima vanjskog ocjenjivanja i testovima ekvivalentnosti pohađanju osnovnog i srednjeg obrazovanja za akademsku godinu 2020./2021.;

- Naredba br. 3262-A/2020 od 12. ožujka – postupci planiranja za mrežu ponuda osposobljavanja za dvojni certifikaciju, odnosno tečajeve za obrazovanje i osposobljavanje mladih (CEF), profesionalne tečajeve (CP) i tečajeve s vlastitim planovima dvojne certifikacije (CPP);
- Pravilnik 250-A/2020 od 23. listopada – stvara Jovem+ Digitalni program, program osposobljavanja za stjecanje vještina u digitalnom području;
- Pravilnik br. 198/2020 od 18. kolovoza – odobrava opću uredbu o posebnim natjecanjima za nositelje dvojnih certificiranih tečajeva na srednjoškolskoj razini i specijaliziranih umjetničkih tečajeva za registraciju i upis u privatne ustanove visokog obrazovanja;
- Uredba br. 183/2020 od 5. kolovoza – uspostavlja tečajeve portugalskog jezika domaćina (PLA), kao i pravila koja uređuju njihovu organizaciju, rad i certificiranje;
- Pravilnik br. 359/2019 od 8. listopada – uređuje način učenja na daljinu, predviđen Uredbom-zakonom br. 55/2018 od 6. srpnja;
- Naredba br. 6954/2019 od 6. kolovoza – utvrđuje smjernice koje uređuju program intervencije za mlade koji su napustili obrazovni sustav i u opasnosti su od socijalne isključenosti, pod nazivom «Druga prilika»;
- Naredba br. 1088/2019 od 31. siječnja (Despacho nº 1088/2019, de 31 de janeiro) – stvara i uređuje dinamički referentni okvir digitalne kompetencije (QDRCD).

Dana 29. studenog 2023., Nacionalna agencija za kvalifikacije i stručno obrazovanje (ANQEP) predstavila je proces preoblikovanja i ažuriranja Nacionalnog kataloga kvalifikacija (CNQ). Ovaj projekt, koji je uključivao nekoliko faza i širok raspon sektora portugalskog društva, naime **Sektorska kvalifikacijska vijeća (CSQ)**, ima za cilj izgraditi okvir za obuku koji je sposoban odgovoriti na nove tehnološke transformacije i nove potrebe za kvalifikacijama koje iz njih proizlaze. Prilagodba izazovima budućnosti i nepredvidivosti koja im je svojstvena zahtijeva veću obuku vještina povezanih s cjeloživotnim učenjem.

Zakonske promjene SNQ-a:

- Autonomizacija razine 5 i jačanje srednjih kvalifikacija
- Fleksibilnost u pristupu modalitetima i mogućnost kombiniranja
- Autonomija Centros Qualifica timova i edukacijskih subjekata.

CNQ

To je dinamičan instrument za strateško upravljanje kvalifikacijama dvojne certifikacije, na ne višim – N2, N4, N5 NQF-a, priznat na europskoj i međunarodnoj razini:

- Uređuje modalitete dvostruke certifikacije SNQ-a, namijenjene mladima i odraslima
- Promiče učinkovitost javnog, nacionalnog i europskog financiranja obuke (pristup FSE-u)
- Jamči javnu, besplatnu i formalnu ponudu obuke
- Integrira jedinstvene reference u vezi s tehnološkom komponentom kvalifikacija
- Razlikuje rezultat – kvalifikaciju – od načina postizanja tog rezultata – obuka, RVCC i priznavanje stranih titula
- Omogućuje kapitalizaciju Jedinica kompetencija i fleksibilnost između modaliteta

Dopunske mjere za ažuriranje CNQ-a

- zakonske promjene
- stvaranje ruta kratkog i srednjeg trajanja (PCMD)
- nova metodologija za izradu kvalifikacija

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potporna Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

- nova referenca ključnih vještina za obrazovanje i osposobljavanje odraslih - osnovna razina

Putovi kratkog i srednjeg trajanja (PCMD)

- Brži odgovor na potrebe profesionalnog usavršavanja i prekvalifikacije
- Omogućite autonomnu certifikaciju
- Mogu iskoristiti stjecanje kvalifikacije.

Nova metodologija za oblikovanje kvalifikacija

- Kvalifikacije temeljene na ishodima učenja, a ne na sadržaju obuke
- Referenca vještina postaje ključni element kvalifikacije
- Predstavlja i uvodi promjenu paradigme u obuci, usklađenu s europskim preporukama.

Nova referenca ključnih vještina za obrazovanje i osposobljavanje odraslih

- Prvi u potpunosti usklađen s novom metodologijom (UC)
- S više aktualnih vještina, više uključivo
- Odgovara odraslima s vrlo niskom razinom pismenosti.

Trenutačni Nacionalni katalog kvalifikacija (CNQ)

- 392 kvalifikacije
- 45 područja obrazovanja i osposobljavanja
- 4069 UC
- 8670 UFCD (25h i 50h)
- 41 kratkoročnih i srednjoročnih puteva

EQF/NQF razina	No. NQF kvalifikacije
2	110
4	231
5	51

Mapiranje kvalifikacija predloženih za novi CNQ

NQF razine kvalifikacije	Postojeće kvalifikacije u CNQ	Predložene kvalifikacije za novi CNQ
Razina 2	110	38
Razina 4	231	164
Razina 5	51	92
UKUPNO	392	294
	PCMD u QNQ	PCMD prijedloga
	41	60

Glavni izazovi ažuriranja CNQ

- Promjena modela organizacije treninga
- Prilagodba mehanizama financiranja zajednice

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potpora Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

- Prilagodba informatičkih sustava za podršku zapisu certifikacije osposobljavanja (SIGO)
- Osposobljavanje trenera i nastavnika za prakse osposobljavanja usmjerene na vještine.

- *Prepreke identificirane tijekom istraživanja*

Sve ovo pokazuje da je potreba za reformom u sustavu strukovnog obrazovanja i osposobljavanja prepoznata na državnoj razini i da se po potrebi usvajaju odgovarajući propisi koji usmjeravaju proces. Stoga su glavne poteškoće i prepreke identificirane tijekom istraživanja pred potpunim priznavanjem virtualne praktične nastave bile: dopušteni postotak aktivnosti učenja koje se izvode online i obvezno ocjenjivanje u prisutnosti. Ipak, to bi se moglo prevladati postupcima priznavanja i vrjednovanja usvojenim u zemlji.

Stoga su se izazovi u Portugalu, osim propisa, dijelili s dionicima, odnosili i na:

- Nedostatak opreme: neki ljudi nisu imali pristup opremi potrebnoj za održavanje online nastave i provedbu treninga u svom domu, kao što je računalo, stabilna internetska veza i dobro opremljena kuhinja (budući da je praksa bila povezana s za kuhanje);
 - Nedostatak motivacije: čini se da je učenje kuhanja online izazovno jer zahtijeva samodisciplinu i motivaciju;
 - Nedostatak interakcije: online nastava pokazala se manje interaktivnom od nastave licem u lice, uglavnom zbog ograničenja tehnologije, i otežava učenje, posebno za ljude koji najbolje uče kroz interakciju s drugima;
 - Nedostatak računalnih vještina: neki ljudi možda nemaju potrebne računalne vještine za praćenje online tečaja;
 - Nedostatak pristupa internetu: neki ljudi možda nemaju pristup internetu. To može biti zbog čimbenika kao što su lokacija, prihod ili nedostatak infrastrukture;
 - Nedostatak financijske potpore: tečajevi kuhanja na internetu mogu biti skupi ako polaznici trebaju sami nabaviti sve potrebne proizvode i materijale za praktičnu nastavu. To može biti prepreka za ljude s ograničenim proračunom itd.
- *Prednosti i nedostaci uvođenja virtualne praktične nastave u kulinarstvu u državi*

Tijekom izolacije zbog pandemije rad na daljinu postao je obavezan. Javni i privatni subjekti u području izobrazbe te sve tvrtke koje trebaju aktivnosti izobrazbe za svoje radnike morale su se prilagoditi novom vremenu. Trening na daljinu postao je ne samo opcija, već jedina opcija za aktivnosti treninga. Bio je to izazov koji je predstavljao nove poteškoće, ali i nove lekcije. Timovi su naučili komunicirati bez da svi sjede jedni pokraj drugih. Trening na daljinu je modalitet koji se sve više koristi zbog svoje lakoće pristupa i širenja. Osim toga, troškovi koji se obično zahtijevaju u aktivnostima obuke značajno su smanjeni, a omogućuje personalizirani oblik.

Jedan od glavnih razloga za usvajanje ovog modaliteta od strane organizacija je udaljenost, jer omogućuje polazniku da provodi obuku s bilo koje lokacije. Na temelju nedavnih studija, sada je u javnoj domeni da korištenje IT alata povećava zadržavanje znanja za 25% do 60%, budući da je polaznik uključeni, fokusirani i prijemčivi.

Osim mogućnosti pristupa putem više uređaja, čime se pojačava njegova dostupnost, e-učenje omogućuje dosljednost u prezentiranim sadržajima budući da se oni jednako prenose svim polaznicima, što se nikada neće dogoditi realizacijom više sesija licem u lice.

. Postoji mnogo različitih čimbenika koji mogu učiniti aktivnosti obuke različitim, unatoč istom pedagoškom sadržaju.

Također omogućuje smanjenje troškova obuke, jer se ona provodi bez potrebe za fizičkim prostorom. S druge strane, omogućuje polazniku da uči vlastitim tempom. Prema nekim studijama, polaznici skraćuju svoje vrijeme učenja za 40% do 60% u usporedbi s tradicionalnom obukom licem u lice.

Obuka na daljinu omogućuje vam da doprete do ciljane publike koja je geografski udaljena od vas i organizacije, budući da omogućuje pristup bilo gdje. Uz smanjene troškove u usporedbi s osposobljavanjem licem u lice, to je stoga jeftinije rješenje koje sve više koriste organizacije i polaznici. Također je važno istaknuti da se radi o dašku modernosti. Zbog svog potencijala, obuka na daljinu omogućuje organizacijama da zauzmu inovativnu poziciju u odnosu na druge 'igrače' na tržištu.

U slučaju virtualne praktične nastave u kulinarstvu nalazimo ove prednosti, ali moramo imati na umu da kako je to obuka koja zahtijeva skup opreme, instrumenata za rad i materijala, troškovi su veći i zahtijeva set materijalnih, fizičkih i financijskih zahtjeva za njegovu provedbu.

Kada govorimo o skupinama u nepovoljnom položaju kao što su oni koji žive u udaljenim područjima, osobe s invaliditetom, nedostaci su izraženiji i potreban je skup fizičke, materijalne i financijske potpore kako bi imali pristup osposobljavanju u skladu s odredbama Plan vještina za Europu, kako bi se osiguralo da pravo na osposobljavanje i cjeloživotno učenje postane stvarnost diljem Europe, od gradova do najudaljenijih ruralnih područja, s ciljem postizanja ciljeva povećanja sudjelovanja mladih ljudi i niskokvalificiranih odraslih osoba u akcijama cjeloživotnog obrazovanja.

2. Prijedlozi izmjena kojima se omogućuje provedba virtualnih tečajeva za zanimanje "Kuhar"

Općenito, portugalski sustav strukovnog obrazovanja i osposobljavanja prilično je fleksibilan u smislu raznolikosti različitih oblika i razina kvalifikacija u svakom profesionalnom području. Upada u koncept Nacionalnog kvalifikacijskog sustava koji je uspostavljen u zemlji i stalno se razvija prateći europske i nacionalne prioritete i politiku.

Ciljevi nacionalnog kvalifikacijskog sustava

Ciljevi stvaranja nacionalnog kvalifikacijskog sustava u Portugalu raznoliki su i raznoliki. Ovi su ciljevi u velikoj mjeri u skladu s planom očekivanja koji su teoretski povezani s ustrojem kvalifikacija. Bit će važno zadržati samo neke od tih ciljeva.

- i. Ojačati integraciju ponude obrazovanja i osposobljavanja u opća i strukovna područja,
- ii. Uspostaviti mehanizme za pristup certificiranju školskih i strukovnih vještina stečenih informalnim i neformalnim putem.
- iii. Olakšati pristup kvalifikacijama u kontekstu cjeloživotnog učenja, promičući fleksibilnost ponude kroz njezinu modularizaciju u autonomno certificiranim kratkoročnim jedinicama koje se mogu kapitalizirati.
- iv. Kvalificirati mehanizme praćenja i praćenja kvalitete obrazovanja i osposobljavanja upisanih u nacionalni kvalifikacijski sustav.
- v. Promicati relevantnost, certificiranje i priznavanje pružanja obrazovanja i osposobljavanja, uključujući jačanje njegove artikulacije s potrebama proizvodne strukture.

- vi. Ojačati integraciju između akademskih i dualnih putova certificiranja, posebno kroz produbljivanje mehanizama propusnosti i artikulacije kompetencija.

Glavni instrumenti Nacionalnog kvalifikacijskog sustava

Kao što je gore navedeno, postizanje gore navedenih ciljeva usko je povezano, s jedne strane, s pojavom novog institucionalnog modela i, s druge strane, s razvojem nekih instrumenata, uključujući:

- Reference za obuku;
- Jedinice za kratkoročnu obuku (UFCD);
- Dokaz o kvalifikacijama;
- Priznavanje, vrjednovanje i certificiranje kompetencija (RVCC);
- Dvostruku certifikaciju;
- Subjekte Nacionalnog sustava kvalifikacija;
- Knjižicu individualnih kompetencija
- Nacionalni katalog kvalifikacija
- Nacionalni kvalifikacijski okvir

Reference za obuku

Reference o osposobljavanju odgovaraju skupu informacija koje vode organizaciju i razvoj osposobljavanja, ovisno o profesionalnom profilu ili povezanom referentnom okviru, navedenom u Nacionalnom katalogu kvalifikacija (NQC).

Reference o osposobljavanju identificiraju referentnu oznaku, razinu kvalifikacije, područje obrazovanja / osposobljavanja, plan osposobljavanja i modalitete osposobljavanja u kojima se mogu razvijati. Oni također integriraju izlazni profil, organizaciju referentne obuke, metodologije obuke, razvoj osnovne obuke i tehnološke obuke i prijedlog didaktičkih resursa.

Jedinice za obuku

Kratkoročne jedinice osposobljavanja (UFCD) su jedinice za učenje, sposobne za autonomnu certifikaciju i integraciju u jedan ili više tečajeva osposobljavanja navedenih u Nacionalnom katalogu kvalifikacija (NQC), omogućujući stjecanje certificiranih vještina. Tehnološka obuka strukturirana je u UFCD-u u trajanju od 25 ili 50 sati. UFCD je definiran svojim nazivom, trajanjem, ciljevima i sadržajem.

Dokaz o stjecanju stručne spreme

Stjecanje kvalifikacije predviđene Nacionalnim katalogom kvalifikacija dokazuje se diplomom o kvalifikaciji. Diploma o kvalifikaciji mora naznačiti odgovarajuću razinu kvalifikacije, prema NQF-u i, kada je primjenjivo, profesionalnu aktivnost za koju je stečena kvalifikacija, prema NQC-u.

Završetak jedne ili više kratkotrajnih jedinica osposobljavanja (UFCD) referenci osposobljavanja NQC-a, koji ne omogućuje odmah kvalifikaciju ili završetak procesa priznavanja, potvrđivanja i certificiranja kompetencija, dokazuje se potvrdom o kvalifikacijama.

Zaključak uz korištenje certificiranog tečaja osposobljavanja koji nije uključen u NQC dokazuje se potvrdom o stručnom osposobljavanju.

Diplome i potvrde izdaju subjekti osposobljavanja koji integriraju mrežu Nacionalnog sustava kvalifikacija (NSQ).

Priznavanje, vrednovanje i certificiranje kompetencija (RVCC)

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potpore Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

RVCC je proces koji omogućuje pojedincu s najmanje 18 godina priznavanje, vrednovanje i certificiranje vještina stečenih i razvijenih tijekom života (informalno i neformalno učenje).

Dvostruki certifikat

Dvostruka certifikacija odgovara priznavanju kompetencija za obavljanje jedne ili više profesionalnih aktivnosti i školske kvalifikacije, putem kvalifikacijske diplome. Na ovaj način moguće je pohađati tečajeve početne obuke s dvostrukom certifikacijom, radnje "kontinuirane obuke s dvostrukom certifikacijom", koje odgovaraju referencama osposobljavanja ili Jedinicama kratkoročnog osposobljavanja integriranim u NQC, koje su razvili subjekti za osposobljavanje certificirani za tu svrhu ili priznati obrazovni ustanove, koje ujedno daju stručnu i akademsku kvalifikaciju. Dvostruka certifikacija primjenjiva je na profesionalne aktivnosti integrirane u NQC bilo u tečajevima obuke ili u RVCC procesima.

2.1. Identifikacija dionika

Subjekti Nacionalnog kvalifikacijskog sustava

Struktura Nacionalnog kvalifikacijskog sustava - NQS u osnovi se temelji na sljedećim entitetima:

- **Nacionalna agencija za kvalifikacije i stručno obrazovanje, IP** je javna ustanova integrirana u neizravnu upravu države, s administrativnom, financijskom i pedagoškom autonomijom.

ANQEP I.P. ima zajednički nadzor i nadzor ministarstava obrazovanja, te rada, solidarnosti i socijalne zaštite, u koordinaciji s Ministarstvom gospodarstva i mora. Misija ove Agencije je pridonijeti poboljšanju razine kvalifikacija mladih ljudi i odraslih u Portugalu, promičući sve veću potražnju za akademskim i profesionalnim kvalifikacijama (dvostruka certifikacija), na nesveučilišnoj razini, te ponudu početnog i cjeloživotnog obrazovanja. učenje koje je široko privlačno, kvalitetno i relevantno za tržište rada (Uredba-zakon br.º 36/2012 od 15. veljače).

U okviru nacionalnog kvalifikacijskog sustava, ANQEP I.P. ima sljedeće dužnosti ¹⁴:

- a) Osmisliti i trajno ažurirati Nacionalni katalog kvalifikacija, instrument koji regulira kvalifikacije dvojne certifikacije ne više razine;
- b) Regulirati i racionalizirati ponudu obrazovanja i strukovnog osposobljavanja s dualnom certificiranjem za mlade i odrasle, ponudu specijaliziranog umjetničkog obrazovanja i sustav priznavanja, vrjednovanja i certificiranja kompetencija (RVCC), kako na školskoj tako i na profesionalnoj razini, namijenjeno odraslima;
- c) Promicati i jamčiti potrebne informacije i uređaje za usmjeravanje, komplementarnost i fleksibilnost sustava obrazovanja i stručnog osposobljavanja te kvalitetu gore navedenih ponuda, u suradnji s drugim subjektima odgovornim za ta pitanja;
- d) Koordinirati dizajn putova, razvoj kurikuluma i specifične metodologije za dvostruku certifikaciju strukovnog obrazovanja i osposobljavanja usmjerenog na mlade ljude i odrasle i RVCC procese;

¹⁴ <https://diariodarepublica.pt/dr/detalhe/portaria/168-2019-122446606>

- e) Sudjelovati u razvoju referenci za početno i kontinuirano usavršavanje za nastavnike, trenere i druge stručnjake uključene u kvalifikacije mladih ljudi i odraslih;
- f) Doprinijeti međunarodnoj usporedivosti kvalifikacija i mobilnosti između sustava obrazovanja mladih i odraslih i strukovnog osposobljavanja, kroz mehanizme zastupanja i suradnje na europskoj i međunarodnoj razini.

ANQEP I.P. također je odgovoran za upravljanje mrežom centara za kvalifikacije i strukovno obrazovanje, za organizaciju i racionalizaciju ponude osposobljavanja, praćenje sustava te za informiranje i usmjeravanje o kvalifikacijama i zapošljavanju.

- **Sektorska vijeća za kvalifikacije (CSQ)**, regulirana Naredbom br. 6345/2020 od 16. lipnja, savjetodavna su tijela koja podržavaju ANQEP, IP u ažuriranju nacionalnog kataloga kvalifikacija, čija je glavna zadaća identifikacija strateških i bitnih kvalifikacija za različite sektore gospodarstva kao odgovor na izazove tržišta rada.

To ovisi o CSQ-u:

- Identificirati potrebe za ažuriranjem CNQ-a, ovisno o specijaliziranom tehničkom znanju koje posjeduju o sektoru ili profesionalnoj djelatnosti koju predstavljaju;
 - iznijeti prijedlog za uključivanje, isključenje ili izmjenu kvalifikacija u ANQEP, IP i dati mišljenje o prijedlozima koje je iznio ANQEP, IP;
 - Podržati ANQEP, IP u oblikovanju kvalifikacija, na temelju metodoloških smjernica koje on definira;
 - Olakšati artikulaciju s relevantnim subjektima u svakom sektoru gospodarske djelatnosti ili profesionalne djelatnosti;
 - Mobilizirati napore, u suradnji s ANQEP, IP, kako bi se poboljšao i proširio rad koji se obavlja unutar CSQ-a;
 - Promicanje CNQ-a kao strateškog instrumenta Nacionalnog kvalifikacijskog sustava i doprinos, zajedno s ANQEP-om; IP, za njegov kontinuirani razvoj i poboljšanje.
- **Qualifica centri** osiguravaju upućivanje mladih i odraslih u modalitete osposobljavanja, priznavanje i vrednovanje kompetencija u svrhu pozicioniranja u obrazovanju i osposobljavanju, kao i priznavanje, vrednovanje i certificiranje stečenih tijekom života. Qualifica centri su centri specijalizirani za kvalifikacije odraslih koji imaju za cilj promicanje cjeloživotnog učenja i poboljšanje preporuka, kako školskih tako i profesionalnih u populaciji, vrednujući individualne putove svake osobe. Ovi centri preuzimaju odlučujuću ulogu u vođenju i usmjeravanju odraslih prema kvalifikacijskim putovima koji se temelje na komplementarnosti između priznavanja, potvrđivanja i certificiranja kompetencija i pohađanja certificiranog osposobljavanja, ovisno o profilima i potrebama pojedinaca (Uredba br. 62/ 2022, od 31. siječnja).
- **Certificirani subjekti za obuku, s pravnom osobnošću**

Javni ili privatni subjekti kojima je Glavna uprava za zapošljavanje i radne odnose (DGERT) službeno priznala da imaju odgovarajuće vještine, sredstva i resurse za razvoj aktivnosti osposobljavanja u određenim područjima obrazovanja i osposobljavanja.

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potpore Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

Ti subjekti imaju resurse te tehničke i organizacijske kapacitete za razvoj procesa povezanih s osposobljavanjem, koji podliježu evaluaciji i službenom priznavanju u skladu s mjerilom kvalitete uspostavljenim u tu svrhu.

- **Škole** - mreža javnih i privatnih obrazovnih ustanova, koja uključuje osnovne i srednje obrazovne ustanove, stručne škole te privatne i zadružne obrazovne ustanove. Ova mreža škola nudi stručne tečajeve, tečajeve za obrazovanje i osposobljavanje mladih, tečajeve za obrazovanje i osposobljavanje odraslih te certificiranu modularnu obuku. Specijalizirani umjetnički tečajevi i tečajevi tehnološke specijalizacije također se mogu razviti u javnim obrazovnim ustanovama te u privatnim i zadružnim obrazovnim ustanovama.
- **IEFP - Centri za stručno usavršavanje** mreža centara za osposobljavanje kojima izravno upravlja i zajednički upravlja Instituto do Emprego e Formação Profissional, I.P., koji nudi tečajeve za naukovanje, tečajeve tehnološke specijalizacije, tečajeve za obrazovanje odraslih i osposobljavanje te certificiranu modularnu obuku.

2.2. Koraci koje treba poduzeti za službeno priznavanje virtualnog praktičnog SOO-a

Prema gore navedenim informacijama, posebno u pogledu službenog priznanja, Proandi kao VET centar s certificiranim područjima obuke, uključujući obuku kuhanja, možemo zatražiti od nadležnih tijela da certificiraju tečaj i ubace ga u katalog nacionalnih kvalifikacija.

Druga ideja je da bi ovaj VET tečaj VET@HOME, ako ga nadležna tijela odobre, također mogao biti uključen u naš stručni tečaj u sustavu učenja, razina IV, PODRUČJE OBRAZOVANJA I OSPOSOBLJAVANJA: 811 - Hotelijerstvo i restoranstvo, šifra 811183, Kuharski i slastičarski tehničar.

Treba napomenuti da ako ovaj tečaj namjeravamo organizirati privatno, on se može obaviti u potpunosti online, polaznici dobivaju Certifikat o stručnom osposobljavanju koji se izdaje putem SIGO Platforme (Informacijski i sustav upravljanja ponudom obrazovanja i osposobljavanja).

Međutim, tečaj sustava učenja poput Proandija, ali s ciljem da se to izvede potpuno virtualno, mora:

- Slanje informacija o tečaju koji treba odobriti te pedagoškim instrumentima i evaluaciji ANQEP-u i IEFP-u - Zavodu za zapošljavanje i stručno usavršavanje, pod nadzorom Ministarstva rada, solidarnosti i socijalne sigurnosti i traženje analize uključenosti ovog tečaja u nacionalni katalog kvalifikacija;

- Pričekajte odobrenje i završnu riječ od ANQEP-a (Nacionalne agencije za kvalifikacije i stručno obrazovanje) koja koordinira provedbu politike obrazovanja i stručnog osposobljavanja za mlade i odrasle te osigurava razvoj i upravljanje sustavom priznavanja, vrjednovanja i certificiranja vještina . Nakon analize od strane ANQEP-a, može biti predmet odobrenja ili ne na sastanku s vijećem Sektorskih vijeća za kvalifikacije (CSQ) u području obuke na tečaju;

- Komunikacija o odobrenju ili mogućim promjenama za Proandi, tako da može biti odobren u nacionalnom katalogu kvalifikacija.

2.3. Prijedlog za promjene

U slučaju Proandia, ono što bi moglo biti podložno promjeni bila bi činjenica da je VET@HOME obuka, prema modulima, zamijenila jedinice kratkotrajne obuke (od 25 ili 50 sati) osobno i u potpunosti se provodila na daljinu . Na primjer, modul koji smo razvili

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potporna Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

"Juhe" mogao bi se primijeniti na stručni kolegij Kuharski i slastičarski tehničar, u 2. akademskoj godini, u okviru UFCD Confeção de Sopas (Pravljenje juha), zadržavajući oblike ocjenjivanja, ali koristeći virtualne resurse .

Drugi prijedlog bit će umetanje tečaja u hibridni sustav, s opterećenjem online tečaja uključujući praktične sesije i komponentom licem u lice (uključujući ocjenjivanje) na kraju modula.

Za umetanje tečaja u potpunosti online, postoje neka ograničenja u pogledu ukupnog broja sati tečaja, tako da u slučaju Proandi, broj sati treba biti što bliži našem nacionalnom katalogu kvalifikacija.

2.4. Ocrtavanje putova za prepoznavanje ishoda praktične obuke na daljinu

Kako bi zatražili moguće ažuriranje tečaja na daljinu, unutar opsega strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, kao što je spomenuto, subjekti se moraju obratiti IEFP - Institutu za profesionalno zapošljavanje i osposobljavanje, zatražiti autorizaciju s obrazloženjem za provođenje UFCD-a na daljinu.

Kao što je predviđeno u fazi pandemije COVID-19, obvezno je da subjekti koji koriste online obuku moraju čuvati sve dokaze (ispise tijekom svih sati obuke, registraciju na platformi popisa prisutnih i provjeru vremena provedenog na platformi).

3. Akcijski plan za provedbu izmjena zakonodavstva (kurikuluma/programa) u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju i obrazovanju odraslih (IVET i CVET).

Aktivnosti	Odgovorne institucije	Predviđeno razdoblje provedbe	Očekivani ishodi
Priprema online priznanja praktične nastave i izrada potrebne dokumentacije			
Izrada nastavnog plana i programa i prilagodba stvarnosti sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja i Proandi	Proandi	2 mjeseca	Imati VET@HOME kurikulum prilagođen, prema postojećim metodologijama u tečajevima sustava Naukovanje, ali za <i>online</i> tečaj obuke.
Slanje potrebne dokumentacije nadležnim tijelima za podnošenje prijedloga	IEFP - Zavod za zapošljavanje i stručno usavršavanje ANQEP - Nacionalna agencija za kvalifikacije i stručno obrazovanje	5 mjeseci	Nakon prikupljanja i provjere potrebne i ispravne dokumentacije prije slanja entitetima
Pričekajte razmatranja i	IEFP - Zavod za zapošljavanje i stručno usavršavanje	5 mjeseci	Uključite moguće promjene nakon analize u pogledu

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potpora Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

analizu nadležnih tijela	ANQEP - Nacionalna agencija za kvalifikacije i stručno obrazovanje		nastavnog plana i programa i strukture kolegija
Provesti tečaj u ustanovi, prema definiranom	Proandi	Nakon pozitivne analize nadležnih subjekata	Rad s nacionalnim subjektima na provedbi promjena

4. Očekivani učinak provedenih mjera

Slijedom predloženih radnji mogu se očekivati 2 moguća scenarija:

Opcija 1 "Predložene reforme/promjene su odobrene"

- Pozitivan učinak:
Ako tečaj odobre nadležna tijela, bit će to vrlo značajna promjena za obrazovni i profesionalni sustav u Portugalu, jer će se u potpunosti podučavati virtualno. To također znači da su nadležne vlasti otvorene za promjene i prilagodbu virtualnoj stvarnosti koja postoji u svijetu, a koja je sve prisutnija posebice nakon pandemije COVID-19. Za centre za strukovno obrazovanje i osposobljavanje to je vrlo pozitivno jer će imati više ponude za obuku za polaznike koji žele steći kvalifikaciju kuhara, ali zahtjeve mogu ispuniti samo putem interneta.
- Učinak na administrativno opterećenje fizičkih i pravnih osoba:
Uključivanje promjena u kvalifikacijski sustav koje bi mogle dovesti do dugotrajnijih procesa u smislu administracije i prilagodljivosti nadležnih institucija, te više vremena za prilagodbu novim resursima i metodologijama.
- Potencijalni rizici:
Činjenica da se tečajevi provode potpuno na daljinu možda neće obuhvatiti osobe s manje tehnoloških resursa i koje ne mogu ili razumiju kako pristupiti tečaju.

Opcija 2 „Predložene reforme/promjene ne dobivaju podršku i nisu odobrene ”

- Negativan učinak:
Neodobravanje znači da projektni partneri ne mogu implementirati ovu vrstu tečaja u svojoj ponudi obuke, ne poštujući kriterije digitalnog razvoja.
- Korektivne mjere:
Predložiti nove mjere za promjenu kursa koje bi mogle ispuniti ono što nacionalna tijela žele i namjeravaju.
- Moguća rješenja:
Unatoč tome što nisu odobreni, Proandi i partneri mogu primijeniti ovaj tečaj na UFCD-ovim sesijama za tehničare kuhanja i slastičarstva, u skladu s modulima razvijenim u projektu za provođenje testa za provjeru prijedloga za poboljšanje prema povratnim informacijama polaznika i trenera.

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potpora Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

5. Potencijal primjene VET@HOME pristupa u zemlji

Iako je sustav e-učenja u Portugalu postojao već prije pandemije COVID-19, bilo je potrebno značajno promijeniti procedure i metodologije kako bi se subjekti brzo prilagodili promjenama koje je situacija nametnula.

Činjenica da tečaj može postojati potpuno online i na području koje u početku ne bi bilo moguće, pokazuje golemu sposobnost entiteta da se prilagode ekstremnim okolnostima i budu spremni suočiti se s novim mogućim situacijama koje ne dopuštaju tečajeve licem u lice. Module su razvili partneri, u području obuke gdje postoji mnogo praktičnih sesija, ali s obzirom na metode, instrumente i metodologije koje nameće projekt, moguće ih je isporučiti online na temelju platforme koja to podržava, omogućujući obuci da dosegnuti sve različite ciljane publike. Riječ je o inovativnom projektu, gdje se prezentiraju inovativne metode koje promiču kvalitetu nastave i stručnog usavršavanja.

Sjeverna Makedonija

1. Analiza nacionalne situacije

1.1. Pregled nacionalnog zakonodavstva

Prisutnost IKT-a u obrazovanju donijela je značajne promjene u procesu učenja – poučavanja. E-učenje postaje sve važnije u ovom internetskom svijetu zbog očitih prednosti učenja bilo gdje i bilo kada, kako bi se doseglo nedostižno. U današnje vrijeme većina napora u području e-učenja usmjerena je na obrazovnu upotrebu IKT-a na svim razinama u sustavu obrazovanja. Posljednja dva desetljeća stalni imperativ učitelja i profesora bio je uvođenje uporabe IKT-a u obrazovni proces.

Obrazovna strategija i akcijski plan 2018.-2025. usvojeni u Sjevernoj Makedoniji uključuju poglavlja o obrazovanju, strukovnom obrazovanju i osposobljavanju i obrazovanju odraslih. Vlada ima za cilj povećati privlačnost, kvalitetu i relevantnost strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, uvesti standarde temeljene na ishodima učenja i informacijama o tržištu rada, povećati učenje temeljeno na radu (UTR) i ulagati u ljudske i infrastrukturne resurse. Učenje odraslih prepoznato je kao ključno za poboljšanje sveukupnog postignuća obrazovanja radno sposobnog stanovništva. Strategija daje prioritet razvoju fleksibilnog, modularnog obrazovanja i ponuda osposobljavanja za odrasle, vrednovanju neformalnog i informalnog učenja (VNFIL) i aktivnostima podizanja svijesti.

Zakon o strukovnom obrazovanju i osposobljavanju usvojen 2006. glavni je pravni okvir za strukovno obrazovanje i osposobljavanje u Sjevernoj Makedoniji. U 2021. godini izrađen je novi nacrt koji je upućen u javnu raspravu. Glavne promjene odnose se na bolje načine uključivanja učenika s posebnim potrebama, povećane razine učenja temeljenog na radu i obrazovanja temeljenog na praksi, te posebno poglavlje o regionalnim centrima za strukovno obrazovanje i osposobljavanje (RVOO). To će biti u središtu napora reforme SOO-a u nadolazećim godinama. Očekuje se da će RVETC uključiti i učenike s posebnim potrebama i učenike kojima je potrebna prekvalifikacija i usavršavanje. Od njih se očekuje da optimiziraju svoje resurse i pruže više ponuda obuke koje su relevantne za regionalna tržišta rada i koje su identificirane u suradnji s lokalnim poslodavcima. RVETC će uključivati fleksibilne mogućnosti učenja, kao i VNFIL aranžmane. RVOO bi s vremenom trebali postati regionalni centri izvrsnosti. Poduzimaju se veliki naponi kako bi se centrima osigurali odgovarajući ljudski i infrastrukturni resursi. To uključuje analize potreba, nabavu opreme i organizacijski razvoj. U izgradnji su tri centra, za sada u Tetovu, Kumanovu i Ohridu.

Udio učenika strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u višem sekundarnom obrazovanju (ISCED razina 3) od oko 60% ostao je konstantan u posljednjem desetljeću. Strategija obrazovanja odraslih 2019.-2023. usmjerena je na poboljšanje atraktivnosti i kvalitete obrazovanja odraslih, jačanje kvalitete ponude osposobljavanja, razvoj VNFIL aranžmana i unapređenje partnerstva. Revidiran je Zakon o obrazovanju odraslih donesen 2008. godine. Glavni cilj bio je uskladiti ga sa Zakonom o NOK-u. Predložene izmjene usmjerene su na pojednostavljenje procesa verifikacije programa osposobljavanja odraslih i pružanje pogodnog okvira za VNFIL.

Republika Sjeverna Makedonija ima digitalnu agendu koju vodi Ministarstvo informacijskog društva i administracije od 2005. Ključni igrači u razvoju digitalnih vještina u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju su Ministarstvo obrazovanja i znanosti, Centar za strukovno obrazovanje i osposobljavanje (Centar za strukovno obrazovanje), Centar za obrazovanje odraslih, Zavod za razvoj obrazovanja i Državna prosvjetna inspekcija. Sa Strategijom strukovnog obrazovanja i osposobljavanja 2013. – 2020. i brojem projekata, Vlada ističe vrijednost ICT-a u nastavi i učenju za razvoj digitalnih vještina među učenicima strukovnog

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potporna Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

obrazovanja i osposobljavanja. Reforme zakona i kurikuluma promiču digitalne vještine kao ključnu kompetenciju za cjeloživotno učenje.

Otvorili su put **digitalnom i online učenju** u osnovnim i srednjim školama, uključujući **početno strukovno obrazovanje i osposobljavanje**. Digitalno učenje promiče se u strukovnim školama uglavnom putem politike i zakonodavstva. Zakon o osnovnoj i srednjoj školi zahtijeva od nastavnika da najmanje 30% sadržaja nastave i učenja predaju digitalno. Državni prosvjetni inspektorat tijelo je odgovorno za osiguranje primjene ovog pravila putem redovitih evaluacija. Unatoč pozitivnim izvješćima, čini se da nastavnici strukovnog obrazovanja i osposobljavanja ne koriste redovito digitalno i online učenje. To je zbog glavnih izazova današnjice - nedostatka odgovarajuće ICT opreme u nekim školama i dodatnog vremena i truda potrebnih za svladavanje novih vještina.

Strategija strukovnog obrazovanja i osposobljavanja 2013. – 2020. i *Zakon o obrazovanju odraslih* (2008.) naglašavaju vrijednost digitalne tehnologije u **programima učenja odraslih na daljinu**. Zajedno s nadležnim ministarstvima, digitalno učenje u kontinuiranom strukovnom obrazovanju i osposobljavanju podržavaju:

- Centar za obrazovanje odraslih, neovisna agencija čija je misija promicanje formalnog i neformalnog obrazovanja odraslih koje je funkcionalno, moderno i u skladu sa standardima EU;
- Centar za strukovno obrazovanje i osposobljavanje (VET Centar), neovisna agencija koju je Vlada osnovala 2006. godine, a koja ima središnju ulogu u sustavu SOO. Konkretno, odgovoran je za širenje novih ideja, uključujući digitalno i online učenje u početnom i kontinuiranom strukovnom obrazovanju i osposobljavanju.

Organizaciji, školi ili ustanovi za obrazovanje odraslih koja želi izvoditi obrazovanje odraslih za zanimanja, potrebno je podnijeti zahtjev za verifikaciju posebnog programa. U tu svrhu trebaju se predati Centru za obrazovanje odraslih – Skoplje:

- Obrazac/ zahtjev za verifikaciju posebnog programa;
- Dokument o registriranoj djelatnosti – obrazovanje odraslih, izdat od Centralnog registra Republike Sjeverne Makedonije;
- 3 primjerka Posebnog programa koji žele ovjeriti (Obrazac je dostupan i online na web stranici Centra za obrazovanje odraslih);
- Uplatnicu za uplatu naknade za verifikaciju posebnog programa na teret Centra, sukladno Cjeniku za verifikaciju posebnih programa obrazovanja odraslih, koji utvrđuje Upravno vijeće Centra;
- Zahtjev za izmjenu verificiranog posebnog programa (također Obrazac Centra);
- Uplatnica za izmjenu verificiranog posebnog programa;
- Dokaz o angažiranju mentora iz Registra mentora za praktičnu nastavu.

Nakon predaje obrazaca, Povjerenstvo za ocjenjivanje ulazi u prostorije u kojima se planira izvođenje praktičnog rada kako bi se utvrdilo da Organizacija/Ustanova ispunjava posebne standarde za prostor i standarde opreme.

Centar za obrazovanje odraslih osigurava kvalitetu programa kontinuiranog strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, a Ministarstvo obrazovanja i znanosti izdaje licence za pružatelje trajnog usavršavanja.

Praktična nastava organizira se prema Posebnom programu koji donosi Centar za obrazovanje odraslih. U tom Programu su razrađeni svi uvjeti i načini.

Prije pandemije COVID-19, vlasti uopće nisu razmatrale **online praktičnu obuku i e-ocjenjivanje**. S novim razvojem događaja i uvjetima koje nameće pandemija, Vlada i

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potporna Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

nadležne institucije morale su otvoriti ovo pitanje. Obvezno formalno obrazovanje napravljeno je uz prilagodbe i odstupanja od klasičnog načina ocjenjivanja te je omogućeno ocjenjivanje učenika online putem platformi koje koriste škole. No, to se odnosi samo na teorijski dio nastave.

Za strukovne škole u kojima postoji praktična nastava učenici su ili pojedinačno pozivani na ocjenjivanje uz fizičku nazočnost, naravno uz poštivanje svih mjera zaštite od COVID-19, ili su im se duplirale ocjene na teoretskom dijelu. Za neformalno obrazovanje e-ocjenjivanje je još uvijek nepoznato u praktičnom dijelu, odnosno provođenjem ovog istraživanja nismo naišli na slučajeve ili zakonodavstvo gdje se ono pokazuje.

Što se tiče certifikacije, postoji mogućnost u Centru za obrazovanje odraslih, da se podnese zahtjev i da se sukladno tome ocijeni.

Sve u svemu, e-učenje je prepoznato u sustavu formalnog i neformalnog strukovnog obrazovanja, a uz Programe i strategije Vlade može se reći da je posljednjih godina favorizirano. Međutim, u zakonskoj regulativi, unatoč detaljnim smjernicama za korištenje e-učenja kao načina izvođenja nastave, pitanje praktičnog dijela nastave nije u potpunosti uređeno. Odnosno, za tečajevе strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u kojima postoji obvezan praktični rad nije navedeno je li dopušteno ili ne biti (prilagođeno) online. Iako je danas većina materijala prilagođena online učenju, još uvijek postoji praznina u praktičnom dijelu.

Kada je riječ o neformalnom obrazovanju, Verificirane ustanove za strukovno obrazovanje moraju se rukovoditi programima Centra za obrazovanje odraslih, prema kojima također nije zabranjeno, ali nije dopušteno mijenjati praktični dio online (u svakom programu u teoretskom dijelu je navedeno da li je dozvoljeno biti online, ali u praktičnom dijelu polja su

a) Mogućnosti

Covid-19 doveo je nadležne institucije u poziciju da preispitaju ovo pitanje i prilagode programe, no zbog velikog broja različitih strukovnih programa nađeno je rješenje da se "online praksa" za određeni predmet "odobri tek nakon posebnog Zahtjeva", o čemu će odlučivati posebno Povjerenstvo osnovano za tu svrhu.

Takvi zahtjevi su dostavljeni za programe: računovođa, informatika i druge meke vještine, ali nije zaprimljen zahtjev za edukaciju Kuhar / Kuharica / Stručnjaci u kulinarnstvu, pa s tim ispunjeni za održavanje edukacije. online (i teorija i praksa).

Ista situacija je i kod e-ocjenjivanja. Budući da nema posebnog zakonodavstva o dopuštanju/dopuštanju e-ocjenjivanja za praktični dio strukovnog osposobljavanja, verificirani pružatelj usluga strukovnog obrazovanja i osposobljavanja može podnijeti Zahtjev u kojem može razraditi kako planira provoditi e-ocjenjivanje i prepustiti Komisiji da odluči hoće li e - ocjenjivanje za taj program hoće li biti dopušteno ili ne. Prije pandemije asti uopće nisu razmatrale e-ocjenjivanje.

Budući da je Centar za obrazovanje odraslih nositelj verificiranih programa i metodologije, odgovoran je i za sve izmjene programa.

Do sada je svaki program imao svoja "pravila i smjernice" prema kojima bi se pružatelj trebao voditi. Za online nastavu postoje posebne smjernice samo za teorijski dio, odnosno za svaki program Centar odlučuje može li se prenositi online ili ne. Što se tiče praktičnog dijela, vrijedilo bi isto, međutim, za sada nema slučaja za odlučivanje o ovom pitanju.

b) Ograničenja

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potporna Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

Što se tiče ograničenja, navodi se da samo pružatelj strukovnog obrazovanja i osposobljavanja mora ispunjavati osnovne uvjete za pružatelja strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, ali nema posebnih ograničenja kada je u pitanju online praktični rad. Kako smo istaknuli, u pravilniku i programima rada online praktična nastava nije ni dopuštena ni zabranjena, ali ako žele modificirati program online, prethodno moraju podnijeti zahtjev

c) Zahtjevi

Prema Zakonu o strukovnom obrazovanju i osposobljavanju i Pravilniku o verifikaciji programa posebnog obrazovanja odraslih postoje neki uvjeti koje mora ispunjavati nositelj praktičnog obrazovanja:

- Prije svega, organizacija bi trebala biti registrirana kao pružatelj strukovnog obrazovanja i osposobljavanja od strane Ministarstva obrazovanja i Centra za obrazovanje odraslih i nad njom nije otvoren stečajni postupak niti postupak likvidacije;
- Drugo, Organizacija je trebala imati registriranog najmanje jednog mentora iz Registra mentora za praktičnu nastavu (postoje dodatna pravila o upisu kao mentora u taj Registar, npr.: trebaju imati magisterij i više od 3 godine iskustva u Polje);
- Treće, moraju zadovoljiti opće standarde i posebne standardizirati opremu i prostorne uvjete kako bi mogli pružiti praktičnu obuku. Za svaki program postoje različiti uvjeti koje organizacije trebaju ispuniti.

Evaluaciju standarda provode Ministarstvo obrazovanja i Centar za obrazovanje odraslih. Ovo pravilo se na odgovarajući način primjenjuje u formalnom i neformalnom dualnom obrazovanju.

- *Zanimanje "Kuhar" u EQF-u i nacionalnom kvalifikacijskom okviru*

U Sjevernoj Makedoniji zanimanje "Kuhar" dostupno je u 2 razine NQF-a – razini 3 i razini 2. Iako je ovo zakon koji je u tijeku kako bi se pokušala podići razina na višu razinu.

Prema podacima Centra za obrazovanje odraslih i Programa za kuhara, izobrazba se sastoji od dva dijela: Teorijska nastava i Praktični rad – ukupno 250 školskih sati (1 sat = 40 minuta). Predviđeno je da teorijska predavanja budu 20-30% obuke, a praktični dio 70-80% cjelokupne obuke.

Edukaciju može pohađati maksimalno 10 osoba u grupi. Ukoliko se za tu obuku prijavi više od 10 osoba, formiraju se dvije grupe.

S druge strane, prema Nastavnom planu i programu za obrazovni profil Kuhar koji je odobrilo Ministarstvo prosvjete Rješenjem br. 11-5296/1 od 25.09.2013. za formalno obrazovanje brojke su suprotne. Naime, predviđeno je da teorijska predavanja zauzimaju najmanje 60% obuke, a praktični dio - do 40%.

- *Kako se novi kurikulum/programi u SOO-u (početno i kontinuirano) odobravaju u državi*

Postoji mogućnost uključivanja tečajeva VET@HOME kao tečajeva djelomične kvalifikacije u nacionalne ponude SOO-a. To je moguće podnošenjem Zahtjeva pružatelja strukovnog obrazovanja za kuhara Centru za obrazovanje odraslih. Nakon podnesenog zahtjeva (u kojem je detaljno opisano koje promjene želimo napraviti u odnosu na osnovni program "Kuhari"), Povjerenstvo formirano u okviru Centra odlučit će hoće li zahtjev odobriti i koje će uvjete postaviti (ako postoji potreba za dodatnim uvjetima) koje će pružatelji strukovnog obrazovanja i osposobljavanja morati ispuniti).

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potporna Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

1.2. Iskustva u online nastavi za kvalifikaciju "Kuhar"

- *Prepreke identificirane tijekom istraživanja*

Pandemija je poremetila završetak školske godine 2019./2020., s najvećim učinkom na strukovno obrazovanje i osposobljavanje. Naime, sve prilike za učenje vještina kroz praktično iskustvo (bilo u prostorijama škole ili kroz praktičnu obuku u tvrtkama/WBL) bile su onemogućene zbog vladinih ograničenja. Iako su MZO i Centar za strukovno obrazovanje uputili pozive nastavnicima da razviju materijale koji će se dijeliti online na platformi **EDUINO** (u početku razvijenoj i namijenjenoj učenicima predškolske i osnovnoškolske dobi), odaziv za potonje bio je slab, pa je učenici prate nastavu zahvaljujući individualno organiziranim mjerama svojih škola, za koje još nema službenih informacija (u pogledu učinaka).

Djelomično ograničene digitalne vještine osoblja u obrazovnom sektoru bile su izazov, zajedno s potrebnom opremom kako nastavnog osoblja tako i kućanstava učenika. Procesi uspostave suradnje s gospodarstvom nisu u potpunosti zaustavljeni, ali su trenutno ozbiljno pogođeni zbog ekonomskih poteškoća u kojima se nalaze poduzeća, a mnogima i pitanje pukog opstanka. Ljetna praksa je u cijelosti otkazana za ljeto 2020. te su se razmatrala rješenja za njezinu nadoknadu. Međutim, nema naznaka da se u tom procesu konzultira poslovni sektor.

Pandemija također ima značajan negativan utjecaj na neformalni sustav strukovnog obrazovanja i osposobljavanja. Kako je počelo naglo, nije bilo dovoljno vremena za valjanu prilagodbu na novonastalu situaciju. Obveze obveznih zdravstvenih i sigurnosnih mjera dodatno su pogoršale kontekst još uvijek slabog neformalnog sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, a krize izlivena na površinu zapravo su nedostaci koji su prije zanemarivani.

Vlada Republike S. Makedonije je na svojoj 15. redovnoj sjednici (10.03.2020.) razmatrala informaciju koju je dostavio Upravni odbor za koordinaciju i upravljanje Sustavom za upravljanje kriznim situacijama za poduzimanje dodatnih mjera i aktivnosti za sprječavanje širenja koronavirusa. godine, na prijedlog Povjerenstva za zarazne bolesti Ministarstva zdravstva, te je donio sljedeće zaključke¹⁵:

- Pojačati mjere i aktivnosti za sprječavanje širenja koronavirusa
- Obustaviti obrazovni proces i nastavu u svim dječjim vrtićima, osnovnim i srednjim školama i visokoškolskim ustanovama, te u javnim znanstvenim institutima na području Republike Sjeverne Makedonije u narednih 14 dana.
- Također se privremeno obustavljaju svi izvannastavni programi poput tečajeva stranih jezika i sl.

Vlada Republike S. Makedonije, na sjednici održanoj 23. ožujka 2020. godine, donijela je Uredbu sa zakonskom snagom za primjenu visokog zakona o izvanrednom obrazovanju. Dana 2. lipnja 2020. godine Ministarstvo obrazovanja i znanosti objavilo je Protokol o određivanju i postupanju javnih i privatnih visokih učilišta, odnosno jedinica u sastavu izvođenja ispita.

U razdoblju COVID-19 one institucije/organizacije koje su se trudile održavati edukacije uglavnom su koristile dualni sustav (online teorija i praksa uz fizičku prisutnost) iako su sve češće počele koristiti *online* resurse i platforme za svoj rad kao što su video-pozivi, videa edukativnog sadržaja, slike, prezentacije i sl. što im je značajno pomoglo u održavanju razine profesionalnosti i učinkovitosti.

Sve ispitane organizacije i institucije prilagodile su svoje prostore u kojima se održava praktična nastava za zaštitu od COVID-19 i vodile se mjerama Vlade.

¹⁵ https://northmacedonia.un.org/sites/default/files/2020-10/MKD-COVID_19-Response-Framework-20200730_costed.pdf

Samo je jedna ustanova (Općinska javna ustanova - Otvoreno građansko sveučilište za cjeloživotno učenje: Joska Sveshtaarot - Strumica) razvila vlastitu *online* platformu za e-učenje - elektronskoucenje.mk. Također koriste MOODLE koji je u elektroničkom obliku. Imaju tečajeve za pekare, kuhare i druga zanimanja. U smislu online učenja žele razviti portal za obuku s odgovarajućim uputama, prijavite se na portal putem linka za praćenje obuke. Treba napomenuti da ovakav pristup radu nije u potpunosti reguliran pravilnikom o radu za formalno i neformalno obrazovanje, odnosno nije dopušten, ali nije ni zabranjen.

- *Prednosti i nedostaci uvođenja virtualne praktične nastave u kulinarstvu u državi*

U novoj normalnoj eri, svijet obrazovanja nastavlja se poboljšavati kako bi pružio izvrsne obrazovne usluge. Iako su štetne posljedice COVID-19 očite, mogu se pojaviti nove prilike. Lekcije naučene u teškim vremenima sigurno će dovesti do više *online* usluga, većeg razumijevanja utjecaja usamljenosti na studentsko iskustvo i veće potrebe za diverzifikacijom usluga kako bi se zadovoljile potrebe različitih studentskih demografskih skupina.

Promjena na virtualno učenje i studentske usluge može potaknuti veći angažman. Izrađuje se i postupno implementira pristup učenju na daljinu temeljen na online sustavima.

Online učenje/obuka ima i prednosti i izazova. U nadolazećim desetljećima izazovi će se smanjiti uglavnom uključivanjem tehnoloških poboljšanja i poboljšanjem cjelokupnog iskustva učenika.

Koristi se mogu promatrati sa stajališta pružatelja strukovnog obrazovanja i osposobljavanja i sa stajališta učenika/pripravnika. Većina institucija/organizacija za obrazovanje i osposobljavanje počele su se intenzivno baviti *online* instrukcijama zbog svojih nekoliko prednosti, koje uključuju: nova tržišta, financijske dobitke, globalnu suradnju, širenje obrazovanja, skraćeno vrijeme do tržišta i obrazovanje fakulteta. Dodatno, online obrazovanje privlači različite studentske populacije s različitim akademskim potrebama koje su očiti nedostaci ili ograničenja standardne nastave. Strategija guranja obrazovnih institucija da ponude online tečajeve potiče potražnju za njima. Nastavnici i studenti mogu se uključiti i asinkrono i sinkrono, načini koji su bili iznimno korisni kada su ponuđeni *online* tečajevi¹⁶.

Prema riječima ispitanika na upitniku koji je distribuiran u sklopu istraživačke faze ovog 19. Ispitanici (osobito mlađa populacija) online predavanje ocijenili su vrlo pozitivno, prvenstveno zato što su u mogućnosti učiti i pohađati nastavu u opuštenijem okruženju.

Što se tiče minusa, neki od njih su nezadovoljni kvalitetom treninga i smatraju da zaostaju za svojim kolegama iz viših razreda. To je ponajviše zbog činjenice da je vlastima trebalo dosta vremena da prilagode nastavni materijal, a još nisu pronašli rješenja za sve tehničke probleme koji se s vremena na vrijeme pojavljuju. Što se tiče *online* prakse u SOO, mišljenja ispitanika podijeljena su 50/50. Odnosno, neki od njih smatraju da se uz dobru pripremu sve može postići, a neki smatraju da se praktični rad ne može primijeniti *online*. Za očekivanja u ovom dijelu vjeruju da će stvari biti organiziranije i da će steći više znanja.

Kao preporuku temeljenu na dobivenim rezultatima, smatramo da pri integraciji više online nastave treba uzeti u obzir da ljudi postaju nestrpljiviji te da ona treba biti kratka i učinkovita, a promjena s „potpune fizičke prisutnosti“ na „potpuno digitalnu“ na ide postupno i na neki način "uvjerava ljude" da kvaliteta online praktične nastave također može biti vrlo visoka.

¹⁶ <https://uklo.edu.mk/wp-content/uploads/2022/12/9..pdf>

2. Prijedlozi izmjena kojima se omogućuje provedba virtualnih tečajeva za zanimanje "kuhar"

2.1. identifikacija dionika

Upravljanje sektorom obrazovanja podijeljeno je između Sabora i Vlade preko Ministarstva obrazovanja i znanosti i lokalne samouprave kroz općine.

Država osigurava financijska sredstva za obrazovanje u općinama u obliku blok potpora. Prema čl. 153. Zakona o osnovnom školstvu, odnosno čl. 101-a Zakona o srednjem školstvu¹⁷, Općina može dobiti blok potporu, odnosno namjensku potporu za obrazovanje nadopuniti vlastitim sredstvima, osim za plaće zaposlenika u školama.

Najčešći mehanizmi međusektorske suradnje u obrazovanju su Radne skupine za razvoj, provedbu i evaluaciju strategija i programa. Također, ministarstva, odjeli i agencije surađuju na zajedničkim projektima osnivanjem mješovitih projektnih timova.

Ministarstvo obrazovanja i znanosti¹⁸ je glavno državno tijelo odgovorno za obrazovanje i osposobljavanje, ovlašteno za realizaciju obrazovanja. Strategije i programi nacionalnih institucija predviđaju međusektorsku suradnju u provedbi različitih mjera i aktivnosti.

- **Ministarstvo obrazovanja i znanosti** je glavno državno tijelo odgovorno za obrazovanje i osposobljavanje, s mandatom za realizaciju obrazovanja. Nadležna je za ustrojstvo i financiranje obrazovanja, osnivanje javnih ustanova, pripremu zakona kojima se uređuje obrazovanje i znanost, provedbu zakona, podzakonskih i drugih propisa, donošenje nastavnih planova i programa, odobravanje udžbenika, razvoj znanosti i istraživanja, upisne politike te nadzor nad radom obrazovnih ustanova i kvalitetom obrazovanja. Ministarstvo prosvjete i znanosti obavlja i poslove vezane uz provjeru zvanja i profila u obrazovanju, učeničkom standardu; tehnološki razvoj, informatika i tehnička kultura; informacijski sustav; međunarodna znanstvena i tehnička suradnja; nadzor nad njegovom nadležnošću i obavljanje drugih poslova utvrđenih zakonom.
- **Zavod za razvoj školstva**¹⁹ ([Биро за развој на образованието](#)) sastavni je dio Ministarstva prosvjete i znanosti kao pravna osoba i obavlja stručne poslove od značaja za razvoj i promicanje obrazovanja u Republici Sjevernoj Makedoniji. Zavod je nadležan za praćenje, istraživanje, promicanje i razvoj odgoja i obrazovanja u području predškolskog, osnovnoškolskog, srednjeg odgoja i obrazovanja, umjetničkog odgoja, općeobrazovnih predmeta u strukovnom obrazovanju, stručnog obrazovanja i obrazovanja odraslih, obrazovanja djece s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama, odgojno-obrazovne aktivnosti u studentskim domovima i obrazovanje djece državljana Republike Sjeverne Makedonije koji žive u inozemstvu učeći svoj materinski jezik i kulturu.
- **Općine** – Donošenjem Zakona o lokalnoj samoupravi²⁰, Čl.22, ([Закон за локална самоуправа](#)) općine su dobile ovlasti za osnivanje predškolskih ustanova, osnovnih i srednjih škola, njihovo financiranje i upravljanje (u suradnji sa središnjim vlastima) te za organizaciju prijevoza, prehrane i smještaja učenika u učeničkim domovima.

¹⁷ Закон за средното образование, <https://dejure.mk/zakon/zakon-za-srednoto-obrazovanie>

¹⁸ <https://mon.gov.mk/en/>

¹⁹ <https://www.bro.gov.mk/>

²⁰ https://www.aa.mk/WBStorage/Files/Zakon_lokalnata_samouprava.pdf

- **Centar za obrazovanje odraslih** ([Центар за образование на возрасни²¹](#)) je javna ustanova za obrazovanje odraslih u Republici Sjevernoj Makedoniji, kao posebna pravna osoba koju je osnovala Vlada Republike Sjeverne Makedonije. Glavna zadaća Centra je usklađivanje i integracija javnih interesa i interesa socijalnih partnera u obrazovanju odraslih u Sjevernoj Makedoniji. Također koordinira suradnju s međunarodnim institucijama i organizacijama u području obrazovanja odraslih. Osim toga, uloga centra je osigurati kvalitetan sustav obrazovanja odraslih u skladu s europskim standardima i praksom kroz uspostavu standarda i kriterija koji će omogućiti formalno i neformalno obrazovanje odraslih te stvaranje kvalitetne i konkurentne radne snage na tržištu rada, uz podršku socijalnog partnerstva.
- **Centar za strukovno obrazovanje (SOO Centar)** ([Центар за стручно образование и обука²²](#)) osniva se kao javna ustanova koja treba usklađivati i integrirati javne interese i interese socijalnih partnera u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju te koordinirati suradnju s međunarodnim institucijama i organizacijama u području strukovnog obrazovanja i osposobljavanja. Centar za strukovno obrazovanje obavlja stručne poslove u području praćenja, vrednovanja, ispitivanja, promicanja, istraživanja i razvoja glasovnog obrazovanja i osposobljavanja.
- **Državni ispitni centar** je neovisna institucija čije su nadležnosti utvrđene **Zakonom o Državnom ispitnom centru** ([Закон за Државниот испитен центар²³](#)): podupirati proces eksterne provjere postignuća učenika i nastavnika u osnovnom i srednjem obrazovanju; izraditi nacionalni program vanjskog vrednovanja osnovnog i srednjeg obrazovanja u skladu s europskim standardima; prikuplja, obrađuje i analizira rezultate testiranja za provjeru postignuća učenika u osnovnom i srednjem obrazovanju; priprema rang-red nastavnika osnovnih i srednjih škola prema rezultatima vanjske provjere znanja, samovrednovanja i cjelovitog vrednovanja; izrađuje rang-redosljed stručnih suradnika osnovne i srednje škole prema rezultatima iz stručne evidencije, razvija i održava informacijski sustav za vrednovanje postignuća učenika u osnovnom i srednjem obrazovanju; sudjelovati u pripremi koncepcije mature i završnih ispita u srednjem obrazovanju; pripremati tekstove za vanjsko ispitivanje; provodi izobrazbu članova državnih predmetnih maturalnih povjerenstava i školskih povjerenstava za vanjsko vrednovanje postignuća učenika u osnovnom i srednjem obrazovanju; osigurati zaštitu tajnosti pripreme, tiskanja, distribucije i čuvanja ispitnog materijala; provoditi edukaciju kandidata za ravnatelje osnovnih i srednjih škola te provoditi ispit i izdavati uvjerenja za kandidate s položenim ispitom.
- **Nacionalna agencija za europske obrazovne programe i mobilnost** ([Национална агенција за европски образовни програми и мобилност²⁴](#)) je javna ustanova s ciljem promicanja i provedbe europskih obrazovnih programa u Republici Sjevernoj Makedoniji. Provedbom programa agencija doprinosi razvoju društva temeljenog na znanju, s održivim gospodarskim razvojem, više i boljih radnih mjesta i većom društvenom kohezijom, istodobno osiguravajući zaštitu okoliša, a posebno razmjenu, suradnju i mobilnost u područjima obrazovanja i trening. Korisnici programa su: učenici, studenti, učitelji, profesori, edukatori i ostalo osoblje angažirano u bilo kojoj fazi obrazovnog procesa, poduzeća i druga

²¹ <https://cov.gov.mk/>

²² <https://csoo.edu.mk/>

²³ https://dic.edu.mk/wp-content/uploads/2017/09/zakon_za_dic.pdf

²⁴ <https://www.na.org.mk/>

pravna tijela uključujući komercijalne subjekte, gospodarske komore i druga udruženja pravnih tijela u području industrije, istraživački centri i tijela te udruge građana i zaklade.

- **Državna prosvjetna inspekcija** ([Државен просветен инспекторат²⁵](#)) je pravna osoba, s vlastitim računom proračuna kao proračunski korisnik prvog reda, samostalno provodi postupke zapošljavanja u skladu sa zakonom te odlučuje o pravima i obvezama iz radnog odnosa. Obavljanje prosvjetne inspekcije obuhvaća praćenje kvalitete i učinkovitosti odgojno-obrazovnog procesa vrednovanjem rada odgojno-obrazovnih ustanova u osnovnom i srednjem obrazovanju te nadzor nad primjenom zakona, drugih propisa i općih akata iz područja obrazovanja. i odgoja. Prosvjetna inspekcija provodi se u: osnovnim školama, srednjim školama, dječjim vrtićima, ustanovama za obrazovanje odraslih, ustanovama za odgoj i obrazovanje učenika s posebnim obrazovnim potrebama. U visokim učilištima i znanstvenim ustanovama provodi se inspekcijski nadzor nad primjenom zakona kojima se uređuje visoko obrazovanje i znanstvena djelatnost.

Ne-javni dionici

- **Samostalni sindikat obrazovanja, znanosti i kulture** ([Независен синдикат за образование, наука и култура²⁶](#)) je samostalna, demokratska, neovisna organizacija radnika u kojoj oni dobrovoljno sudjeluju u zagovaranju, ostvarivanju, zaštiti i promicanju svojih gospodarskih, socijalnih, pravnih, stručnih, obrazovnih, kulturnih i drugih individualnih i kolektivnih interesa. Prema čl. 7 Statuta Samostalnog sindikata za obrazovanje, znanost i kulturu Republike Makedonije ([Статут на Самостојниот синдикат за образование, наука и култура на Република Македонија²⁷](#)), čiji cilj postoji ovaj sindikat je: podizanje socio-ekonomskog statusa članova; zaštita njihovih radnih prava; socijalni dijalog u skladu s međunarodnim standardima; kolektivno pregovaranje i ugovaranje granskih i poslodavačkih kolektivnih ugovora; sudjelovanje u kreiranju obrazovne, znanstvene i kulturne politike u postupku donošenja zakona; kontinuirano poboljšavanje uvjeta rada; veća prava iz socijalnog, zdravstvenog, mirovinskog i invalidskog osiguranja, veća prava na dnevni, tjedni i godišnji odmor; učinkovitija preventivna zaštita zdravlja; ostvarivanje međunarodne sindikalne suradnje.
- **Sektor organizacija civilnog društva (OCD)** – U Sjevernoj Makedoniji postoji prilično velik broj organizacija civilnog društva koje su specijalizirane za mlade i obrazovanje, bilo kao isključivo područje njihove ekspertize ili kao jedno od područja koje pokrivaju svojim aktivnostima. OCD sektor mladih uključuje: organizacije mladih, organizacije različitih područja s ciljnim skupinama mladih, organizacije koje vode mlade, studentske udruge i studentske zborove te kulturno-umjetničke udruge mladih.

2.2. Koracije koje treba poduzeti za službeno priznavanje virtualnog praktičnog SOO-a

Republika Sjeverna Makedonija, kao zemlja kandidat za članstvo u EU, ostvarila je kontinuiran i značajan napredak u usklađivanju svog obrazovnog sustava s obrazovnim politikama i standardima Europske unije.

Validacija neformalnog i informalnog učenja je u **Strategiji obrazovanja 2018.-2025.** naznačena kao jedan od izazova, odnosno jedna od mjera Strategije je: Podrška u procesu

²⁵ <https://dip.gov.mk/>

²⁶ <https://sonk.org.mk/>

²⁷ <https://sonk.org.mk/documents/statut%20na%20sonk-preraboten.pdf>

uspostave i operacionalizacije sustava vrjednovanja rezultata ne- formalno i neformalno učenje. U Strategiji je također naglašeno da je sustav vrjednovanja neformalnog i informalnog učenja u Sjevernoj Makedoniji u embrionalnoj fazi, a uspostava sustava za upravljanje Makedonskim kvalifikacijskim okvirom (MQF) i uključivanje dionika još je jedno otvoreno pitanje.

Sveobuhvatan pristup rješavanju izazova usvojen je razvojem **Mape puta za daljnji razvoj i provedbu CKO-a** (2016.) i **Nacionalnog kvalifikacijskog okvira – Sjeverna Makedonija**²⁸ (2021).

U dokumentu Ministarstva obrazovanja i znanosti i Centra za obrazovanje odraslih – Putokaz za implementaciju sustava za VNFIL stoji sljedeće: „u zemlji se sve više prepoznaje da se vrjednovanjem ishoda učenja – znanja, vještina i kompetencija – stečenih kroz neformalno i informalno učenje može imati važnu ulogu u poboljšanju zapošljivosti i mobilnosti, kao i povećanju motivacije za cjeloživotno učenje”.

Važni dokumenti:

U svrhu provedbe mjere „Uspostava sustava vrjednovanja neformalnog i informalnog učenja” iz Strategije obrazovanja 2018.-2025., osnovana je Radna skupina za izmjene i dopune zakona i podzakonskih akata s ciljem uspostave nacionalnog vrjednovanja. sustav za neformalno i informalno učenje. Ovu skupinu osnovao je ministar obrazovanja i znanosti Republike Sjeverne Makedonije, a sastoji se od predstavnika državnih institucija, javnih institucija, nositelja programa za obrazovanje odraslih i organizacija civilnog društva. Ovo tijelo će intenzivno raditi na uspostavljanju zakonske regulative za vrednovanje neformalnog i informalnog učenja i usklađivanju s postojećim zakonodavstvom.

Koncept za neformalno obrazovanje odraslih i informalno učenje²⁹ (Концепција за неформално образование на возрасните и за информално учење-РепубликаМакедонија)

Koncept neformalnog obrazovanja odraslih i informalnog učenja u Republici Sjevernoj Makedoniji pripremljen je na inicijativu Centra za obrazovanje odraslih, uz potporu Europske zaklade za osposobljavanje. Njegov krajnji cilj je integracija neformalnog obrazovanja u sustav obrazovanja i osposobljavanja te osiguranje obrazovnih rezultata certificiranih u okviru Nacionalnog kvalifikacijskog okvira. Ovaj Koncept daje smjernice za poduzimanje daljnjih koraka u okviru neformalnog obrazovanja odraslih, kao i viziju njegovog daljnjeg razvoja.

Strategija razvoja strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u kontekstu cjeloživotnog učenja 2013.-2020.³⁰ (2013.)

Strategija SOO-a strukturirana je u 4 ključna prioriteta, u kojima razvoj VNFIL-a nalazi vidljivo mjesto.

- Pod prvim prioritetom (SOO u funkciji jačanja socijalne kohezije i socijalne uključenosti): cilj A7 usmjeren je na „Uspostavu sustava za VNFIL”. Ključne prekretnice: do 2015. (izvedivost i mogućnosti VNFIL sustava); do 2018. (uspostavljeni ključni mehanizmi i procedure) i do 2020. (generalizacija provedbe).
- Pod drugim prioritetom (atraktivno SOO), Strategija naglašava važnost VNFIL-a, posebno u cilju B2: „Izgradnja raznolikih i fleksibilnih putova za učenje i profesionalno usmjeravanje”.

²⁸ <https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/document/North%20Macedonia.pdf>.

²⁹ <https://mon.gov.mk/stored/document/Koncepcija%20za%20sredno%20obrazovanie%20na%20vozasni.pdf>

³⁰ https://csoo.edu.mk/images/vet%20strategy_en%20-%20final.pdf

2.3. Prijedlozi izmjena

- ❖ **Makedonsko gospodarstvo mora specificirati svoje potrebe za radnom snagom na temelju planova gospodarskog razvoja (zanimanja, kvalifikacije, količina)**

Gospodarski sektori različito su pogođeni krizom izazvanom COVID-19. Dok bi neki više digitalni sektori i sektori koji se temelje na uredima (npr. financije, upravljanje) mogli nastaviti s radom u velikoj mjeri, drugi poput proizvodnje ili prerade hrane moraju značajno prilagoditi svoje radno okruženje. Time se ističe potreba za kontinuiranim ažuriranjem planova gospodarskog razvoja na razini gospodarskih sektora. Povezana profesionalna udruženja moraju ojačati svoju funkciju mosta između poduzeća i odgovornih institucija za razvoj strukovnih vještina (VSD)/VET. Osim suradnje na nacionalnoj razini, ojačana regionalna suradnja između privatnog sektora i VSD/VET pružatelja pružit će potrebnu sigurnost privatnom sektoru u pogledu kvalificirane radne snage, što je zauzvrat ključno za njih da ulažu u svoje poslovanje.

- ❖ **Formalno SOO i neformalni sustav razvoja strukovnih vještina (VSD) su pred izazovom da se bolje usklade s tržištem rada i potrebama društva**

Kao posljedica pandemije COVID-19, vlada bi trebala odrediti prioritete gospodarskih sektora za koje se pokazalo da su nerazvijeni ili da im nedostaje kvalificirano osoblje (npr. zdravstvo, javni prijevoz). Poboljšana koordinacija mjera podrške VSD/SOO-u koje pružaju različita ministarstva potaknut će i usmjeriti neformalne VSD ponude prema kvalifikacijama od visokog nacionalnog prioriteta. Ministarstva, zajedno s jedinicama lokalne samouprave i privatnim sektorom moraju promicati strukovno obrazovanje i osposobljavanje, ne samo općenito, nego i specifična tražena zanimanja u regijama sukladno potrebama tržišta rada. Strukovne škole trebaju fleksibilnost kako bi brzo prilagodile nastavne planove i programe razvoju tržišta rada. Programi strukovnih škola za zanimanja sa sve manjom potražnjom za radnom snagom mogu se spojiti ili zamijeniti programima za nova zanimanja. Gospodarske komore i sektorske udruge moraju dodatno ojačati suradnju s pružateljima ESA i VSD kako bi zajednički kreirali ponude VSD s visokim potencijalom zapošljavanja ili dokvalifikacije.

U vrijeme gospodarskog pada i sve većih borbi za preživljavanje, tvrtke/poslodavci trebaju podršku sustava kako bi zadržali svoju ulogu u SOO-u kroz učenje temeljeno na radu.

- ❖ **Zbog COVID-19, strukovne škole i tvrtke uključene u javno-privatno partnerstvo moraju prilagoditi praktičnu obuku (programe obuke, metodologiju podučavanja/učenja, ocjenjivanja, sigurnosne zahtjeve itd.)**

Kako bi se zajamčila kvaliteta izmjeničnog strukovnog obrazovanja i osposobljavanja Kako bi se smanjila trenutna neizvjesnost, odgovorne institucije trebale bi razmotriti organiziranje sustava obuke i razmjene informacija za dionike (roditelje, učenike, mentore, tvrtke itd.) kako bi se upoznali s novom sigurnošću i higijenom zahtjevi u VSD/VET. MZO zajedno s poslovnim sektorom mora uspostaviti formalni odbor/savjetodavnu skupinu (sastavljenu od stručnjaka iz različitih dionika) koji će biti odgovoran za praćenje, analizu i predlaganje svakodnevnih mjera politike i promjena za rješavanje trenutnih i srednjoročnih izazova utjecaja COVID-19 na sve vrste praktične obuke u SOO-u. Zakon o strukovnom obrazovanju i osposobljavanju, podzakonski akti, različiti koncepti i strategije itd. moraju izričito omogućiti potrebnu fleksibilnost strukovnim školama i poslodavcima u pogledu načina primjene WBL-a i njegove ocjene, u svjetlu novonastale situacije. To će ublažiti činjenicu da studenti ulaze na tržište rada s manje WBL iskustva od planiranog/potrebno. Stoga sustav treba odrediti minimalni broj sati praktične nastave koji je potreban da bi se zajamčila kvaliteta stečene kvalifikacije (broj sati i razina kvalitete postignuta prije diplome). Ovi procesi moraju uključiti privatni sektor kako bi se osiguralo

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potporna Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

vlasništvo i predanost. Potrebno je prilagoditi scenarije za praktičnu obuku dok pandemija ne završi – preispitati načine grupiranja učenika (omjeri nastavnik-učenik i mentor-učenik), sigurnosne zahtjeve i protokole te osigurati učinkovite komunikacijske kanale za razmjenu informacija između nastavnika i mentora u tvrtkama u svim koracima trenajnog procesa (priprema, realizacija, procjena).

❖ **Strukovni nastavnici trebaju neposrednu sustavnu podršku kako bi odgovorili na nove izazove (npr. digitalizacija) i držali korak s razvojem u sektoru u kojem predaju**

Digitalizacija u obrazovanju podrazumijeva ugradnju online učenja u razvoj kurikuluma/modularnog osposobljavanja; osiguranje kvalitete i kontrola kvalitete istih; i novi alati i metodologije koje treba postaviti. To zahtijeva podršku stručnom razvoju nastavnika kako bi postali voditelji učenja na daljinu, koristili platforme za online učenje, kako bi unaprijedili svoje digitalne vještine, kao i omogućili mehanizme koji će ih držati ažuriranim u području u kojem predaju (gdje je suradnja s poslovnim sektorom opet potrebno). Razvoj učitelja mora ići u smjeru osposobljavanja za kreiranje i primjenu vlastitih sadržaja, metoda i sl., a ne samo prema smjernicama i radu prema unaprijed pripremljenim materijalima. Utjecaj COVID-19 na VET u Sjevernoj Makedoniji. Njihov pristup podučavanju treba podržati razvoj fleksibilne buduće radne snage, tj. mladih koji su spremni koristiti ICT za učenje, imaju stav rješavanja problema, međuljudske vještine itd. Prikladni mehanizmi koji potiču i priznaju napore nastavnika u tom smislu trebaju staviti na mjesto. To će stvoriti određeno natjecanje između nastavnika, a time i kvalitetu nastave. Tendencija prema mješovitom učenju potiče da postizanje rezultata učenja do kraja kvalifikacije zahtijeva pažljiv odabir materijala i alata za učenje, kao i usvajanje metodologije poučavanja/učenja koja odražava radnu stvarnost za koju se studenti kvalificiraju.

❖ **Pružatelji strukovnog obrazovanja i osposobljavanja moraju prilagoditi svoje ponude izmijenjenim potrebama tržišta rada uzimajući u obzir smanjenu kupovnu moć, potrebe za prekvalifikacijom otpuštenih radnika ili nove trendove**

Teško je s točnošću predvidjeti kretanja na tržištu rada u budućnosti, ali određeni trendovi su već vidljivi. Naime, općenito će se smanjiti kupovna moć ljudi. Bitne potrebe (hrana, režije, stanarina, hipoteka itd.) imat će prednost nad osobnim razvojem. Dakle, očekuje se da će se smanjiti i osobna ulaganja u neformalni VSD. S druge strane, gubitak radnih mjesta će povećati potrebu za prekvalifikacijom novonezaposlenih osoba, što će dovesti do povećane potražnje za neformalnim VSD. Glavni izazov je tko će snositi troškove prekvalifikacije, te je u tom smislu potrebna čvrsta suradnja između države i gospodarstva. Svi raspoloživi mehanizmi financiranja, kako države tako i privatnog sektora, trebali bi podržati (repetitivan) proces uključivanja na tržište rada. Očito je da će kriza u određenoj mjeri promijeniti način na koji živimo i radimo. Povećana uporaba telemedicine, online kupovina ili virtualni sastanci uprave samo su primjeri takvih novih ponašanja. To zahtijeva nove/poboljšane kompetencije i vještine od zaposlenika i tražitelja posla, što zauzvrat stvara nove prilike za pružatelje VSD-a. Stoga je ključno ojačati suradnju između poslodavaca i pružatelja VSD-a kako bi ovi mogli svoju ponudu uskladiti s modificiranim potrebama tržišta rada. S druge strane, potencijalne potporne mjere (npr. Operativni plan) moraju se mnogo više temeljiti na učinku kako bi se stvorio održiv VSD sektor koji se temelji na potražnji umjesto sadašnjeg koji uvelike ovisi o financijskoj potpori države i međunarodnih donatora. Ulaganja u digitalizaciju i suvremene tehnologije u VSD/VET-u trebaju jasnu strategiju koja uzima u obzir izgled gospodarstvenih sektora i povezanih zanimanja. Kvalitetan VSD/VET može se postići samo kroz značajna ulaganja u digitalizaciju i suvremene tehnologije. To je trajan, troškovno intenzivan proces koji

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potporna Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

zahtijeva dobru suradnju države i privatnog sektora te transparentnu investicijsku strategiju. Slijedeći pristup regionalnih centara za strukovno obrazovanje i osposobljavanje (IPA II), ulaganja u digitalizaciju i suvremene tehnologije osposobljavanja⁵ strukovnih škola trebala bi biti vođena ekonomskim perspektivama i perspektivama zapošljavanja u različitim regijama zemlje. Najodrživiji način dugoročnog financiranja i održavanja suvremenih tehnologija obuke je ciljno orijentirana suradnja između općina, strukovnih škola i tvrtki iz iste regije.

<https://www.e4e.mk/wp-content/uploads/2020/07/The-impact-of-COVID-19-on-VSD-and-VET.pdf>

2.4. Ocrtavanje puteva za prepoznavanje ishoda praktičnog osposobljavanja na daljinu

Napredak u sektoru strukovnog obrazovanja i osposobljavanja temeljit će se na sljedećim prioritetima i očekivanim rezultatima koji su detaljnije opisani (uključujući mjere, aktivnosti i pokazatelje) u odgovarajućem stupu Akcijskog plana³¹:

Prioritet I. Usklađivanje strukovnog obrazovanja i osposobljavanja s potrebama tržišta rada

1.1. Sustav strukovnog obrazovanja i osposobljavanja može se brzo prilagoditi promjenjivim potrebama za vještinama na tržištu rada;

1.2. Učenje u sustavu strukovnog obrazovanja i osposobljavanja organizirano je na fleksibilniji i učinkovitiji način u smislu stjecanja kompetencija i usmjereno na postizanje ishoda učenja definiranih standardima;

1.3. Proces donošenja odluka i razvoj sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja podržava širi krug ključnih dionika, uključujući poslovnu zajednicu;

1.4. Sustav strukovnog obrazovanja i osposobljavanja kontinuirano se informira o aktualnoj potražnji za radnom snagom i kvalifikacijama i vještinama koje treba koristiti za razvoj politike strukovnog obrazovanja i osposobljavanja;

1.5. Informacije o daljnjem obrazovanju i/ili zapošljavanju diplomanata (napredovanje u karijeri) omogućuju donošenje odluka o politici utemeljenih na dokazima;

1.6. Poslijesrednjoškolsko strukovno obrazovanje reformirano je u skladu s CKO-om.

Prioritet II. Poboljšati okruženje za učenje i kvalitetu strukovnog obrazovanja i osposobljavanja

2.1. Učinkovitost i djelotvornost sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja poboljšane su u smislu izdataka i relevantnosti za lokalna, regionalna i nacionalna tržišta rada;

2.2. Proces poučavanja i učenja podržan je svim sredstvima potrebnim za postizanje utvrđenih ishoda učenja;

2.3. Kompetencije diplomanata strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u skladu su sa zahtjevima poslodavaca i kompatibilne s referencama utvrđenim u skladu s EQAVET-om;

2.4. Učenici SOO-a stječu praktične vještine relevantne za stvarne potrebe u radnom okruženju;

2.5. Poslovna zajednica aktivno sudjeluje u provedbi SOO-a;

2.6. Povratne informacije iz svih procjena postignuća učenika omogućuju donošenje odluka o politici utemeljenih na dokazima;

³¹ <http://mrk.mk/wp-content/uploads/2018/10/Strategija-za-obrazovanie-ENG-WEB-1.pdf>

2.7. Pruženi su valjani empirijski podaci o sposobnostima 15-godišnjih učenika (u usporedbi s međunarodnim izgledima) za ulazak u život i nastavak obrazovanja ili za ulazak na tržište rada; Strategija obrazovanja za 2018.-2025.;

2.8. Učinkovitost reformi strukovnog obrazovanja i osposobljavanja osigurava se centralizacijom ulaganja i koncentracijom rezultata;

2.9. Promiče se uvođenje i širenje inovacija strukovnog obrazovanja i osposobljavanja temeljenih na najboljoj nacionalnoj i međunarodnoj praksi.

Prioritet III. Povećati upis u strukovno obrazovanje i osposobljavanje

3.1. Diplomanti strukovnog obrazovanja i osposobljavanja sposobni su donositi informirane odluke o obrazovanju ili karijeri;

3.2. Sustav strukovnog obrazovanja i osposobljavanja upisuje veći broj učenika s boljim akademskim napredovanjem;

3.3. Poboljšana je privlačnost i vrijednost kvalificiranog rada i SOO-a općenito;

3.4. Osigurani su uvjeti za sudjelovanje učenika u odgojno-popravnim domovima u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju.

Prioritet IV. Poboljšati kapacitete ljudskih resursa

4.1. Kontinuirano se unapređuju stručne kompetencije nastavnika;

4.2. Nastavnici su motivirani da pokažu bolju izvedbu;

4.3. Ravnatelji svih strukovnih škola zadovoljavaju minimalne uvjete stručnih kompetencija;

4.4. Obrazovanje i osposobljavanje popraćeno je kompletnim nizom usluga podrške potrebnih za kvalitetan proces učenja studenata.

* Ove su informacije prikupljene iz Strateškog plana za obrazovanje 2020.-2024. koji je uključivao strateške prioritete za rast strukovnog obrazovanja i osposobljavanja.

3. Akcijski plan za provedbu izmjena zakonodavstva (kurikuluma/programa) u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju i obrazovanju odraslih (IVET i CVET).

Aktivnosti	Odgovorne institucije	Predviđeno razdoblje provedbe	Očekivani ishodi
Izrada opipljivih i realnih prijedloga za izvođenje online praktične nastave + u skladu s već postojećim temama i modalitetima praktične nastave uz fizičku nazočnost, odnosno prilagođavanje tema za praktičan rad u online nastavi.			
Analiza kurikuluma u formalnom sustavu i kao VET tečaj u neformalnom obrazovanju za odrasle	CDI	2 mjeseca	Definirati sličnosti i razlike u nastavnim planovima i programima praktične nastave. Istaknite sličnosti i počnite s prilagodbom

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potporna Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

			materijala za online praktični rad.
Verificirani online praktični tečaj za KUHARA	Centar za obrazovanje odraslih	6 mjeseci (+/-)	Online SOO tečaj za KUHARA je u potpunosti (ili djelomično verificiran) – ako ne u potpunosti u učenju na daljinu, barem u mješovitom
Predložiti istu <i>online</i> metodologiju praktičnog rada za neformalni SOO tečaj "KUHAR"	Ministarstvo obrazovanja	Nije primjenjivo	Ministarstvo obrazovanja potencijalno će prihvatiti metodologiju i uključiti je u formalni sustav obrazovanja

4. Očekivani učinak provedenih promjena

Opcija 1 "predložene reforme/promjene su odobrene"

- Pozitivan učinak:
 - Treneri i polaznici imat će više mogućnosti za fleksibilno učenje.
 - Imat će pristup više materijala i resursa diljem svijeta
 - Mogućnost uključivanja pripravnika s invaliditetom u razrede koji ne mogu pohađati strukovne tečajeve uz fizičku prisutnost.
 - Unaprijedit će svoje znanje u korištenju IT platformi i alata
 - Upisati veći broj polaznika u jedan razred
 - Bolji pristup i mogućnost nastave/obuke jedan na jedan.
- Potencijalni rizici:
 - Dugo je potrebno prilagoditi sve materijale i stvoriti jedinstvenu platformu za korištenje
 - Otpor trenera da nauče novi način poučavanja
 - Otpor polaznika upisu na online nastavu.
- Učinak na administrativno opterećenje fizičkih i pravnih osoba:
 - Dug proces i puno uključenih pojedinaca.

Opcija 2 „Predložene reforme/promjene ne dobivaju podršku i nisu odobrene ”

- Negativan učinak:
 - - Županija neće biti u tijeku s novim pristupima i promjenama u obrazovnom sustavu u svijetu
 - - U izvanrednom stanju (kao što je COVID-19) neće biti pripremljeni i polaznici neće proći odgovarajuću obuku.
- Korektivne mjere:

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potporna Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

- Treneri će svojom dobrom voljom uključiti online materijale, tečajeve itd. u svoje nastavu
 - Treneri i polaznici će lobirati za otvoreniji i fleksibilniji pristup
 - Polaznici će koristiti online platforme i alate za nadogradnju znanja.
- Moguća rješenja: Počevši od vrjednovanja neformalnih strukovnih tečajeva u više digitalnom pristupu.

5. Potencijalne primjene VET@HOME pristupa u zemlji

Makedoniji po ovom pitanju je kontradiktorna. S jedne strane, država donosi pravila i strategije za "više digitalnog obrazovanja", a s druge strane je prilično nefleksibilna u

Drugi problem je što strukovni smjer Kuhar postoji i u formalnom obrazovanju za koje je najodgovornije Ministarstvo obrazovanja, dok je zastupljen i u informalnom/neformalnom obrazovanju gdje je Centar za obrazovanje odraslih zadužen za nadzor i odobravanje,

Kako bi se općenito prihvatilo praktično osposobljavanje za bilo koje strukovno obrazovanje i osposobljavanje u nekoj struci, koje bi se provodilo online, formalni i neformalni obrazovni programi bi trebali biti usklađeni, jer može doći do zabune i ziranja jednih nad drugima, čemu bi učenici težili prema jednom ili drugom programu (online i fizička prisutnost), a to bi dodatno zakompliciralo stvari između države i pružatelja škole i sl.).

Općenito, postupak provjere internetskog praktičnog strukovnog obrazovanja i osposobljavanja za zanimanje kuhar puno je lakši u neformalnom obrazovanju. Odnosno, svaki nositelj strukovnog obrazovanja može Centru za strukovno obrazovanje dostaviti izmjenu starog ili izradu potpuno novog programa osposobljavanja koji on pregledava i kao takav odobrava (ili odbija). Ako je odobreno, institucija koja je zatražila takvu dozvolu prolazi testiranje i inspekcije objekta i može održavati taj program na odobreni način.

Tijekom pandemije COVID-19, mnogi pružatelji stručnog obrazovanja predali su programe za modificiranje za online nastavu i bili su odobreni. U tom slučaju svaki program i prijavu za pretvorbu komisija razmatra zasebno i ne može se sa sigurnošću tvrditi da će biti odbijena ili prihvaćena za zanimanje Kuhar.

Detaljna analiza pružatelja strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u zemlji koja nudi kvalifikaciju kuhara pokazala je da do sada niti jedna institucija ili pružatelj strukovnog obrazovanja nije podnio zahtjev za promjenu programa u online nastavi i okruženju.

S druge strane, procedura promjene programa i mogućnosti online praktične nastave u formalnom obrazovnom sustavu je složenija i dugotrajnija, gdje su šanse za prihvaćanje online nastave samo za jedno zanimanje vrlo male. Bude li Ministarstvo radilo reforme u ovoj sferi, morat će prilagoditi programe za sva strukovna zanimanja, što zahtijeva veliki angažman ljudi, kadrova, institucija, izmjene zakona, pravilnika, usavršavanje predavača

Hrvatska

1. Analiza nacionalne situacije

1.1. Pregled nacionalnog zakonodavstva

Virtualna nastava bilo koje vrste uključuje digitalnu tehnologiju i posjedovanje digitalnih kompetencija za njihovo dobro korištenje. Ovo je prvi preduvjet za odobravanje virtualne nastave za kvalifikaciju "Kuhar" (ili ekvivalent) u nacionalnom obrazovnom sustavu Republike Hrvatske. I prije pandemije COVID-19, koja je definitivno bila katalizator procesa digitalne transformacije, Vlada Republike Hrvatske poduzela je niz aktivnosti usmjerenih na digitalnu transformaciju obrazovnog sustava. Od 2015. godine kroz projekt e-Škole škole i učionice kontinuirano se opremaju suvremenim tehnološkim i digitalnim alatima. Predmet ICT proglašen je obveznim nastavnim predmetom u osnovnim i srednjim školama, što uključuje i strukovno obrazovanje. Dio reforme bila je i edukacija nastavnika u području digitalnih tehnologija za koje je napravljena posebna online platforma (Loomen). Ovim reformama obrazovni sustav u Hrvatskoj ispunio je neke ključne preduvjete da ponudi virtualnu nastavu.

U vrijeme pandemije COVID-19, kada su škole zatvorile svoja vrata, Vlada Republike Hrvatske napravila je akcijski plan za online nastavu (Akcijski plan za provedbu nastave na daljinu). Ovim dokumentom Vlada je pokušala analizirati trenutnu situaciju i dati što bolju prognozu situacije po pitanju obrazovanja i pandemije u bliskoj budućnosti. U dokumentu pod odjeljkom Ključne smjernice, odlomak o strukovnom obrazovanju i osposobljavanju navodi da će se teorijski dio svih programa strukovnog obrazovanja i osposobljavanja izvoditi online kako bi se učenici pripremili za praktično učenje kada to situacija dopušta, a također se kaže da bi se nastavnike strukovnog obrazovanja i osposobljavanja trebalo poticati da pokušaju dizajnirati VET predmete na način da budu operativni u online okruženju.

Općenito, online nastava bila je nepovoljnija u osnovnom i srednjem obrazovanju u odnosu na visoko obrazovanje, no činjenica je da se online podučavanje i učenje pokazalo dobrim zbog svoje dostupnosti na svakom mjestu i trenutku te zbog svježih i zanimljivih digitalnih rješenja i sadržaj. U ovom akcijskom planu jasno je navedeno da već iznesenim preporukama i smjernicama treba dodati više primjera dobre prakse, posebno ako bi se pandemija COVID-19 pogoršala. Prelazeći na zakone koji se tiču obrazovanja, postoji samo nekoliko članaka i redaka koji naglašavaju online nastavu.

Jedan od njih je državni Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi koji u člancima 42., 48. i 53. navodi nekoliko stvari. Članak 42. govori o temi školovanja kod kuće u kojem stoji da učenici s nedostatcima i kroničnim bolestima mogu polagati završnu školu. ispite iz kućne/zdravstvene ustanove kao i polaganje nastave u virtualnom okruženju. Sve troškove treba pokriti škola. U članku 48. navedeno je da se u školi može izvoditi nastava na daljinu uz suglasnost osnivača i Ministarstva znanosti i obrazovanja. U članku 53. navodi se da način organiziranja praktične nastave u strukovnim školama propisuje ministar znanosti i obrazovanja koji se mora pridržavati propisa iz Pravilnika o načinu organiziranja i izvođenja nastave u strukovnim školama.

Zakon o strukovnom obrazovanju i osposobljavanju izričito **ne spominje niti virtualnu niti online nastavu**. Navodi se, opet kao i prethodni Zakon, da sve načine provedbe nastave i ispita propisuje ministar, a da sadržaj ispita utvrđuje Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih (ASOO).

U Zakonu o obrazovanju odraslih ministar propisuje program obrazovanja odraslih, a u članku 11. tog zakona stoji da se nastava može izvoditi putem interneta uz prethodnu

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potporna Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

pozitivnu stručnu potvrdu Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje (ASOO). Kada ustanova koja provodi obrazovanje odraslih želi prenijeti nastavu u online okruženje, prvo mora dobiti dopuštenje ASOO-a nakon čega to može odobriti Ministarstvo znanosti i obrazovanja.

Još jedan važan dokument koji regulira obrazovanje u Republici Hrvatskoj je Nacionalni kurikulum. Dio toga je Nacionalni kurikulum za VET. U osnovi, Nacionalni kurikulum strukovnog obrazovanja i osposobljavanja propisuje sadržaj nastave u nastavi, a ne metode koje se koriste, ali u dijelu u kojem se nastavni moduli moraju razraditi (putem postojećeg obrasca) nositelj strukovnog obrazovanja i osposobljavanja može upisati u kategoriju „samostalne aktivnosti učenika“ taj dio ishoda modula mogu se dobiti putem online učenja. U istom dijelu razrade nastavnih modula pružatelj strukovnog obrazovanja i osposobljavanja može napisati da za ovaj modul moraju biti zadovoljeni specifični materijalni uvjeti i okruženje za učenje. Pod ovom kategorijom može se napraviti online nastava kao optimalan način izvođenja nastave.

Sve navedeno primarni je izvor zakonodavnog okvira na temu strukovnog obrazovanja i osposobljavanja te mogućnosti održavanja online nastave, bilo teorijske ili praktične. Nitko od njih izričito ne dopušta online nastavu ili praktičnu obuku, ali također, ne ograničava izričito online nastavu ili praktičnu obuku. Institucije i tijela odgovorna za strukovno obrazovanje i osposobljavanje imaju mogućnost dati dopuštenje, u valjanim okolnostima, za korištenje online nastave i metoda poučavanja. CVET, u slučaju hrvatskog obrazovanja odraslih, **može se izvoditi u nastavi na daljinu uz dopuštenje Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih i to samo za teorijski dio.**

- *Zanimanje "Kuhar" u EQF-u i nacionalnom kvalifikacijskom okviru*

Što se tiče specifične teme kvalifikacije "Kuhar" ne postoji regulativa ili zakon kao što ne postoji posebna regulativa za druge kvalifikacije i zanimanja. U Republici Hrvatskoj EQF je zamijenjen Hrvatskim kvalifikacijskim okvirom³² (HKO) koji u većini slučajeva nalikuje EQF-u. HKO ima standard kvalifikacije za zanimanje "**Kuhar**" na razini 4.1 kao trogodišnji program. Također, "**Kuharski tehničar**" dostupan je kao četverogodišnji program uz mogućnost vertikalne prolaznosti. Ovo slijedi IVET koji je također dostupan u CVET-u. CVET također omogućuje daljnje školovanje za zanimanje kuhar na različitim veleučilištima, a također se nakon ispunjenih uvjeta osoba može prijaviti na Program majstorskog ispita za zanimanje - kuharski majstor. Horizontalna prolaznost je moguća u IVET za sve učenike. Učenici koji upišu trogodišnji program za zanimanje "Kuhar" nakon prve godine mogu promijeniti zanimanje u istom smjeru bez penala, a opcije su slastičar i konobar. Za četverogodišnji program "Tehničar kuhar" horizontalna prolaznost moguća je prelaskom u četverogodišnji program "Turističko-hotelijerski komercijalist" koji samo na četvrtoj godini ima razlikovni obrazovni program.

Za nove ili revidirane kurikulume u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju, početni i kontinuirani, prvi korak je dobiti pozitivno stručno mišljenje ASOO-a. Parlament zatim ima raspravu i glasovanje. Ako se prihvati, Vlada uz nadležno ministarstvo provodi nastavne planove i programe putem važećeg pravilnika.

1.2. Iskustva u online nastavi za kvalifikaciju "Kuhar".

- *Barijere identificirane tijekom istraživanja*

Sektor strukovnog obrazovanja i osposobljavanja stavljen je pod izravni nadzor ASOO-a, dok je ostatak srednjeg obrazovanja i osnovnog obrazovanja bio pod nadzorom Ministarstva znanosti i obrazovanja. Ministarstvo znanosti i obrazovanja izdalo je Akcijski

³² <http://www.kvalifikacije.hr/en/about-croqf>

plan za provedbu učenja na daljinu koji je korišten i kao popratni dokument i vodič za školske godine 2019./2020. i 2020./2021. Najvažniji dio opisuje **tri različite kategorije razreda** (A, B i C) koje su uvedene 2019.:

- Type A – class mostly live,
- Type B – Blended class model and
- Type C – Class mostly in distance mode.

Dokument uključuje **smjernice za ocjenjivanje za učenje na daljinu**, pruža informacije o tome kako pristupiti različitim učenicima u nepovoljnom položaju u učenju na daljinu, kako organizirati nastavu i koja je vrsta opreme potrebna za učenje na daljinu. Nakon Akcijskog plana nekoliko dokumenata koji su pratili i davali dodatne informacije. Izrađena je smjernica za ocjenjivanje učenja na daljinu za učitelje i ravnatelje te preporuka za organizaciju radnog dana. Ovo su neki od problema s kojima su se susreli učitelji u ranim fazama pandemije COVID-19 i početka učenja na daljinu.

Nakon početnog razdoblja Ministarstvo i prateće agencije pomogle su nastavnicima i školama u izradi nekoliko web stranica na koje su postavljeni razni materijali za učenje. ASOO je napravio web stranicu za početno strukovno obrazovanje i osposobljavanje na kojoj je objavio prezentacije za različite razrede, smjernice i novosti u vezi s COVID situacijom i obrazovanjem. Sve ravnatelje Ministarstvo je organiziralo na drugom portalu koji je napravio nacionalni zavod za računarstvo. Na nacionalnoj razini objavljeni su različiti dokumenti za zdravstvenu sigurnost kada se nastava izvodi u školi.

Na nacionalnoj se razini u većini slučajeva poticalo da se i dalje održava nastava uživo u školi i da se slijede smjernice o tome kako organizirati nastavu uživo. Za strukovno obrazovanje i osposobljavanje, teorijski dijelovi su se izvodili korištenjem različitih platformi (google učionice ili Loomen), ali praktična nastava je u većini slučajeva bila organizirana uživo s jedinom iznimkom informatike. Praktična nastava izvodila se u manjim grupama u školama i kod poslodavca kada je to bilo moguće. Teorijska nastava organizirana je s očekivanjem da će pandemija imati manji utjecaj pa će se praktična nastava organizirati u lipnju, a po mogućnosti i ljeti. Ova opcija se često koristila u sektoru ugostiteljstva i turizma koji uključuje zanimanje "Kuhar".

2. Prijedlozi izmjena kojima se omogućuje provedba virtualnih tečajeva za zanimanje "Kuhar"

2.1. Identifikacija dionika

Glavni dionici koji bi bili uključeni u proces provedbe virtualnih tečajeva za zanimanje "Kuhar" bili bi Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Vlada i Sabor. Svaki od njih uključen je u barem jedan korak postupka koji bi doveo do potpune provedbe virtualnog osposobljavanja u IVET-u. Za CVET, ASOO je odgovoran za validaciju svakog tečaja, ali je ograničen zakonodavstvom u vezi s učenjem na daljinu.

2.2. Koraci koje treba poduzeti za službeno priznavanje virtualnog praktičnog SOO-a

Da bi se uvela promjena postojećeg zakonodavstva za strukovno obrazovanje i osposobljavanje (koje se spominje u tri zakona: Zakon o strukovnom obrazovanju i osposobljavanju, Zakon o obrazovanju odraslih i Zakon o obrazovanju) to prvo mora predložiti odgovarajuće tijelo. To može biti ili vlada, nevladajuća stranka ili institucija. Ako prijedlog dolazi izvan Vlade, onda bi stručno tijelo pri resornom ministarstvu dalo stručno mišljenje. U slučaju da Vlada predlaže promjenu, prethodno pribavlja stručno mišljenje.

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potporna Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

Za VET, stručno mišljenje daje ASOO. Ukoliko mišljenje bude pozitivno i Ministarstvo znanosti i obrazovanja prihvati prijedlog, idući korak je raspisivanje javnog savjetovanja u kojem se široj javnosti i drugim stručnjacima omogućuje da daju svoje mišljenje o tome. Uzimajući u obzir povratne informacije Ministarstvo ponovno ocjenjuje prijedlog. Ako je i dalje pozitivan, prosljeđuje prijedlog Vladi koja ga zakonski formulira. Parlament potom vodi raspravu i slijedi glasovanje pri čemu većina mora prihvatiti prijedlog kako bi bio prihvaćen. Ako Sabor prihvati prijedlog, Vlada unosi izmjene u postojeće zakone ili donosi novi. U većini slučajeva potreban je popratni pravilnik za daljnje pružanje detaljnih informacija. Vlada ima ograničeno vrijeme da napiše pravilnik i uključi ga u zakon.

2.3. Prijedlozi izmjena

Kao što je spomenuto u prethodnim poglavljima, učenje na daljinu općenito nije izravno zastupljeno u dokumentima i zakonima o obrazovanju. Većina dokumenata koji se odnose na učenje na daljinu nastala je tijekom pandemije i napravljena je posebno za taj slučaj. Slijedeći iskustva iz razdoblja COVID-a, neke izmjene već su uvedene u glavni Zakon o obrazovanju. Članak 48. navedenog zakona dopušta nastavu na daljinu u pojedinim školama. Prijedlog mora odobriti osnivač, u slučaju Hrvatske županija, država ili privatni osnivač, te mora dobiti suglasnost Ministarstva. Za IVET članak 53. kaže da organizaciju nastave u strukovnim školama i praktičnog obrazovanja propisuje ministar i prati ga pravilnik. Pravilnik se ne odnosi ni na jednu vrstu učenja na daljinu niti postoji neki drugi dokument koji bi propisivao ili davao informacije o temi učenja na daljinu u praktičnom obrazovanju. Trenutačno je po zakonu moguće izvoditi nastavu na daljinu za teorijsko obrazovanje, ali postojeći pravilnik koji definira praktičnu nastavu ne dopušta učenje na daljinu zbog članka 2. i članka 5. koji kažu da „Polaznik praktični dio kurikuluma može raditi samo pod stručnim vodstvom nastavnika u ustanovi, odnosno mentora kod poslodavca” i „Praktični dio kurikuluma izvodi se u ustanovi i/ili kod poslodavca, u drugoj ustanovi. , u odgojnim skupinama ili individualno.”

Kako bi se pravno mogli provoditi i izvoditi rezultati projekta potrebno je izvršiti promjenu pravilnika. Čak i uz izmjene pravilnika škola koja provodi rezultate projekta trebala bi dobiti suglasnost ministarstva i osnivača. Pravilnikom treba izostaviti ili izmijeniti članak 5. koji govori o potrebi nazočnosti stručnog nastavnika ili mentora uživo. Također, člankom treba izričito omogućiti učenje na daljinu jer se ono za sada može izvoditi samo u ustanovi, a ne kod kuće. Trebalo bi dopuniti i neke druge članke pravilnika koji se odnose na okruženje u kojem se može izvoditi praktična nastava. Pravilnik ne pravi razliku između različitih programa i stoga ne bi bilo moguće u njega staviti zanimanje „Kuhar”. Budući da svaki prijedlog mora odobriti ministarstvo, svaki bi prijedlog ministarstvo pojedinačno razmatralo. Druga opcija bi bila izrada novog pravilnika posebno za učenje na daljinu. U tom slučaju proces bi uključivao stručno mišljenje (ASOO), prijedlog ministarstva, javno savjetovanje i glasovanje u Saboru. U trenutnom stanju zakona i dokumenata koji se odnose na strukovno obrazovanje i osposobljavanje, postojeći pravilnik bi ponudio mogućnost implementacije učenja na daljinu.

Zakon o obrazovanju odraslih koji uključuje i zanimanje „Kuhar” navodi da je kao način izvođenja nastave dostupno učenje na daljinu. Prethodno bi ustanova koja bi željela provoditi učenje na daljinu trebala pozitivno stručno mišljenje ASOO. Stoga ovaj Zakon ne treba mijenjati kako bi rezultati projekta bili dostupni za provedbu.

2.4. Ocrtavanje putova za prepoznavanje ishoda praktičnog osposobljavanja na daljinu

Projekt VET@HOME ima za cilj pružiti cjelovitu edukaciju korisnicima rezultata projekta. Pruža informacije o teorijskom obrazovanju te zadacima i mogućnostima provedbe praktičnog obrazovanja kod kuće. Ishodima projekta lako se upravlja, a ponuđeni podaci

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potporna Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

mogu se mijenjati i prilagođavati budućim potrebama. U HKO je zanimanje "Kuhar" uvedeno zbog potrebe da se osigura stabilno i jedinstveno obrazovanje u sektoru ugostiteljstva i turizma kojem je također nedostajalo obrazovanih kadrova. Standard kvalifikacije za zanimanje "Kuhar" ima 35 ishoda učenja koji su obvezni i 9 neobveznih. U trenutnim rezultatima projekta većina tema odgovara ishodima učenja, a ostatak se može lako dodati u budućnosti kako bi bile u potpunosti usklađene s kvalifikacijom "Kuhar". Projekt bi omogućio brz odgovor na promjenjive okolnosti u obrazovanju za zanimanje "Kuhar" te scenarije u kojima nastava uživo ne bi bila moguća. Postojeća izrada kurikuluma definirana je metodologijom izrade kurikuluma koja strukturira načine stjecanja ishoda učenja. Vođeni proces učenja, učenje temeljeno na radu i samostalne aktivnosti učenika. Rezultati projekta omogućuju sva tri načina stjecanja ishoda učenja. Posebice samostalne studentske aktivnosti omogućuju studentima mogućnost praktičnog rada od kuće. Rezultati projekta kompatibilni su s važećim programom i nastavnim planom i programom te se mogu prilagoditi u budućnosti, što je jedna od glavnih ideja za zanimanje "Kuhar" u nacionalnim standardima zanimanja i kvalifikacija.

3. Akcijski plan za provedbu izmjena zakonodavstva (kurikuluma/programa) u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju u obrazovanju odraslih (IVET i CVET).

Kao što je već spomenuto, dvije su mogućnosti u procesu izmjene zakonodavstva. Jedan je kraći i uključuje izmjenu postojećeg pravilnika koji definira kako se organizira praktična nastava. Budući da postupak uključuje samo suglasnost ministra i njegove radne skupine, nema potrebe davati detaljnu strukturu postupka.

Druga opcija uključuje dopunu Zakona o obrazovanju i odgoju i Zakona o strukovnom obrazovanju i osposobljavanju, što bi dovelo do novog pravilnika izrađenog posebno za potrebe provedbe učenja na daljinu.

Aktivnosti	Odgovorne institucije	Predviđeno razdoblje provedbe	Očekivani ishodi
1. Predložiti izmjenu Zakona o strukovnom obrazovanju i osposobljavanju	Svatko može pokrenuti prijedlog za promjenu	Do 6 mjeseci	Prihvaćeno/neprihvaćeno
2. Predložiti izmjenu Zakona o obrazovanju i odgoju	Svatko može pokrenuti prijedlog za promjenu	Do 6 mjeseci	Prihvaćeno/neprihvaćeno
3. Pribavljanje stručnog mišljenja	ASOO za Zakon o strukovnom obrazovanju i osposobljavanju i Zakon o obrazovanju te Agencija za odgoj i obrazovanje za	1-2 mjeseca	Nadležne agencije daju ministarstvu stručno mišljenje o prijedlogu izmjena zakona

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potporna Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

	Zakon o obrazovanju		
4. Rješenje Ministarstva znanosti i obrazovanja	Ministarstvo znanosti i obrazovanja	1-2 mjeseca	Ministarstvo postupa s prijedlogom i daje ga Vladi koja formulira izmjene i predlaže ih Saboru
5. Glasovanje u parlamentu	Sabor	1-2 mjeseca	Parlament većinom odlučuje o prijedlogu
6. Izmijeniti/dopuniti Zakon	Vlada i Ministarstvo znanosti i obrazovanja	Do 6 mjeseci	Promjene se provode u navedenim zakonima.
7. Odluka za novi pravilnik	Vlada	Do 6 mjeseci	Prijedlog novog pravilnika koji donosi ministar
8. Uvrštavanje novog pravilnika u Zakon o odgoju i obrazovanju	Ministarstvo znanosti i obrazovanja	Do 6 mjeseci	Novim pravilnikom dopunjen je Zakon o odgoju i obrazovanju

4. Očekivani učinak provedenih promjena

Opcija 1 „Predložene reforme/promjene su odobrene ”

- Pozitivan učinak: učenje na daljinu pokriveno je zakonodavstvom, što znači da je napravljen okvir za njegovu implementaciju u početnom strukovnom obrazovanju i osposobljavanju. Škole će imati priliku prijaviti se za učenje na daljinu za neke ili sve svoje programe.
- Potencijalni rizici: Glavni rizik bio bi u kvaliteti nastave zbog nedostatka opreme i financijskih sredstava. Na svakoj bi školi bilo pojedinačno da financijski pomogne učenike s potrebnom opremom. Također, kvaliteta bi mogla biti niža jer nastavnici nisu u poziciji promatrati rad učenika što dodatno otežava nastavniku pružanje korisnih povratnih informacija.
- Učinak na administrativno opterećenje fizičkih i pravnih osoba: Svaka škola će morati podnijeti zahtjev za izvođenje nastave na daljinu, a Ministarstvo će morati ispitati zahtjev u koji bi proces bio uključen ASOO.

Opcija 2 „Predložene reforme/promjene ne dobivaju podršku i nisu odobrene ”

- Negativan utjecaj: Škole ne bi mogle izvoditi praktičnu nastavu u načinu učenja na daljinu.
- Korektivne mjere: Ministarstvo znanosti i obrazovanja još uvijek ima mogućnost odobriti teorijski dio učenja na daljinu za IVET. Također, nastavni plan i program uključuje samostalne aktivnosti učenika koje omogućuju da se dio rezultata projekta radi od kuće. Na taj način načinu učenja na daljinu nedostajao bi pravni okvir koji bi utjecao na kvalitetu nastave.

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potporna Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

- **Moguća rješenja:** Pružite dionicima elaborat projektnih rezultata i mogućnosti koje projekt nudi u ekstremnim situacijama i za učenike u nepovoljnom položaju.

5. Potencijal primjene pristupa VET@HOME u zemlji

Projekt VET@HOME bori se protiv poteškoća s kojima se susreću škole i učenici u nepovoljnom položaju (uglavnom koji imaju poteškoća u kretanju). U hrvatskom kontekstu učenje na daljinu postiglo je iskorak nakon pandemije COVID-a.

Izrađene su brojne mjere i dokumenti s glavnim ciljem podrške školama, učiteljima i učenicima s poteškoćama koje su se pojavile zbog pandemije. Oni se izravno odnose na organizaciju i implementaciju razreda, a također je država pružila potporu u osiguravanju zadovoljenja tehnoloških potreba (pristup internetu, online platforme, tableti itd.). Iako je razlog zašto su ove akcije poduzete bio negativan, pozitivan je ishod za daljnje mogućnosti učenja na daljinu. U zakonodavstvu je učenje na daljinu uključeno kao potencijalni način izvođenja nastave, ali mu nedostaju okvir i informacije.

Za sada je samo Ministarstvo znanosti i obrazovanja nadležno za odobravanje zahtjeva za učenje na daljinu, a zahtjevima nedostaje formalnost i jedinstvenost jer bi svaka škola podnijela zahtjev na temelju vlastitog rješenja. Zbog toga bi izrada pravilnika bila korak prema formalizaciji učenja na daljinu koji bi bio usklađen s drugim relevantnim dokumentima za strukovno obrazovanje i osposobljavanje kao što su nastavni planovi i programi i Zakon o strukovnom obrazovanju i osposobljavanju.

VI. Zaključci

Europski prijelaz na digitalno obrazovanje i osposobljavanje vidljiv je u svim zemljama kao niz nacionalnih reformi u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju i obrazovanju odraslih diljem Europe u razdoblju nakon pandemije. To je dokaz da je pristup predložen u projektu VET@HOME izvediv i pravovremen sada, kada su kreatori politika i odgovorna tijela spremni za promjenu prema modernom, fleksibilnom obrazovanju i osposobljavanju usmjerenom na učenika.

U stalnim nastojanjima da podupre fleksibilne, inkluzivne mogućnosti učenja, Vijeće Europske unije (EU) 16. lipnja 2022. usvojilo je **Preporuku o europskom pristupu mikro vjerodajnicama za cjeloživotno učenje i zapošljivost**³³. Cilj je Preporuke podržati razvoj, provedbu i priznavanje mikro vjerodajnica u institucijama, poduzećima, sektorima i granicama. Time su naponi za oporavak od pandemije COVID-19 spojeni s novim mogućnostima, danim na razini EU, za kvalitetno poučavanje i učenje na različite načine i u različitim okruženjima.

Kao što je navedeno u Preporuci „*Bilo je poziva da sustavi obrazovanja i osposobljavanja postanu **fleksibilniji** i da se pronađu rješenja za isporuku pristupačnijeg i inkluzivnijeg učenja koje je više usmjereno na učenika za **širi raspon profila**. Neformalni pružatelji obrazovanja i osposobljavanja također se bave ovom potrebom pružanjem novih i inovativnih prilika za usavršavanje i ponovno osposobljavanje.*” (str.3).

Stoga je jedan od razloga za dizajn nastavnog plana i programa VET@HOME u modulima (ili malim tečajevima) bilo razumijevanje da se odvojeni dijelovi VET@HOME osposobljavanja mogu definirati kao jedinice mjerljive kroz mikro vjerodajnice. Budući da su mikro vjerodajnice relativno novi pristup o kojem se raspravlja na europskoj razini koji omogućuje certifikaciju ishoda učenja kratkoročnih iskustava učenja (kao što je kratki tečaj ili obuka), one također nude fleksibilan, ciljani način da se ljudima pomogne da razviju znanje, vještine i kompetencije koje su im potrebne za osobni i profesionalni razvoj. Štoviše, neformalno obrazovanje i osposobljavanje također su prepoznati kao učinkoviti alati za ažuriranje kvalifikacija prema potrebama tržišta rada.

Konačno, pristup i mjere predložene u Mapi puta mogu se prenijeti na druge kontekste i zemlje (osim onih predstavljenih u projektu VET@HOME) s odgovarajućim prilagodbama, a također mogu biti korisni za VET za druge profesije u ESCO 343 i 51 kategorije (kao što su umjetnici, socijalni radnici, putnici, frizeri, kozmetičari, spremačice, vođači itd.).

³³ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9237-2022-INIT/en/pdf>

Projektna oznaka 2020-1-BG01-KA226-VET-095185

Pilotiranje virtualnog praktičnog tečaja za zanimanje kuhar - VET@HOME je sufinanciran iz programa Erasmus+ Europske unije.

Potporna Europske komisije za izradu ove publikacije ne znači odobravanje sadržaja koji odražava samo stajališta autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.